SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXX (24)
No. (štev.) 47

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
25. novembra 1971

1941
1971

Bilo je tedaj, ko je iz zapada vdrl na slovenski zemljo fašist in se ugnezdil v slovenski prestolnici. To je moje, je zatrjeval Iz severa so udarili nacisti in položili svojo grabežljivo roko na slovensko zemljo: to je naše, so ponavljali v svoji nadutosti.

Nacistom in fašistom se je prihuljeno pridružila kominterna in računala: sedaj je čas da se usidra komunizem na slovenski zemlji.

Nacisti, fašisti in komunisti so bili v enem edini: pripravljeni so bili žrtvovati slovenski narod za dosego svojih ciljev.

Kot bi se odprl pekel: smrt, uničevanje, preseljevanje, taborišča, rop, umor, požig. Nacisti, fašisti in komunisti so tekmovali, kdo bo zaslužnejši pri uničevanju slovenskega naroda.

Nismo klonili. Sprejeli smo neenako borbo, četudi je položaj zgledal preobupen. Zapuščeni od vsega sveta smo v idealizmu odpovedi in pripravljeni na vse žrtve dvignili naš prapor: Svobodna Slovenija.

*

Nacizem in fašizem sta se zrušila, komunizem pa je zaplesal ples zmagoslavja. Bil je ples na grobovih. Iz grobov pa je prihajal klic: Slovenija bo svobodna!

*

Begunska taborišča, poniževanje, trpljenje in bridkost. Vztrajali smo: slovenske šole, slovenska prsoveta, slovenska pesem, slovenska kultura. Pravo slovenstvo je živelo v taboriščih.

*

Izseljenstvo. Tujina. Kaj je to, vemo le tisti, ki smo doživeli trenutek, ko smo stopili na tujo zemljo. Ni nas strlo. Nasprotno: utrdilo nas je in postali smo še močnejši. Z idealizmom, žrtvijo in vztrajnostjo smo si ustvarili Slovenijo v svetu.

*

Od najtežjih časov okupacije in revolucije do današnjih dni je spremljal trpeče Slovence list Svobodna Slovenija. Pred tridesetimi leti, 22. novembra, je izšla prva skromna številka tedaj podtalnega lista. Trde so bile preizkušnje, ki jih je list preživljal v tridesetih letih. Veliko sovražnikov je imel, še več prijateljev. Dvigal je pogum, dajal smernice in služil resnici. Samo resnici, ki je najbolj varna pot k svobodi.

IZSELJENCI IN SLOVENIJA

Misli iz govorov Miloša Stareta

Zavedati se moramo slovenski novonaseljenci v Argentini, da delamo življenjski zrelostni izpit. Smo na preizkušnji ali se bomo znali prav in na zdravih temeljih vživeti v novo življenje, v katerem smo se znašli in ostali živ del slovenskega naroda, ali se bomo utopili. Ni dovolj, da se reši posameznik. Treba je, da se rešimo kot celota.

Uspeh nam je zagotovljen, če bomo svoje življenje in delo uravnavali po načelu, ki je močnejše kot vse socialne teorije in vsi socialni nauki: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.“

Iz govora na informativnem sestanku Društva Slovencev v Buenos Airesu dne 9. julija 1948.

Ena prvih smernic za delo in naloge naše politične emigracije je: Neizprosen boj za svobodo slovenskega naroda in odstranitev komunistične diktature, da bo slovenski narod mogel sam odločati o svoji usodi.

V komunistični diktaturi narodi niso priznani kot narodi v pravem pomenu besede. Tega priznanja jim komunisti ne morejo dati, če še tako spreminjajo ustave republike in federacije, o čemer je danes toliko govorjenja in pisanja v Jugoslaviji. Partija kot nositeljica diktature sledi dosledno Leninovemu nauku, da je bilo narodno vprašanje zbrisano z dnevnega reda marksizma. Zato tudi komunistični teoretiki zagovarjajo tezo o umiranju in končno smrti narodov, tudi slovenskega.

Mi pa pojmujemo narod kot nekaj živega, ki hoče živeti in se brani umreti. Tudi samomora noče napraviti. Narod, je pravtako kakor oseba ki ne more nikdar odložiti osnovne pravice in zahteve odločanja o lastni usodi. Tudi je ne more nikdar prenesti na tuje telo, ne da bi prenehal s tem obstojati. Le kadar narod spozna, da mu je v gotovih okoliščinah koristno, vstopi v zvezo z drugimi narodi, si prostovoljno omeji izvrševanje suverenosti, ne odpove se pa tej pravici nikdar!

Iz govora 29. maja 1971 v Slovenski hiši v Buenos Airesu. Svobodna Slovenija 3. 6. 1971.

Dajte slovenskemu narodu svobodo, da si bo pod čisto slovensko zastavo zgradil v politični in kulturni svobodi gospodarsko samostojno Slovenijo in bo tako mogel razviti svoje neizmerne življenjske sile, ki jih zatirate in hromite.

Samo svoboden slovenski narod, ki je v svojem razvoju preskočil stoletja, bo kos vsem viharjem in sovražnim silam. Samo svoboden slovenski narod si bo mogel zgraditi lastno državno zgradbo suverenega naroda in urediti v svobodi pravične odnose v skupnosti bratskih narodov in republik.

Iz govora na proslavi slovenskega narodnega praznika v Slovenski hiši v Buenos Airesu dne 30. oktobra 1971. (Svobodna Slovenija, dne 4. novembra 1971)

DR. LUDVIK PUŠ — New York

“Svobodna Slovenija” – list spočet in rojen v ognju in dimu

TAKRAT JE BILO VSE RES, KAR JE PISAL — IZKAZALO SE JE —: RES JE TUDI, KAR PIŠE SEDAJ.

(Ob 25-letnici Svobodne Slovenije, 1. decembra 1966, str. 5)

Kakor svetel plamenček v neprodirni temi se je kar naenkrat pojavil nekaj pred božičem l. 1941 droben, litografiran listič s ponosnim naslovom: Svobodna Slovenija. Spominjam se še prav dobro občutkov, ki so me napolnili, ko mi je prišla v roke prva številka in sem vsebino pazljivo prebral. „Vendar, hvala Bogu!“ sem vzkliknil sam zase. Vedel sem, kdo je listu oče in boter, in vedel, da bom tudi sam poklican kaj napisati. Kakor ogenj ob hudem pišu se je plamenček razširil po slovenski zemlji, preskakoval meje in žične ovire in romal iz roke v roko, dokler se ga je še kaj skupaj držalo. In ljudje, ki so ga brali, so zanesljivim do pičice natančno pripovedovali, kaj je notri.

Notri pa so bile začuda preproste, pa jasne besede. Pripovedovale so o položaju v posameznih zasedenih predelih slovenske zemlje, ocenjevale trezno in modro položaj ter ljudem dajale navodila, kako naj ravnajo, da se nesreča, ki nas je zadela, ne poveča in gorje po možnosti zmanjša. List je bil izrazito nasproten vsem okupatorjem; zato je ves čas vojne izhajal v podzemlju in bil ilegalen. To je njegovo vrednost in ceno neizmerno dvignilo. Neusmiljeno je udarjal po škodljivih ukrepih zasedbene oblasti ter po nesmiselnih podvigih okupacijskih vojnih sil.

Na drugi strani je takoj spočetka zavzel jasno in odločno stališče do partizanstva. Razkrinkal je osvobodilno fronto kot masko, za katero vodi komunistična partija boj za oblast in zatorej ne pusti nobeni drugi skupini so-odločilne moči v OF. Ljudstvo je pozival, naj ne nasede vabilom in pozivom OF za sodelovanje, ker bi s tem le pomagalo komunizmu do oblasti. Komunizem pa je nesreča, velika nesreča za slovenski narod.

Danes, po petindvajsetih letih se bolj in bolj izkazuje, kako je vse to bilo res.

Ljudem širom Slovenije (raznašalska služba je bila vzorno organizirana in v rokah junaških in požrtvovalnih fantov in mož pa tudi žena in deklet) je Svobodna Slovenija vlivala v duše novega upanja in zaupanja, da v teh hudih časih niso bili prepuščeni samim sebi, vžigala je v srcih pogum in voljo do samoobrambe in budila vero v novo bodočnost — SVOBODNE Slovenije. Sredi viharja, bliska in groma in smrti je obrnila pogled v vzor, v ideal Svobodne Slovenije.

Ko danes spomini romajo nazaj v ljubo domovino, tačas polno dima iz pušk in strojnic in vso oblito z bratsko krvjo, se ustavljajo ob naslovu tačasnega ilegalnega lista, ki sedaj slavi 25 letnico svojega življenja v svobodi, — četudi je ta svoboda mogoča le v tujini. Doma je ni...

SVOBODNA Slovenija je naš skupni program. Program vseh pravih Slovencev doma in na tujem, brez ozira na strankarsko in vsako drugo pripadnost. Ta program vsebuje dejansko vse: svoboden narod je suveren, ker mu nihče ne krati pravic, da si svojo usodo kuje sam in po svoji volji. Svoboden narod ima svojo državo, če jo imeti hoče; se veže z drugimi narodi v državne zveze, če se mu tako zdi prav; svojo hišo Slovenijo si uredi po svoji volji, ker ima mošnjo v svojem žepu; in tako naprej. Svoboda je prečudna dobrina, ki jo prav ceniš, ko si okusil do dna njeno nasprotje, pa jo spet s polnimi pljuči vdihavaš — čeprav na tujem.

Nepremagljiva težnja po svobodi tli v prsih slovenskih ljudi v domovini, zlasti idealne mladine, kakor vulkan, ki se zdi, da je ugasnil, pa spet bruhne na dan z vso silo in močjo. Znaki kažejo, da tega vulkana doma ni mogoče pogasiti. Mi v svobodnem svetu nosimo zaklad svobode s seboj, saj smo zaradi nje domovino zapustili, in s svojimi rodoljubnimi dejanji aktivno pomagamo uresničiti skupni nacionalni program VSEH Slovencev: Svobodno Zedinjeno Slovenijo.

Pred nami pa sveti kot plamenica „Svobodna Slovenija“, list spočet in rojen v ognju in dimu, sedaj pa politični begunec kot mi vsi, in nam jasno in neomajno kaže pot — kot pred desetletji doma — v svobodno Slovenijo. Takrat je bilo vse res, kar je pisal — izkazalo se je; res je tudi, kar piše sedaj. Ohranimo to svetlo plamenico in pomagajmo, da se še svetleje razžari, dokler ne bo dosežen in uresničen naš skupni program, zajet v njenem imenu:

SVOBODNA SLOVENIJA!

To jubilejno številko poklanjamo v spomin in zahvalo vsem, ki se v treh desetletjih niso strašili žrtev in so nam stali ob strani s svojim idealizmom, prežeti ljubezni do Slovenije. Vsem tem prijateljem se imamo zahvaliti, da je list obstal, in se razvil do slovesa, ki ga danes uživa, in trdno vztrajamo na poti k cilju, ki ga vsebuje že naslov lista:

SVOBODNA SLOVENIJA

Ilustracijo na uvodnem mestu je narisal akad slikar Ivan Bukovec

“Eslovenia Libre” – treinta años de fecunda vida

El 22 de noviembre de 1941, hace de ello 30 años, nuestro periódico salía por primera vez en nuestra patria, Eslovenia. Las condiciones que rodearon su aparición eran las más difíciles que puede soportar un pueblo. Eslovenia estaba por entonces ocupada por tropas fascistas y nazis que querían, por cualquier método, borrar todo vestigio de vida eslovena y anexarse definitivamente nuestra tierra. A ellos se unió en su tarea destructora el comunismo que, aprovechando el crucial momento, inició su cruenta revolución social.

En tales circunstancias “Eslovenia libre” salió a la luz como periódico clandestino, contra la ocupación extranjera, y denunciando valientemente la actividad antipatria del comunismo local. Su voz se alzó en medio de las tinieblas de aquellos momentos, infudiendo fe y esperanza, y despertando el valor de nuestro pueblo, que luchaba por su supervivencia.

Terminaron los avatares de la guerra. Nuestra patria fue sojuzgada por el comunismo. Pero miles de eslovenos huyeron hacia el mundo libre. Un gran número de ellos se radicó en la Argentina, encontrando aquí su segunda patria. Y aquí también encontró su segunda patria nuestro periódico, que a partir de 1948 pregona al mundo las injusticias del régimen tiránico comunista, y une a los eslovenos dispersos por todo el mundo en una sola familia.

Como en los momentos más difíciles, en que apareció por primera vez, así también hoy, sus ideales siguen siendo los mismos: la libertad y la democracia; idéntica su arma: la verdad; y una su meta final: luchar para que Eslovenia hoy sojuzgada, sea algún día **Eslovenia libre.**

SADAT NAPOVEDUJE VOJNO

IZRAEL SE PRIPRAVLJA

Egipčanski diktator Sadat, ki že več mesecev grozi, da bo moralo biti „izraelsko vprašanje“ rešeno do konca tega leta, bodisi z vojno ali z mirom, je pred kratkim objavil, da je Egipt prekinil stike z ZDA in da se je odločil za boj.

Sadat je govoril letalskim častnikom na enem izmed novih letalskih oporišč blizu sueškega prekopa in je dejal, da so vsi upi na mirno rešitev spora z Izraelom propadli in da „nam ne preostane nič drugega kakor boriti se, da si znova vrnemo našo zemljo, čast in dostojanstvo“.

Egipt je bil zadnje tedne v stalnih stikih z ZDA in z drugimi državami, je izjavljal Sadat, da jim je pojasnjeval egipčansko stališče in egipčansko nujnost boja proti Izraelu, „toda ZDA so se neprestano izmikale. Vemo, da so se ZDA že zdavnaj odločile stati ob strani Izraelu, toda hoteli smo, da to tudi javno povedo,“ je izjavil Sadat. Obtožil je Washington, da je opustil sleherni poskus mirne rešitve arabsko-izraelskega vprašanja in da se ves čas trudi, da bi samo Izrael dosegel svoje.

„Sporočil sem Washingtonu, da v ZDA nimamo več zaupanja. Prekinili smo vse stike za mirno rešitev z ZDA,“ je zatrdil Sadat.

V zadnjih tednih je Egipt dobil spet nova sovjetska letala in drugo orožje, Izrael pa iz ZDA prav tako najmodernejše orožje.

Izraelski zunanji minister Eban je v Jeruzalemu izjavil, da bo „Sadat zgrnil na Egipt veliko nesrečo, če bo začel z vojno,“ ter je povabil Egipčane na „svobodna in odkrita pogajanja“.

Vrhunska konferenca v Parizu

Francoski predsednik Georges Pompidou in zahodnonemški kancler Willy Brandt se bosta 3. ali 4. decembra sestala na vrhunsko konferenco v Parizu, na kateri nameravata rešiti „valutne razlike“, ki povzročajo finančne in gospodarske probleme med obema državama, zlasti v zadnjih mesecih.

Vrhunska konferenca bo sledila odločilni konferenci tkim. Skupine desetih najbogatejših nekomunističnih držav, ki bo zasedala v Rimu 30. novembra in na kateri bodo znova poskušali rešiti mednarodno valutno krizo.

Vrhunska konferenca med Pompidoujem in Brandtom „bo vsekakor odločilno vplivala na politiko na valutnem področju,“ je izjavil zahodnonemški zunanji minister Scheel, ki je s svojim francoskim kolegom Schumannom pripravil sestanek med Pompidoujem in Brandtom.

Scheel je priznal, da obstajajo med Francijo in Zahodno Nemčijo večje razlike glede valutnega vprašanja. „toda niso tako velike, da jih ne bi bilo mogoče premostiti. Medsebojni politični odnosi pa niso s tem prav nič prizadeti,“ je hitel zatrjevati Scheel. Prav tako ta problem ne zadeva splošnih odnosov med članicami SET-a.

Brandt je prvotno predlagal vrhunsko konferenco s Pompidoujem že za konec oktobra in je Pompidou na to takoj pristal. Toda vprašanje določitve definitivnega datuma je ostalo odprto vsled negotovosti datuma sestanka Skupine desetih, ki je bil končno določen za 30. november.

Uredniški odbor Svobodne Slovenije ob 30-letnici

Miloš Stare, rojen 1905, ustanovitelj in predsednik uredniškega odbora od 22. novembra 1941 dalje

Pavel Fajdiga, lic. rojen 1921, podpredsednik SKD-SLS za Južno Ameriko. Član uredniškega odbora od 1948

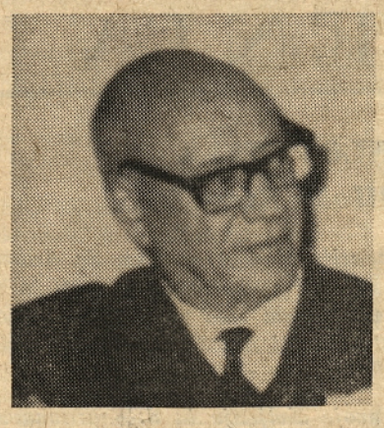

Tine Debeljak dr., rojen 1903, izredni univ. profesor. Član uredniškega odbora od 1948—1956 in od 1968 dalje

Slavimir Batagelj, rojen 1920, član uredniškega odbora od 1958 dalje

Tone Mizerit, rojen 1944, član uredniškega odbora od 1969 dalje

Člani uredniškega odbora Sv. Slovenije skozi 30 let

Takoj, ko se je Miloš Stare, v obrambo slovenstva v najtežjih trenutkih moderne zgodovine slovenskega naroda odločil za izdajanje Svobodne Slovenije, ko je pod nacifašistično okupacijo pripravil in izdal 22. novembra 1941, sredi okupirane Ljubljane, prvo številko Svobodne Slovenije, se je takoj pridružil k temu smrtno nevarnemu podjetju **rev. Jože Godina** ter je od leta 1941 do 1943 vodil skrivno tiskarno, kjer se je razmnoževalo to podtalno protiokupatorsko in protikomunistično glasilo.

Leta 1942 je vsled razširitve organizacije prevzel upravo in vodil razširjanje Svobodne Slovenije širom naše domovine **rev. Andrej Križman,** ki je to nalogo vestno izvrševal do konca leta 1944.

Istega leta je stopil v „uredništvo“ še **dr. Albin Šmajd** ter je kot referent za Gorenjsko skrbel za razpečavanje Svobodne Slovenije po od Nemcev okupiranem delu Slovenije. To delo je dr. Šmajd opravljal tudi do konca 1944.

To so bili „uredniki“ Svobodne Slovenije doma, neprestano v smrtni nevarnosti, prežeti slovenstva in idealizma, ki so tvegali zahrbtno izdajstvo fašističnega in strahote gestapovskih ječ nacističnega okupatorja Ljubljane in Slovenije, samo da je Svobodna Slovenija budila upanje vsem, ki smo doživljali tiste grozotne dneve dolgih štirih let okupatorskega in komunističnega terorja.

Pokojni Jožko Krošelj, dolgoletni glavni urednik Svobodne Slovenije

V Argentini je bil med prvimi član uredništva seveda nepozabni neumorni **Jožko Krošelj.** Leta 1948 je takoj po prihodu v Argentino sedel v uredništvu in prevzel tudi skrb za upravo in razpečavanje. Brez Jožka Krošlja si Svobodne Slovenije v Argentini ni bilo mogoče misliti, prav tako ne vsakoletnih Zbornikov in drugih njenih knjižnih publikacij. Če ga ne bi ljubi Bog poklical leta 1969 v svoje uredništvo, bi Jožko Krošelj brez dvoma še danes nosil levji delež teže uredniške in upravniške odgovornosti pri našem tedniku.

Janko Hafner je polnih štirinajst let, od 1949 do 1962, delil uredniško odgovornost v Svobodni Sloveniji. Če se ne ukvarja več direktno z uredniškim delom, pa je naš stalni strokovnjak za vesoljske probleme in so njegovi prikazi človeških podvigov v vesolju v vsakoletnem Zborniku lepi poljudnoznanstveni pregledi.

Pavle Rant je takoj po svojem prihodu v Argentino vstopil leta 1948 v uredništvo lista in prispeval k zanimivosti tednika vse do 1958, medtem ko se njegovo priložnostno sodelovanje s Svobodno Slovenijo in v njenih Zbornikih nadaljuje.

Ruda Jurčec je sicer takoj leta 1948 postal član uredništva, vztrajal pa je komaj do 1954. Nekateri njegovi poznejši članki v Svobodni Sloveniji so bili samo priložnostni.

PF

Mednarodni teden

Čile je postal Meka komunističnih agentov. Po Castrovem odhodu iz Čila namerava obiskati to revno latinskoameriško državico francoski komunistični prvak Jacques Duclos. Allende je sicer povabil na obisk tajnika francoske KP Marchaisa, toda ta je „vsled notranje političnega položaja v Franciji“ preložil vabilo na Duclosa. Medtem, ko Allende gosti svoje komunistične prijatelje, pa se gospodarske in finančne razmere v Čilu vedno hitreje slabšajo. Čilski eskudo je že toliko izgubil na vrednosti, da ga sedaj na črno prodajajo po 70 eskudov za en ameriški dolar.

Čistke v Pekingu

ČUENLAJ SE UTRJUJE

Medtem ko je delegacija rdeče Kitajske v ZN ob svojem nastopu v Glavni skupščini z ognjevitimi izpadi napovedovala „osvoboditev Formoze“ in napadala „čangkajškovo kliko“, „kolonializem“, „izraelski sionizem“ in „ameriški imperializem“ in zatrjevala, da „Kitajska ne bo pristala na razgovore o razorožitvi za hrbtom ne-atomskih držav“, pa so se na Kitajskem, okoli Maocetunga, odigrali dogodki, ki bodo imeli odločilen vpliv na nadaljnjo kitajsko zunanjo politiko.

Maocetung je bil pred dobrim letom dni določil za svojega naslednika generala Lin Piao-a. Okoli tega generala so se spletli v zadnjih tednih skrivnostni dogodki ter ga že več tednov ni videti na slavnostih niti ni omenjen v kitajskem tisku.

Sredi septembra t. l. je zgrmelo v Mongoliji na tla neko kitajsko reakcijsko letalo. Po nekaterih poročilih je bilo letalo sestreljeno. S površja zemlje so izginili štirje kitajski generali, ki so bili tesni sodelavci Lin Piao-a. Sledila je nepojasnjena odpoved proslav ustanovitve komunistične Kitajske 1. oktobra. Na Zahod so nato prišla poročila, da je Lin Piao hotel Maocetunga likvidirati in ker se mu zarota ni posrečila, je hotel z letalom uiti v ZSSR. To je bilo reakcijsko letalo, ki je bilo sestreljeno v Mongoliji. Zaroto, da je izdala Lin Piaova hči.

Razlike med Maocetungom in Lin Piaom da so se povečale, ko je Maocetung sklenil vzpostaviti stike z ZDA. Lin Piao da je smatral, da Kitajska orožja ne bo nikdar dobila od ZDA, pač pa samo od ZSSR. Maocetung pa stoji na stališču, da ran spora z Moskvo ne bo mogoče zaceliti najmanj eno generacijo.

Spričo zgornjega razvoja na Kitajskem opazovalci sklepajo, da so trenutno kitajski generali izgubili vpliv na kitajsko zunanjo politiko in da si je še bolj utrdil vpliv preračunljivi Čuenlaj, za katerega je znano, da že dalj časa postopoma odpravlja Maocetungov osebnostni kult, da bi Kitajska po Maocetungovi smrti lažje prešla prehodno dobo.

Mladina se vrača v Cerkev?

Poljski tednik „Polityka“ je brez komentarja povzel pisanje georgijskega (ZSSR) časopisa „Zarja vostoka“, ki obravnava zavzemanje za vero med mladimi sovjetskimi državljani.

Nikakršna skrivnost ni, da so se zadnja leta med mladino pokazale tendence za poveličevanje verskega življenjo in cerkvenih obredov.

Le kaj vleče mladega človeka v cerkev? Radovednost? Iskanje „poezije“, „romantike“? Kako si je mogoče razložiti, da so se v nekaterih vaseh in trgih spet pokazali verski obredi, ki so bili že zdavnaj pozabljeni? in da na njih sodeluje mladina? Dogaja se, da so preživela verska čustva vzdržujejo na različne načine, pri čemer se poigrava z moralnimi in estetskimi potrebami človeka. Prav zato je pred nami pomembna naloga: ustvariti in med ljudstvo je treba razširiti nove obrede in tradicije ter boljše poetične elemente.

V ŽENA IN NJEN SVET

Anica Kraljeva

Zgodbica in še kaj

Veliko let je že preteklo, odkar se je osemletni šolarček odločil za veliko dejanje: poslati zgodbico „Kotičkovemu stričku“ s toplo željo, da bi jo v prihodnji številki mladinske revije objavil. Deček je ob nedeljah razpečaval časopise po nekaterih hišah. Z lačnimi očmi je prebiral naslove na prvi Slovenčevi prvi strani in na zadnjih še kaj bolj zanimivega za njegovo otroško radovednost. Besede in misli je požiral s pravo lakoto.

Ker so se misli v njegovi še mladi glavici neprestano vrtele (in kako čudne in zanimive!), se je spomnil, da bi morda „Kotičkov striček“ (Mirko Kunčič) pa le tiskal zgodbico, ki mu zadnje dni ni dala miru. Sede pa napiše morda v desetih vrstah, kar se je rodilo v njegovi otroški fantaziji, in odpošlje.

Kako popisati, kaj se je godilo v otrokovem srcu, ko je v naslednji številki mladinske revije zagledal svojo natiskano zgodbico. Počutil se je kakor kronani kralj.

Podobno se je zgodilo že marsikateremu dečku ali deklici. Morda se je to zgodilo samo enkrat in potem nikoli več.

Nad dečkom je pa čuval skrbni katehet. Da bi dal dogodku in „pisatelju“ važnost, je povabil na skodelico čaja petnajst njegovih sošolcev. Sredi skromne gostije je zelo resno, skoraj slovesno čestital dečku k prvemu tiskanemu delu in s tem podčrtal važnost tega dogodka. S posebnim poudarkom je ponavljal besedo: odgovornost pisatelja. Tako je dečku, za takratna leta ne popolnoma razumljiva beseda, ostala vse življenje v spominu. Odgovornost! Odgovornost za napisano besdeo, za natiskano misel, ki jo čita množica čitateljev, ki ostane na papirju v dobro ali slabo čitatelju. Deček ni tega nikoli pozabil, tudi ni pozabil, da je bil prav ta dan eden izmed najsrečnejših v njegovem življenju.

Naš narod je vedno ljubil in spoštoval tiskano besedo. Časopise in knjige si našel v najbolj oddaljeni gorski vasici. Če druge knjige ni bilo v hiši, si vsaj „Pratiko“ našel s spoštovanjem položeno na polici v kuhinji.

Tisk in oprema slovenske knjige, bodisi v originalu ali prevodu, je bila občudovanja vredna tudi za tujca.

—

Tudi izven domovine imamo do naše tiskane besede veliko ljubezen in spoštovanje. Nujno nam je potrebna in dragocena. Skozi njo se pretaka iz roda v rod naša miselna dediščina, naša preteklost, vera in želje za bodočnost.

Ohraniti dober, zdrav tisk je tudi naše poslanstvo. Veselimo se posebno tiskane besede naše mladine: „Mladinska vez“, „Zavodar“ iz Adrogué-ja in revija, ki se je rodila v lanuškem zavodu.

Mladinski tisk je dragocena veja našega življenja. Živel bo predvsem, če se bomo zanj živo zanimali. Zanimanje delo podžiga, dviguje tudi kakovost besede in misli in prav to je najvažnejše. Kdor piše, je prisiljen postaviti pravo besedo za jasno izražanje. Predvsem je prisiljen izkristalizirati svojo misel. Pisec se mora podvreči neki disciplini: čutiti mora odgovornost za to, kar piše. Tudi je prisiljen samega sebe dvigniti, si razširiti obzorje in notranje oplemenititi.

KAREL MAUSER — Cleveland

Novemberske misli

Čeprav se človek marsikdaj spomni na tiste, ki so živeli z nami in jih ni več, novemberski dnevi misli na mrtve še bolj približajo in še bolj poglobe. Blizu je konec leta, ko vsak človek nehote v sebi sklepa račune, pregleduje uspehe in neuspehe. Pregleduje tudi vrst živih in praznine, ki so nastale za mrtvimi. Teh praznin ni mogoče zapolniti.

Dve sta posebno veliki v slovenski skupnosti. Ena je nastala pred dvanajstimi leti, ko smo zgubili iz svoje srede dr. Gregorija Rožmana, škofa ljubljanskega. Druga se je razgrnila dve leti nazaj, ko je v večnost odšel dr. Miha Krek, predsednik Narodnega odbora za Slovenijo.

Res je, da čas celi rane, toda prav tako je res, da čas ne zadela praznin. Čutimo jih bolj in bolj. Zdaj, ko bi se marsikdaj radi obrnili za nasvet k tistim, ki so nam bili nekoč vodniki, se šele pričenjamo zavedati, kako smo jim vagali vsak korak, vsako dejanje in pri tem svoja osebna gledanje vzeli za merila. Bila je to velika krivica. V svojem, marsikdaj puhlem znanju, smo hoteli, da bi vodniki gledali na razne probleme iz prav tako ozkega kota kakor mi sami, in nismo hoteli priznati, da brez širokega gledanja nihče ne more biti vodnik. Hoteli smo, da bi obračali samo preteklost, za bodočnost pa čakali od njih velikih znamenj in velikih načrtov. Velika tragika pa je bila nemara še v tem da v mnogih, ki so po velikih načrtih vpili, sploh ni bilo nobenega načrta več, želeli so v tujem svetu doseči zase, kar se je največ dalo, ustvariti primerno ugodje sebi in svoji družini.

Če danes ob grobu dr. Gregorija Rožmana in dr. Kreka gledamo žive vodnike tega sveta, lahko vidimo, da sta bila velika, mnogo večja kakor marsikateri, ki jim svet poje slavo. Toda bili smo navajeni, da smo vedno radi bili in tolkli po svojem in hvalili tisto, kar smo komaj poznali. Nasedali smo in še nasedamo novicam, ki jih svetovno časopisje zna ožariti s svetlobo vseh mogočih žarometov. Prodajamo jih naprej za čisto zlato. Ko so naši vodniki povedali nekaj v preprostih besedah, na preprost način, s čutom odgovornosti za vso skupnost, smo komaj prisluhnili, toda že v istem momentu čakali, kdo jim bo besede spodnesel, kdo bo po njih udaril.

Nastaja velika tišina. Lahko je bilo ob velikih vodnikih razpredati načrte in zanje ne nositi odgovornosti. Danes, ko teh vodnikov ni več, marsikdo že čuti, da vrednost načrtov leži prav v odgovornosti. In je zmanjkalo ljudi, ki bi jo upali nositi pred vso javnostjo, pred vso slovensko skupnostjo, kakor sta jo nosila dr. Gregroij Rožman in dr. Miha Krek. Za ta dva odgovornost ni bila beseda, ne stara fraza, za oba je bila odgovornost zasidrana v najglobljii temelj — v večnost

Mislim, da je bila za oba prav ta zasidranost izvor velike sile pa tudi izvor trpljenja za oba. Ničesar nista hotela storiti, za kar bi nekoč pred Bogom ne mogla dati čistega odgovora. Bila sta pripravljena trpeti natolcevanja, bila sta pripravljena prenesti podtikanja in sumničenja. In priznajmo si, da je bilo vsega za oba dovolj. Bili smo iznajdljivi v tem, marsikdaj brez vesti.

Zaletavo govorjenje se počasi ustavlja, molče sedimo na tistih drobnih zakladih, ki so jih dejansko zbrali tisti, čez katere smo udarjali. Marsikdo v srcu že drugače msili, kakor je mislil pred leti. Z ognjem in mečem smo sekali na levo in desno, zdaj vidimo, da smo pokosili in požgali več, kakor je čas mogel roditi. Ostalo je dejansko samo tisto, kar so mirni vodniki ustvarili z odgovornostjo, brez velikega hrupa in brez velikih naslovov v časopisih.

Dva groba imamo, štiristo petdeset milj sta vsaksebi. Eden je v Lemontu, eden na Vernih duš pokopališču. In vendar sta strašno blizu skupaj. Kakor en grob sta. Ista misel počiva v enem in drugem:

Če v slovenski skupnosti ne bo odgovornosti, take odgovornosti, ki jo lahko vsak hip iz časa postavimo pred sodbo v večnosti, ni rešne poti.

Nastaja velika tišina. Če bi v njej vsi prišli do spoznanja, da smo vsi, prav vsi, odgovorni za svoja dejanja in za svoje besede, govorjene in pisane, ne samo v času, temveč tudi v večnosti, bo delo teh dveh velikih mož rodilo prve lepe sadove.

A. D.

MILAN KOMAR — Buenos Aires

KOROŠČEV OČENAŠ

Za časa diktature kralja Aleksandra, ko je dr. Korošec moral v opozicijo in je bil pozneje tudi interniran v raznih krajih na jugu države, so po mnogih slovenskih družinah pri večerni molitvi dodali še en očenaš za dr. Korošca in njegove namene. To je bil tako imenovani „Koroščev očenaš“. Dr. Korošec sam je pogosto prosil za molitev. Znano je, da je anonimno pošiljal denarne podpore karmeličankam na Selu pri Ljubljani in drugim redovnicam s prošnjo, naj molijo za namene darovalca.

Arhitekt mojster Plečnik je tiste čase marsikomu zaupal svojo zaskrbljenost, da naši ljudje premalo molijo. Tako je rekel znanemu orlovskemu in pozneje mladčevskemu organizatorju prof. Ernestu Tomcu, s katerim sta se dobro poznala: „Recite vašim fantom, da mi premalo molimo!“ Prof. Tomec je večkrat komentiral to Plečnikovo izjavo. Ravno tako pa je komentiral tudi drugo njegovo misel, ki jo je verjetno slišal v istih letih in za katero ne bi bilo izključeno, da je bila mišljena v zvezi s prvo: „Najtežja umetnost je ljudi skupaj držati!“

Ljudje se namreč kar hitro razidejo in razpršijo. Ni treba ravno hudih zamer ali sporov. Interesi posameznikov vlečejo vsaksebi. Če ni močnih skupnih ciljev, če se vezi stalno ne obnavljajo in krepijo, če ni ljudi, ki se temu delu požrtvovalno posvečajo, sredobežne sile, ki nikdar ne prenehajo delovati, včasih brž, včasih bolj počasi razženejo še tako trdne družbene tvorbe. Ni treba da od drugod pride klica razkroja, v človeškem srcu je vedno dovolj zdražbe in slabih nagnenj in če ni delovanja v nasprotnem smislu, se je nemogoče ubraniti nevarnosti. Zato je resnica, da je ljudi skupaj držati najtežja umetnost. Po tej poti pridemo, če se smemo tako izraziti, do družbotvorne funkcije molitve. Molitev pomaga držati skupaj prijateljstva, družine, občestva, organizacije, skupnosti in narode. Sv. Avguštin je učil: „Coniunctio hominum cum Deo est coniunctio hominum inter se — Povezanost ljudi z Bogom je povezanost ljudi med seboj.“ To globoko Avguštinovo misel je večkrat navajal pri svojih predavanjih socialne filozofije na ljubljanski univerzi ruski mislec in učenjak prof. Evgen Vasiljevič Spektorskij, ki je bil iskreno veren pravoslavni kristjan. Navpična zveza z Bogom in po njej dotekajoča milost pomagata obdržati vodoravno zvezo med ljudmi. Zavest, da smo sinovi enega Očeta, nam pomaga, da se čutimo brate med seboj. Ni bratstva brez predhodnega očetovstva. To je danes še posebej važno imeti pred očmi, kajti sodobna pragmatistična in pozitivistična civilizacija je zgolj vodoravna, čisti, duha dušeč horizontalizem. Ni višine in ni globine. Vse drvi naprej v smeri edine preostale dinamike. V taki goli vodoravnosti pa nobena družba dolgo ne zdrži. Zato se je treba zavedati, da za vidno zgodovino družb in narodov stoji druga, „nevidna“ zgodovina, katere ne dosežejo niti najbolj prodorne zgodovinopisne raziskave. Na njo je opozarjal Slovence verski in narodni buditelj Luka Jeran (1818—1896) v časopisu „Zgodnja Danica“, v dobi, ko se je naš narod zgodovinsko osveščal. V resnici ne gre za dve zgodovini, eno vidno in drugo nevidno, ampak za eno samo, katere vidni del izginja v mraku skrivnosti, ki jo pozna samo Bog. To je poudarila tudi najboljša sodobna teologija proti raznim hegeljanskim in podobnim težnjam, ki vdirajo v mišljenje mnogih kristjanov: „Ne moremo brati v zgodovini, kaj se v resnici godi.“ „Zgodovina na dnu skriva svoj smisel in se uresničuje na skrivnosten način.“ (Heinrich Schlier, Die Zeit der Kirche, Freiburg i. B. 1956, 265). „Vesoljna zgodovina ni vesoljna sodba,“ kot je to dejal Hegel (K. Rahner, Escritos de teología, 5, Taurus, Madrid, 1964, 120). „Zgodovina nam je bila dana kot odlomek in tega odlomka ne more nihče dopolniti.“ (H. Urs von Balthasar, Das Ganze im Fragment, Einsiedeln, 1963, 13). „Ne moremo vedeti, katere zgodovinske sile delujejo na koncu koncev za Kraljestvo“ (Y. M. Congar, Jalones para una teología del laicado, Estela, Barcelona, 1956, 865).

In v tej „nevidni zgodovini“ družb in narodov igra molitev veliko in verjetno v mnogih primerih tudi odločilno vlogo. Mnoga prebolenja kriz in mnoge zmage nad razkrojem so bile izmoljene. Ko je pred nedavnim umrla skromna stara Slovenka v Argentini, je prišlo v javnost, da je veliko svojih tihih ur premolila za našo slovensko skupnost. Gospa Anica Kraljeva se je v svojem znanem zaglavju v „Svobodni Sloveniji“ zaskrbljeno vprašala, kdo bo še toliko molil za nas, ko bodo ti dobri stari ljudje odšli. In morda to dejstvo, da že ni več dosti ljudi, ki molijo za našo skupnost, ni ravno najmanjši vzrok, da se med nami osebne vezi rahljajo, da se razblinjajo in ponekod pokajo v težko spravljivih razporih.

Živimo v izrazito prehodni dobi. Kriza zajema šolo, družino, Cerkev, celo same osnove družbenega življenja. Razkroj je na dnevnem redu. Hudič ima lahko delo. On je oče laži in razkroja. Njegovo grško ime *diá-bolos* to lepo ponazarja. Pomeni tistega, ki vleče narazen, ki ruši enotnost, ki vzbuja zavist in sovraštvo, ki obrekuje, ki slepari. Beseda izhaja iz glagola *dia-bállo*, postaviti ali vreči nekaj vmes, ločiti, vleči narazen ipd. Hudič vleče vse narazen, zabija zagozde, širi razpoke in rahlja vezi. Iz malih zdražb dela velike spore, iz malih zamer velike zamrze. In človek tako hitro sodeluje z njim! „Hudič namreč ne potegne za sabo nikogar, če ga ne najde že v kaki stvari sebi podobnega.“ (Sv. Avguštin, Serm. 32, 11). Zato je važno delati v nasprotnem smislu, krpati mreže medosebnih odnošajev, miriti, vlivati balzam v boleče rane, buditi medsebojno razumevanje, uvidevnost, strpnost, tolažiti ponižane in razžaljene, popravljati krivice in dajati čim bolj in na čim uspešnejši način vsakemu svoje. Človeška sloga je vedno zakrpana sloga.

Kdor bi to rahljanje vezi jemal kot nekaj naravnega, češ to je značilno za sedanje zgodovinsko obdobje, bi bil podoben tistemu, ki bi pri epidemiji npr. rumene mrzlice ravnodušno sprejemal na znanje smrti svojcev in prijateljev, češ saj je to v takih okoliščinah naravno. Tudi če je to naravno, nismo nič mani dolžni rešiti vse, prav vse, kar se rešiti da. In rešiti se da veliko, morda več, kot bi kdo na prvi pogled sodil.

Kdaj pa začno pokati vezi? Kje je tista točka, o kateri bi se dalo reči, da se tam začne razkroj? Rekli bi, da se to zgodi, kadar upahne medsebojna pozornost in nam bližnji kot tak notranje že nič ne pomeni, nas ne zanima več, ali bolj točno povedano, nas zanima samo še kot predmet. Kot predmet med predmeti. Kot stvar med stvarmi. Vezi med ljudmi na živo in rastejo, „kadar se vsi trudijo, da bi razumeli, po čem vsak izmed njih teži in hrepeni.“ (Pavel VI., O obnovi redovnega življenja, 29. junija 1971, odlomek 39.) Taka medsebojna notranja udeleženost in iskrena zainteresiranost pa se začne s pozornostjo, z bistro in dobrohotno pozornostjo. Odprta srca se prepoznajo, ker imajo odprte oči. Taka pozornost pa zahteva predvsem, kakor je učil nekrščanski, a v mnogočem zelo globoki nemški mislec Hegel, da človek pozabi nase in ne misli na lastno uveljavljanje, temveč se popolnoma preda dani stvarnosti. (Prim. Enzyklopädie, 448, Zusatz.) Ko drugi nekrščanski nemški mislec naš sodobni Ernst Bloch komentira navedeno Heglovo misel, jo imenuje „katoliško-objektivistično“ in omenja francoskega filozofa in svetniškega duhovnika Nicolasa Malebrancha, ki je dejal, da je pozornost „naravna molitev duše“. Tu pridemo do nadvse zanimivega in važnega vprašanja globinske sorodnosti med molitvijo in pozornostjo. Dobrohotna pozornost do stvari in ljudi in pa pozaba na lastno uveljavljanje nas v naravnem redu nekako pripravljata na molitev. Molitev pa spet s svoje strani omogoča in pospešuje duha pozornosti, brez katere ni življenjskega realizma niti pravih, živih vezi med ljudmi. V tem smislu je treba razumeti koncilske besede: „Sicer pa so vsi tisti, ki verujejo, ne glede na to, kateremu verstvu pripadajo, v govorici stvari vedno slišali božji glas in božje razodetje. Še več s pozabo na Boga postane celo stvarnost sama zatemnjena“ (Gaudium et Spes, 36). Enako govori Pavel VI.: „Kadar je pozornost ponižno uprta v stvari in osebe, nas Jezusov Duh razsvetljujejo in bogati s svojo modrostjo, treba je le da smo globoko prežeti z duhom molitve“ (O obnovi redovnega življenja, 44).

Če sta molitev in pozornost tako globoko povezani in če vezi med ljudmi začenjajo pokati, kadar ni medsebojne pozornosti, kdo ne bi videl v vsej njeni važnosti in sijaju moč molitve, ki drži ljudi skupaj?

Zato menda ne bilo narobe, če bi se po naših družinah vrnili k praksi „Koroščevega očenaša“ in bi upoštevali obe misli mojstra Plečnika, da verjetno premalo molimo in da je ni težje umetnosti, kot ljudi skupaj držati. In bi molili za naše ljudi, za naše družine, za naš narod raztresen po svetu in za onega, ki je doma, za vse tiste „qui communitatis curam habent — ki skrbijo za občestvo,“ katerih breme je v današnjih časih še posebej težko. Pa tudi za deželo, v kateri živimo in za tiste, ki so zanjo odgovorni.

Ob pravkaršnji proglasitvi poljskega redovnika Maksimiljana Kolbeja za blaženega je Pavel VI. na koncu svojega govora, potem ko je poudaril njegovo svetništvo, njegovo duhovništvo, njegovo ljubezen do Matere božje, z veliko energijo podčrtal njegovo domovinsko ljubezen, njegov poljski patriotizem. Kolbe je bil Poljak in se je žrtvoval za Poljaka, družinskega očeta, ter šel na mesto njega v smrt. Ljubezen med sorojaki je velika, dragocena vrednota. Krščanstvo je namreč strašno daleč od brezimnega in brezkrvnega kozmopolitizma in površnega asimilacionizma.

Danes se vsi Slovenci v svobodnem svetu spominjamo te tragedije. Naj se umakne vse, kar je med nami takega, da bi nas moglo razdvajati. Danes poglejmo vsi v mislim na dvanajst tisoč z žicami zvezanih, pred množične grobove postavljenih, kako podajo pod streli drug na drugega. Spomnimo se njihovih molitev in njih klica nam: „Bodite enotni v borbi proti našemu skupnemu sovražniku — komunizmu.“ To je njihov klic nam vsem in le če mu bomo sledili, jih bomo dostojno počastili.

Prijatelji! 25 let je od tedaj. Tam v Sloveniji so njihovi grobovi, ne vemo zanje, zapuščeni so. Dvanajst tisoč jih leži v njih. Matere, vdove, sestre, sinovi in hčere ne smejo vedeti, kje so pokopani njihovi dragi. Nihče jim ne sme postaviti križa, ne prižgati sveče, ne položiti cvetja. Zato trdim: vsaka ponujana roka vladajočih komunistov v Sloveniji ali Jugoslaviji je laž in hinavščina, dokler ne bo v njih toliko človečanskega čuta, da bodo prišli pred nas z izpovedjo: „Storili smo greh, velik greh, nad slovenskim narodom. Tu so žrtve, tu so grobovi teh zvestih in poštenih Slovencev.“

Dokler vsaj tega ne bo, je tudi vsako približevanje emigracije komunističnim oblastnikom v Sloveniji in Jugoslaviji ali pogajanje z njimi za delitev oblasti, onečaščenje dvanajstih tisočev, ki ležijo v neznanih grobovih.

Ob 25-letnici žrtev okupacije in revolucije pred spomenikom argentinskega Osvoboditelja San Martina dne 14. 6. 1970. — (Svobodna Slovenija, 18. junija 1970.)

Skupina udeležencev kongresa Mednarodnega katoliškega izseljenskega odbora v avdienci pri papežu 29. septembra t. l. — Poleg Pavla VI, od leve na desno: Msgr. Wittler, predsednik nemške Rafaelove družbe; msgr. Anton Orehar, zastopnik Argentinskega katoliškega izseljenskega odbora; četrti — rev. Fröhling, generalni tajnik nemške Rafaelove družbe

MILAN MAGISTER — Buenos Aires

Narodna veroizpoved

Govor g. Milana Magistra na zaključku šolskega leta Srednješolskega tečaja ravn. Marka Bajuka v Slovenski hiši v Buenos Airesu, v soboto, 13. novembra 1971.

„Sam Črtomir se z majhnim tropom brani!“ Ta Prešernov verz pretresa naše slovensko srce, ker je v njem obsežena vsa slovenska zgodovina. Ves slovenski rod je majhen trop, ki se skozi tisoč tristo let bojuje za svoj obstoj, svobodo in življenje. Nima pokazati mogočnih zmag na zgodovinskih prelomih, ali vsem tem zmagam je dolita tudi njegova kri. Pa te zmage zanj niso tolikšnega pomena kot milijoni zmag tistih malih po vidnosti, a neizmernih po svojih učinkih. Zaradi neizmernega števila se vse ne dajo opisati, a eno teh zmag imamo pred seboj: končujete nov letnik srednješolskega tečaja, ki je ponovna zmaga enega izmed slovenskih tropov, ki se je zatekel tja „v Bohinj, v bistriško dolino, v trdnjavo, zidano na skalo sivo“. Mislim na tisti lepo Bohinj, ki nam je v tej zemlji naša slovenska skupnost; na trdnjavo in skalo, ki sta nam vera in slovenska zavest.

Kadar govorimo o veri našega malega tropa, ne mislimo le na vero v enega Boga in katoliško Cerkev. Naša vera ima še posebne svoiskosti, ki jih v sebi mora nositi mali narod, da vzdrži, se spopada in zmaguje.

Nam je potrebno verovati v **mala števila.** Številčnega ustroja ne sestavljajo samo številke, ki naznanjajo milijone in milijarde! Ta ustroj se začenja pri nič in številki ena. Naša vera gre vrednosti in važnosti teh malih števil. Malo kolesce v velikem stroju ima prav tako pomen kot veliko pogonsko kolo. Kroglica majcenega ležaja je neobhodno potrebna in z okvaro ali uničenjem le-te se ustavi še tako veliko čudo človeškega izumiteljskega duha. Tudi mogočnim narodom se dozdeva, da nikakor ne potrebujejo vlog malih narodov; da so v igri človeštva potrebne le glavne vloge. Pa ta nespametnost ni samo last velikanov; v zgodovini človeštva se je mnogo malih narodov odločilo, da so odvrgli male vloge in so hoteli zaigrati le glavne. Izgubili so oboje. Našemu slovenskemu narodu je vera v pomembnost in nepogrešljivost vloge malih narodov nuina. Iz te vere se hrani in diha. Smo, stojimo in hočemo živeti. Mi se ne vzdržujemo z močjo orožja, temveč s silo duha. Ta sila duha se nahaja v vsakem našem človeku vsako minuto življenja. Naš delavec, naš kmet, naša gospodinja, naš učitelj in profesor, naš razumnik, dijak in akademik, vi, ki končujete slovenski tečaj, mi vsi nosimo to silo; z vsako izgovorjeno slovensko besedo, z vsako udeležbo pri slovenski prireditvi, z vsakim pesom žrtvovanim za slovensko knjigo, z vsako slovensko pesmijo, z vsako šolsko uro slovenskega tečaja, iznoveduiemo vero v moč maloštevilnosti slovenskega rodu. Lahko je biti zvest narodom, ki jih ščitijo kronane glave, pri nas je vsak zase svoj ščit in meč — to pa je težje in častnejše. To je čast števila ena, ker stoji sámo, nedeljivo in neoprto, stoji samo iz sebe in ne potrebuje množenja in seštevanja. Je, ker hoče biti in mu Bog dovoljuje.

Vera v malo število in njegovo rast je bila tudi tista, ki je bila na začetku srednješolskega tečaja Marka Bajuka. V začetku je bila ta misel, da naj bi bila žrtev enega profesorja namenjena ako tudi le enemu učencu. „Tudi za enega se splača,“ je bilo vodilo. Zasnovano je bilo v zavesti, da ako emigracija da iz sebe le enega Slovenca, ki bo odločilno posegel v narodovo življenje, je ta uspeh vreden naporov ustanovitve in vzdrževanja srednješolskega tečaja. Menim, da je to načelo potrebno oživljati vsakokrat, kadar bi hoteli zdrkniti na opuščanje vrednih zamisli zaradi takoimenovanega „nezadostnega števila“. Nezadostno število pomeni nezadostno vero; vere ne ocenjujemo s trgovskimi merili povpraševanja in ponudbe, marveč z lestvico vrednot. Vera ustvaria z enim in za enega, vera seje tudi ob slabih časih, vera čaka na sad leta in leta — v tem je njena ustvarjalna sila. Ne računa na tujo pomoč, ampak sama vzgiblje lastne in druge moči; vera pregleduje položaj, pa položaju ne kloni; preživlja poraze, pa dela venomer za zmago; se ustavlja ob zaprekah, pa se ne ustavi nikdar.

Nosilci take vere pa niso ustanove, temveč osebnosti. Samo človeške duše morejo oživljati ideale, ustanove so le sadovi vere takih duš. Danes bo nekaj mladih prijateljev zapustilo ustanovo, ki vam je skušala dati vero iz lastne vere. Prejemali ste nekaj, kar so rodovi pred nami hranili samo za vas. Niste več sami, z vami je slovenski genij, ki mu z mladostnim ognjem odpirate duha in srce, da bo tudi vaša vera zarodila v novih rodovih novo vero v slovenske narodne vrednote. V svoje roke sprejemate slovensko tisoč tristoletno zgodovino in dolžni ste ji dodati leta ene generacije.

Vera vseh slovenskih ljudi, rodov, ki odhajajo, in tistih, ki vstopajo, je zedinjena v simbolu slovenske zastave, našem spoznavnem znamenju. Argentinski narod si je oskrbel svojo narodno svetinjo predno si je oklical samostojnost države. Potrebni so mu bili prameni, ki so vžigali ljudstvo za boj. Tudi slovenska zastava je bila izbrana, ko je narod še hlapčeval tujemu jarmu. Njene barve so vžigale narodovo voljo, da se je odločevala za borbo narodne svobode, puščajoč ob strani brigo za lastni stalež. Le tako je tudi ta zastava mogla svobodno zavihrati 29. oktobra 1918.

Mladi prejemate slovensko narodno zastavo na argentinski zemlji. Nikdar še niste videli plapolati teh barv na slovenskem zvoniku ali mlaju, na slovenskem parlamentu ali slovenski vladni palači. Toda videli ste vse več! Videli in vidite jo plapolati v očeh svojih staršev, v izražanju svojih vzgojiteljev, vidite jo ob vsaki izgovorjeni slovenski besedi. To plapolanje pa se vsaja v srce, kar pomeni, da bo v vaš duhovni krvni obtok vcepljena vera slovenskega naroda v potrebnost njegove biti in vera v visoko ceno tistega, ki se svobodno postavi ob stran slovenske zastave.

DR. ANDREJ BRATUŽ — Gorica

Naloge in perspektive zamejske Slovenije

Razpravljati o vlogi slovenstva ni lahko. To velja tako za poslanstvo matične Slovenije kot tudi za vlogo zamejske oziroma emigrantske Slovenije. Pri vsem je pred nami en sam slovenski narod, nedeljiv in kulturno enoten, izhajajoč iz istih tradicij in prepojen z istimi življenjskimi sokovi od Štajerske do Primorske, od Koroške do Dolenjske, od Porabja do Istre pa zopet danes tako, marsikdaj usodno, razvejan po vseh kontinentih in blizu vsem oceanom.

Kljub temu je moč ugotoviti, da ohranja vsak del podobne slovenske skupnosti neko trajno idealno vez, ki ohranja slovensko občestvo v bistvu neokrnjeno in trdoživo, kjerkoli se ta nahaja. Dokaz temu je še posebej odporna sila Slovencev in to povsod tam, kjer so odrezani od središča svojega narodnega telesa, v zamejstvu in v izseljenstvu.

Ob svečanem jubileju „Svobodne Slovenije“ lahko najprej pripomnimo, da predstavljata prav zadnji dve komponenti narodovega občestva, zamejstvo in emigracija, danes res svobodno slovensko stvarnost, čeprav v neštevilnih težavah in vsakdanji borbi za obstoj. Vendar je prav svoboda tisti faktor, ki ju danes loči od matične domovine, ki kljub dejanskemu razvoju še ni dosegla one stopnje liberalizacije oz. demokratizacije, po kateri bi lahko imeli danes uradno SR Slovenijo za svobodno družbeno tvorbo v jugoslovanski federaciji. V tem okviru je torej prav, da si nekoliko natančneje ogledamo odnose med temi skupnostmi in matično domovino, zlasti še z vidika zamejske Slovenije.

V vsakdanji stvarnosti narodne manišine se srečujemo navadno z dvema bistvenima problemoma: 1) narodna obramba manjšine pred večino, 2) odnos in možnost naslonitve na matično domovino. V sklop teh dveh krovnih vprašanj bi lahko strnili vse dogajanje manjšinske politike, tako na Primorskem kot verjetno tudi na Koroškem. Zaenkrat bi se ne ustavljal toliko ob prvem, ki je itak vedno živo in smo ga tudi na straneh tega tednika že večkrat obravnavali. Lahko pa se da strniti jedro prvega problema pod drugega, kajti med njima ni skoraj možnega pravnega razhoda. Nedvomno je zlasti ta problem — odnos z matično domovino in možnost sodelovanja — vsaj za sedanje razmere v zamejstvu vedno bolj aktualen. Kako ga lahko razčlenimo?

Vsaka narodna manjšina skuša v matični državi oz. narodu iskati najnaravnejšega zaveznika, saj pričakuje, da bo le sonarodnjak znal najbolje razumeti sorojaka v stiski in da mu bo zato le on lahko nudil najbolj stvarno in morda tudi otipljivo pomoč. Kar se vsega tega tiče, bi lahko takoj pripomnili, da prav tega slovenske manjšine v Avstriji in Italiji niso po drugi svetovni vojni uživale. Tu smo lahko beležili le skrajno pristransko podpiranje levičarskega dela teh manjšin, poleg tega pa smo bili še priče škodljivemu vključevanju istih v večinske levičarske stranke, in to po režimskih navodilih iz matične domovine. Razočaranje za vse svobodoljubne, demokratične in res zavedne Slovence ni moglo biti večje! Postavljeni smo bili izključno pred lastno življenjsko odpornost in voljo do ohranitve za vsako ceno.

Čas je tudi temu nekoliko odpomogel. Zadnje čase se s strani uradne Slovenije kažejo znaki nekega objektivnejšega gledanja na slovensko manjšino v celoti, čeprav nikakor še niso izginili prej omenjeni preferencialni vidiki. Le v toliko je morda položaj pravilnejši, da danes gre že za neko pluralistično priznanje, priznanje ideološke diferenciacije med manjšino samo. Pot pa je še dolga, in vsak up na kako resnično novo gledanje je še preranjen. Kako naj, recimo, mirno vzamemo na znanje dejstvo, da slovenski zamejski tisk, ki ni uglašen na režimskih tonih, ne sme še danes v Slovenijo, dočim lahko nemoteno kroži po ljubljanskih in drugih slovenskih kioskih najbolj protislovenski italijanski dnevnik iz Trsta?!... Dokler se tu kaj radikalno ne spremeni, ni pričakovati dejanskega zaupanja v sicer navidezno občasno formalno odprtost uradne Slovenije.

Kakšna je dejanska vloga vsake slovenske manjšine danes? — Postavljeni smo pred nešteto nalog, ki se nam sproti nakazujejo in katerih vedno ne zmoremo reševati najbolj pravilno. Vsaka slovenska manjšina (izvzemši na Madžarskem) je danes del slovenskega naroda na evropskem prepihu: veter, ki jo razganja, je včasih škodljiv, nevaren, včasih blagodejen in koristen. Treba je le, da se manjšinska skupnost zna pravilno obdržati v ravni drži, obenem pa vsrkati vase vse pozitivne plodne sile, ki jih prinašajo evropska razvodja, ob katerih leži. V tem smislu predstavljata zlasti slovenski manjšini v Avstriji in Italiji prave žive vrelce, ki lahko prilijejo svežih novih tokov marsikdaj stagnirani vodi v središču. Paziti je treba le, da se tem vrelcem ne postavi previsokih nasipov.

Po drugi strani manjšina more in mora prisluhniti stvarnemu življenju v matični domovini in se nikakor ne sme odrezati od njenega telesa. Vprašanje je le, kako naj se to medsebojno pretakanje vrši. Vsemu temu daje že odgovor vsakdanja praksa, ki gre mimo birokratskih nakan in diplomatskih rešitev, kjer navadno prevladuje „raison d'état“. Kultura, gospodarski interesi, izmenjave, turizem — to je le nekaj glavnih oblik premostitve ovir.

Edini resnični postulat pa je še enkrat v svobodi, ki zadeva tako posameznika kot družbo, oni svobodi, ki jo italijanski mislec Benedetto Croce tako visoko ceni, da jo povzdiguje kar v religijo. Slovenski narod, kjerkoli je raztresen, zahteva to osnovno spoštovanje človekovega dostojanstva. Zato tudi manjšina — in še posebej mislim tu na Slovence v Italiji — ne more pri svoji sicer zaželeni navezavi stalnih stikov z matično domovino mimo te osnovne postavke, ki je v vseh časih in krajih predstavljala vrhunsko pridobitev človeštva. Slovenci v zamejstvu smo zato vedno pripravljeni sodelovati z matično domovino, toda le v duhu obojestranske svobode in demokratične izmenjave misli in izkušenj, poštenosti ter iskrenega zaupanja, brez kakršnekoli imposicije v imenu tujih ideologij. To pa je edina podlaga, na kateri je možno in tudi zaželeno graditi v bodočnosti naše odnose.

DR. LJUBO SIRC — Glasgow

Nacionalizem in demokracija v Jugoslaviji

Ob priliki obiska jugoslovanskega komunističnega diktatorja Tita v London, 9. novembra t. l., je dr. Ljubo Sirc poslal britanskim časnikarjem pod zgornjim naslovom prikaz sedanjega gospodarsko-političnega stanja v komunistični Jugoslaviji. Našim bravcem ga prevajamo v celoti:

Jugoslavija je bila ustanovljena leta 1918 kot država Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kljub občutnim razlikam v kulturi, tradiciji in zgodovini med temi narodi je bila država vodena iz enega samega središča ter so nekateri celo trdili, da so Srbi, Hrvati in Slovenci eden in isti narod. Ta „unitaristični“ sistem je povzročil mnogo trenj, tako, da je bilo leta 1939 kazno, da je treba napraviti prvi premik v federalni sistem. Toda bilo je prepozno: nacionalno sovraštvo je izbruhnilo na dan, ko so osne sile leta 1941 vdrle v Jugoslavijo.

Komunisti so v začetku izkoriščali separatistične težnje za sredstvo v svojem boju za oblast, toda pozneje so močno podčrtavali nujnost „bratstva in enotnosti“ med jugoslovanskimi narodi. Po vojni je Tito organiziral Jugoslavijo kot federacijo Srbov, Hrvatov, Slovencev, Bosancev, Makedoncev in Črnogorcev, vendar pa je oblast na vseh stopnjah ostala v rokah strogo centralizirane komunistične partije. Za kratek čas je izgledalo, kakor da so bili problemi odnosov med jugoslovanskimi narodi rešeni, toda pozneje se je jasno pokazalo, da so jih samo pomedli pod avtoritarno preprogo.

Nacionalistična stremljenja so se pojavila takoj, ko je partija zrahljala svoje klešče nad državo kot posledica Stalinovega izgona Jugoslavije iz komunističnega bloka. Ekstremisti v vseh jugoslovanskih narodih so začeli zvračati krivdo za pomanjkljivosti komunističnega sistema drug na drugega. Krajevni komunistični voditelji so sami pospeševali nacionalizem Srbov, Hrvatov in drugih, v upanju, da si bodo na ta način utrdili svoje položaje nasproti osrednjem in drugim krajevnim vodstvom. Ekstravagantne teritorialne, jezikovne in gospodarske zahteve so kmalu začele leteti na vse strani. Slišalo se je tudi, da so se nekateri šovinisti hoteli povezati celo z Moskvo proti vsem ostalim.

Ta razvoj je bil — in je še vedno — skrajno nevaren: vsled nekontroliranih iracionalnih čustev pride prav lahko znova do spopadov med posameznimi jugoslovanskimi narodi, kar dejansko lahko odpre vrata tuji intervenciji. Čeprav se Titu ni posrečilo rešiti jugoslovanskih narodnih problemov, je doslej preprečil, da bi dogodki napravili tako katastrofalen obrat. Toda položaj ostaja krhek in ga nobeno premirje, ki trenutno obstaja in lebdi na njegovi osebi, ne more spremeniti v stabilno. Toleranca in spoštovanje pravic drug drugega bosta morala nadomestiti nacionalistično sebičnost, da se bo to doseglo. To je velika zahteva, toda delitev Jugoslavije je sama po sebi skoro nemogoča: Srbi in Hrvati živijo tako pomešani med seboj in z bosanskimi muslimani, da bi vsaka demarkacijska črta pustila na obeh straneh zajetne manjšine, ki bi bile leglo za nadaljnja stopnjujoča se trenja.

Nedavne ustavne spremembe, na katere je Tito pristal, izgleda kakor da se prilagajajo zakonitim željam jugoslovanskih narodov po politični decentralizaciji in avtonomiji. Izgledalo bi, kakor da je sedaj že čas, da Jugoslovani prenehajo z medsebojnim očitiki in da se posvetijo drugim nujnim opravkom.

Petdeset odstotkov aktivnega prebivalstva se še vedno bavi s poljedelstvom, okoli deset odstotkov nekmečke delovne sile je brezposelne in okoli trideset odstotkov je je moralo emigrirati in si poiskati delo v tujini. Oklepati se starih doktrin ni zdravilo, kajti ravno dogmatizem je tisti, ki je povzročil razrvanost investicijske strukture, če mur sta sledili brezposelnost in emigriranje. V preteklosti se jugoslovanska Liga komunistov ni pomišljala zavreči idej, ki jih je prej propagirala kot edino zveličavne, če je zanje postalo kazno, da so nevzdržljive. Posledica tega je, da je Jugoslavija mnogo bolj razvijajoča se in lagodna država kakor ostale v Vzhodni Evropi. Res je, da včasih izgleda desorganizirana, toda morda je zrahljana prožnost primernejša za udobnejše življenje kakor pa urejena okorelost.

Položaj bi se bil lahko še bolj razvil, če bi pometali v morje še več partijskih mitov — Tito bi koristil državi, če bi tako napravil. Zakaj naj ne bi, npr. že dovolil kmetom posedovati več kakor po zakonu dovoljenih deset hektarjev zemlje, da bi mogli tako kmetovati po modernih poljedelskih metodah? Zakaj naj ne bi dovolili majhnim zasebnih podjetjem, da bi se svobodno razvijala in tako nudila več delovnih mest in dobrin, ki jih ne lahko upravljivi družbeni velikani ne morejo oskrbeti?

Bodoča stabilnost in vznik Jugoslavije bi se tudi močno povečala, če bi Tito uvidel nujnost delitve oblasti. Kakor so še danes razmere, so celo eni komunisti bolj enaki kakor drugi komunisti: minulo poletje je petindvajset članov slovenskega parlamenta hotelo izvoliti kandidata, ki ga ni postavila partija, na eno izmed slovenskih mest na federalnem predsedništvu. Niso hoteli oddati svojih glasov za uradnega kandidata, bivšega federalnega predsednika Ribičiča, ki uživa Titovo protekcijo, toda je na splošno nepriljubljen v Sloveniji. Dasi jih je bilo triindvajset od petindvajset komunistov, dasi jih je vodil star komunist Cene Matičič in dasi so postopali po vseh ustavnih pravicah, v državi je nastal pravi pekel. Izgnani so bili iz partije in, kar je še hujše, pritisnili so na volilce, da so jim odvzeli njihove mandate, češ da je bila njihova akcija proti-demokratska.

Nekomunisti so še manj enaki kakor najbolj neenaki med komunisti. Nedavno je ljubljanski katoliški tednik — trenutno je v Jugoslaviji dovolj svobode, da more tak tednik obstajati — predlagal, da naj bi bili verniki ali pripuščeni v komunistično partijo ali pa naj bi se jim dovolilo imeti svojo lastno politično organizacijo. Divji odgovor je bil, da je protiustavno, da bi kdor koli, razen komunistov, imel politično organizacijo. Če je temu tako, potem je tudi že skrajni čas, da se ustava spremeni: niti Tito niti kdor koli drugi ne more namreč po petindvajsetih letih komunističnega zig-zaganja še biti prepričan, da partijci vedo za vse odgovore in da imajo zato božjo pravico vladati v bleščeči izolaciji. Če bi se že enkrat odločili deliti svoje odgovornosti z ljudmi drugih idej v Jugoslaviji, bi to bilo državi samo v korist.

JURE RODE — Buenos Aires

Saj je črnilo še mokro!

Zakaj mladi ne pišejo? Starši, vzgojitelji, javni delavci, vsi tisti, ki gledajo nekaj let naprej, — kako radi bi videli, da bi se mladi bolj posluževali črnila, ki je še vedno mokro! Tolikokrat se vprašujemo: Zakaj ne pišejo? Kje se jim zatakne? Ali jim manjka ustreznih slovenskih besed? Ali nimajo kaj napisati? Ali niso navajeni misliti? Bi morda kasteljansko laže pisali? Ali pa bi naleteli na isto težavo: kako izoblikovati samostojno misel?

Odgovore na ta in podobna vprašanja je težje najti danes kot npr. pred sto leti. Težko rešujejo to skrb doma, v Sloveniji, še bolj jo čutimo zunaj, npr. v Argentini. Pa tudi, ali mladina v Sloveniji morda več bere kot naša? In, ali naša mladina morda več bere v kasteljanščini, ali pa je nevarno, da sploh ne bere ali le malo?

Vprašanje branja in pisanja je res splošno, ne glede na to, v kakšnem življenjskem ali jezikovnem okolju človek živi. Prej je bilo manj knjig in so ljudje bolj stikali za njimi; danes je več knjig, pa bolj požiramo časnike in revije kot daljše spise. Pred sto leti so preprosto s svinčnikom drsali po papirju ali z naravnim peresom praskali po porumenelih polah, danes pa ob vsem izobilju nalivnih peres in „biromejev“ in drugih pisal, ki jim vsem še imena ne vemo, puščamo enega in drugo, papir in pisalo, vsakega zase na svojem mestu, ko sta vendar namenjena, da človeku služita, združena! Pred sto leti je bila pisalna tehnika revna pa ob tem verjetno bogatejša vsebina misli. Pero se je zatikalo ob papir, a ga je spet in spet vzgibala sila duha. Danes opažajo nasprotno. Ob razkošnejši izbiri pisal si imamo mani s pisanjem povedati.

Res. Pisati je bilo vedno težko. Še pismo težko začnemo. Pa to je spet drugo vprašanje kot to, zakaj mladi ne pišejo.

Nekaj je krivo splošno življenje po vsem svetu. Ne samo pri Slovencih v Argentini, ali po svetu, ali doma v Sloveniji. Branje je marsikje nadomestila TV. Pisma med domačimi in prijatelji pogosto zamenjamo s telefonskim razgovorom z enega kraja sveta do drugega. Tisto zbranost in mir, ki sta potrebna za premišljevanje, sta nadomestili bučnost in raztresenost pa hitrica sedanjega življenja. Prej so ljudje manj in počasneje hodili, pa so morda več in močneje mislili. Danes hitimo peš in v prometu, pa manj ali bolj površno mislimo. Če je pisanje odtis misli na papir, je naravno, da ob pomanjkanju razmišljanja tudi pisanje usiha. Naj otrok že v prvih letih vzljubi mir doma, da ne bo kasneje postal suženj in vsakdanji gost cestnega trušča; naj bo v odraščajočih letih zmožen biti vsaj nekaj minut sam s seboj, naj premišljuje medtem ko bere, naj misli kaj bo iz sebe naredil v prihodnosti, naj se navadi na premišljen in redkobeseden razgovor s starši ali starejšimi. Če bodo imeli misli na pravem mestu, bodo verjetno lahko našli tudi odgovarjajočo govorjeno ali pisano besedo, če je ne bi, se bodo pa potrudili, da bodo misli mogli prav povedati ali napisati.

Če je znano, da danes manj beremo kot včasih, potem vzbudimo v sebi željo in lakoto po branju. Prvo mesto ima ljubezen do slovenskega branja. Tega ne more nadomestiti ne radio, ne TV, ne kino, še manj vsakotedenska raztresena družba in beat zabave. Kako in zakaj so tako pisali naši pesniki in pisatelji?, te razlage ne bodo nikjer slišali v tujem jeziku, če ne bodo brali njihovih spisov v izvirniku. Samo z branjem bodo spoznavali razne dobe, različne sloge, narodove srečne in trpke dni. In samo z branjem si bodo pridobili kar je za pisanje potrebno: večji besedni zaklad in slovensko mišljenje pa čutenje, to je pa skupno vsem našim pesnikom in pisateljem. Z branjem sodobnega pisanja si bodo pa prisvojili novih izrazov, ki so posledica nove dobe z novimi predmeti. Bodimo prepričani, da tako kot velja za vero, da pride v človeško srce po poslušanju, podobno bi lahko rekli, da pravopis in besedišče pronicata v našo pamet in srce skozi oči. Vsaj kar za pisanje potrebujemo, medtem ko za govorjeno besedo jasno bolj ustrezajo moderni pripomočki, npr. gramofonske plošče z recitacijami poklicnih igravcev.

Če bodo veliko brali, potem se bodo čutili tudi bolj ljudje, ne samo ponižani, mrtvi avtomati velikega stroja stehniziranega modernega življenja. Od prvih let jim priljubimo branje, slovensko in v drugih jezikih, kolikor jih poznajo. Če bodo vajeni izoblikovati misel najprej v sebi, v tihoti in zbranosti, če bodo skozi leta nabirali izraze po rednem branju, potem jim tudi pisanje ne bo pretežko. Ni treba, da je vsak sestavek, od prvega do zadnjega, do kraja dognana umetnina. To bi bila že gojitev umetnosti. Naj preprosto opisujejo svoje zaokroženo mlado življenje. Ali naj včasih le prepišejo odlomek iz leposlovja.

Saj je vprašanje pisanja bolj praktično, kot bi morda zgledalo na prvi pogled. Kdo bo pisal zapisnike po naših sejah čez nekaj let? Kdo bo polnil strani naših časnikov in listov? Za nas izseljence je ta skrb bolj občutna kot v matičnih državah. Črnilo je še mokro! Vzgajajmo sebe in mlade tako, da bomo dovolj odporni proti sušici, ki grozi našim možganom, očem in prstom!

Že zunanja oprema ZBORNIKA SVOBODNE SLOVENIJE za leto 1970, ki je delo akademskega slikarja Ivana Bukovca, je tako lepa in izvirna, da bo Zbornik že zaradi tega vzbujal pozornost v vsaki knjižnici.

Na 328 straneh že tradicionalnega velikega formata ZBORNIKOV SVOBODNE SLOVENIJE je toliko zanimive vsebine, da bo vsak bralec našel članke, razprave, poročilo ali opis, ki ga bo posebej zanimal. Naj bo bralec zgodovinar ali znanstvenik, pesnik ali pisatelj, gornik ali umetnik, javni delavec ali ljubitelj narave. Poleg 328 strani ima ZBORNIK tudi številne ilustracije in še gorniško in umetniško prilogo.

Noben Slovenec, ki duhovne vrednote ceni in mu je pri srcu ustvarjalnost slovenskih izseljencev, ne more biti brezbrižen do te knjige.

Cena v Argentini je 2.800 pesov za izvod (po pošti 3.000 pesov). V Severni Ameriki in Kanadi je prodajna cena 6 dolarjev, v ostalih državah pa šestim dolarjem odgovarjajoči znesek.

V Argentini je ZBORNIK na razpolago v Slovenski hiši in v vseh slovenskih domovih v Buenos Airesu. V Mendozi pri Rudolfu Hirscheggerju in v Bariločah pri dr. Vojku Arku.

J. K. — Buenos Aires

OB OGRAJI

Ko sem ob priliki domačega praznika poletel čez morje v Evropo, sem zašel tudi v Gorico. Za 50 lir te omnibus prepelje od postaje, preko središča mesta dalje, dokler se nekje ne ustavi. Tam je Gorice konec! Prave, stare Gorice! Potem vidiš preko ceste žično ograjo z bodečo žico na vrhu, potem pa gre cesta dalje in hiše se vrste ob njej, pa niso več stara, ampak Nova Gorica. Tista ograja je meja med dvema državama, meja med vzhodom in zahodom, meja med dvema svetovoma. Ta ograja ni več tako bodeča kot je bila pred leti; niti ni več tako težko priti preko nje, kakor je bilo nekdaj. Nepregledna vrsta ljudi jo križa v obeh smereh: oni od naše strani pridejo po industrijsko robo, ki je v Italiji cenejša in boljša kot doma, oni od te strani pa hodijo tja na izlete, jest in pit, ker je v Jugoslaviji vse dva in pol krat cenejše kot v Italiji.

Mejači so na obeh straneh izredno ljubeznivi, kar postrežljivi. Vidi se, jim je mnogo na tem, da deželi, ena in druga, prideta tudi po tej poti do potrebnih deviz.

Vsi brez izjeme so me gledali kot neko čudo iz predpotopnih časov, ko sem povedal da žične ograje ne nameravam prekoračiti ne sedaj ne v prihodnje.

Le zakaj da ne? Saj je sedaj vse drugače, kakor je bilo pred leti. Ne veš, kako je Slovenija napredovala. Ljubljane ne spoznaš več; podvozi, nadvozi, hoteli, stolpnice. Dežela je vzor reda in napredka, ves svet jo občuduje. Nikjer ne čutiš nadzorstva, lahko greš kamor hočeš, delaš kar hočeš. Da bi le tako ostalo! Če ne bo prišel Rus, bomo lahko srečni in zadovoljni. To pesem človek sliši na vsak korak.

Jaz kljub temu ne grem preko ograje. Nič ne zamerim tistim, ki jih vleče srce k svojim dragim; po četrt stoletja dolgi ločitvi jim iz srca privoščim srečanje in možnost za razgovor, čeprav malo sumim, da si ne bodo imeli kaj prida pripovedovati. Naj gre naša mladina, ki domovine ne pozna, pogledat dom svojih prednikov in si okrepi domovinsko ljubezen in ponos. Da bi pa se naši obiski v domovino spremenili v neke vrste slavospev režimu in politiki, ki sedaj vodi usodo slovenskega naroda doma, bi bila pa grda napaka.

Nas, argentinske Slovence naši rojaki doma in po svetu nimajo posebno v číslih. Za one v severnem delu našega kontinenta smo menda prerevni; kaj bo naš rahitični peso proti dolarju! Ali so nam pa morda nevoščljivi, ker tu lahko, kadar hočemo, postavimo na noge dva, tri tisoč rojakov, ki upajo svetu povedati kdo in kaj so. Oni na drugi strani velike luže pa nas imajo za zapoznele. Dogodki so šli mimo in preko nas. Ne razumemo, kaj vse se je v Evropi v teh petindvajsetih letih dogodilo in spremenilo, mi pa kar vprek govorimo vedno eno in isto: žrtve med državljansko vojno, pokol protikomunističnih borcev, uničenje slovenske katoliške kulture itd. To so stvari, za katere se doma nihče več ne briga. Mladina pa jih sploh ne pozna in jih ne želi poznati. Mi pa hočemo z glavo skozi steno: praznujemo žalostne obletnice, molimo za nedolžne žrtve, gojimo čisto slovensko zavest, skušamo živeti, kakor se vernemu Slovencu spodobi.

Naj nam tega nihče ne zameri. Za tretjino zemeljskega obsega smo oddaljeni od domovine, vendar smo ji blizu. Ta daljava nam pomaga gledati bolj pravilno. Ne vidijo se razni priložnostni okraski in ne slišijo se propagandna gesla, ki zavajajo one, ki gledajo bolj od blizu in ki poslušajo dan za dnem slavospeve, češ, kaj vse smo dobili dobrega po osvoboditvi.

Seveda napreduje, ne le Slovenija, ampak cel svet. V Afriki, kjer so pred nekaj desetletji ljudje še goli živeli v gošči, vidiš danes nebotičnike, avtoceste, letališča in pridobitve novih časov vsepovsod. S tem napredkom nima nič opraviti ne „osvobodilna borba“ ne novi red rdeče ljudske oblasti. Hvala Bogu, da se v Sloveniji vsaj nekaj dobrega naredi. Napredek, ki ga vidimo danes v naši domovini, prihaja vsaj dvajset let prepozno. Saj zadostuje le pogled v premagano Italijo in primerjava z zmagovalko Jugoslavijo, pa vidimo, kaj se je naredilo izven meja ljudskih oblasti, v deželah, ki imajo še stare demokratične vladavine.

Nas tu v Argentini ne zanima število stolpnic, dolžina asfaltiranih cest in množina avtomobilov. Tega imamo v izobilju, čeprav živimo v deloma zaostali in gospodarsko zanemarjeni deželi. Teh nekaj tisočev naših rojakov, ki jih je sila pognala stran od narodove celote, tvori svobodno Slovenijo v malem.

Odšli smo z doma kot premaganci. Stari rimski krik: „Vae victis!“ se je nad nami izpolnil v vsej grozoti. Zmagovalec je vedno junak, heroj! Njegovi umori, ropi, požigi so vredni slavospevov. Pregnanec, ki se brani, je vedno zločinec, izdajalec, izkoreninjenec.

Kljub sovražnim krikom, ki so nas spremljali na naših begunskih poteh, smo ohranili svoj ponos in svojo voljo do življenja kot Slovenci. Željo, ostati Slovenci, smo prinesli s seboj v našo novo domovino. Skušamo ji ostati zvesti. Odstotek tistih, ki so se odločili iti po svojih poteh, je tako neznaten, da ga ni vredno omenjati. Verjetno se jih je doma, v rednih razmerah, izgubilo za narod več, kot pa tu v tujini. Prinesli smo s seboj vsaj za vzorec nekaj vsakega, kar je bilo tipično naše: malo naše bahavosti in naše pretirane skromnosti, malo nevoščljivosti in prepirljivosti, malo materializma, pa tudi naravnost svetniške nesebičnosti, veliko ljubezni do naše mladine, ki jim junaški rod našega učiteljstva, onega, ki je z nami prišlo, in onega, ki se je tu vzgojilo, vceplja v mlada srca ljubezen do vsega našega. Imamo ljudi v vseh poklicih od univerzitetnih profesorjev do skromne tkalke, imamo tovarnarje, obrtnike, podjetnike, športnike, pesnike in pisatelje, kiparje in slikarje, založnike, imamo časopise, revije, domačega kova. Imamo seveda tudi politiko, tipično slovensko: nekaj klerikalcev, nekaj liberalcev, nekaj takih, ki niso ne to ne ono in ki bodo naredili nekaj popolnoma novega. Imamo dolgo vrsto društev vseh strok s potrebnimi spori, cepitvami in podcepitvami, da je stvar bolj slikovita. Imamo cerkveno življenje kakor v nekaki majhni škofiji z vsemi slovesnostmi, procesijami, romanji in pobožnostmi, ki jih opravljamo po stari slovenski navadi.

Pravijo, da emigracija ničesar ne pozabi in da se ničesar ne nauči. Mi smo morda izjema. Marsikaj smo pozabili, vsega pa ne. Krivice, na primer, se odpuščajo, pozabijo pa se ne. Morja nedolžno prelite slovenske krvi ne moremo pozabiti! Pa tudi naučili smo se in se še učimo marsičesa. Naučili smo se ceniti to, kar je v resnici naše in dobro, pa smo se naučili tudi ceniti dobro pri drugih. Čeprav Slovenci nismo med najslabšimi, pa vidimo, da je veliko drugih, ki so boljši kot mi. Mislili smo, da nas vse pozna in da bomo mi druge učili in vodili, pa vidimo, da nas je tujina postavila na pravo mesto: nihče nas ni poznal in malo jih je, ki nas sedaj poznajo, da bi pa znal na zemljevidu Evrope najti kraj, ki nam je usojen, pa skoro ni nobenega. Uveljavljamo se samo kot kvaliteta.

Ta naša, za veliki svet mikroskopično majhna svobodna Slovenija, naj ostane taka. Kot tako jo imamo radi mi, ki jo tvorimo. Na svojo domovino gledamo z ljubeznijo in zaskrbljenostjo. Se je spremenila! Asfalt na cestah, stolpnice po mestih in avtomobili pod kozolci so postranska stvar. Sprememba, ki zaskrblja je druga: Statistika pove, kam gre naš narod doma: procent ljudi, ki hodijo redno v cerkev, je porazen, zlasti po tzv. naprednejših predelih dežele, procent južnih bratov v Sloveniji vedno višji, odhod mladih slovenskih ljudi v svobodno tujino presenetljivo visok. Raste število samomorov, splavov in kriminala mladostnikov. Pijančujejo doma, da se čudijo tujci tej slovenski zmogljivosti, Ne le možakarji, ki so si že iz pradavnih časov oteščali želodec s šilcem žganja, danes pijančujejo ženske in se v javnosti obnašajo kot včasih konjski hlapci. Te spremembe, resen človek s strahom opazuje. Tu se dogaja zločin nad narodom brez poskusa, da bi se ta razkroj omejil, če ne preprečil.

Tednik „Svobodna Slovenija“ je glasilo naše narodne družine v inozemstvu. Vsa ta dolga leta naše ločitve od doma nas spremlja s tem dvojnim namenom: prvič gojiti v slovenski družini vse to, kar je v nas dobrega in lepega, drugič pa pisati resnico o razmerah v naši domovini.

Vemo, da ne list, ne mi vsi skupaj, ki živimo na tem oddaljenem koncu sveta ne bomo spreminjali razmer doma. Prav pa je, da mi „ostanemo, kakor smo bili“ da bomo, če ne drugega, se jej vedno na novo ne prideva. Tako vsaj slaba vest za vse, ki so se dali prehitro in preveč zmehčati.

MIRKO KUNČIČ — Buenos Aires

Pozor! Tu govori preteklost- za sedanji čas...

Poučno-zabavno kramljanje.

Nekam nenavaden naslov, kajne. Ima prizvok bojevitega sodobnega revolucionarnega gesla. Pa je vse prej kot to.

Kot „knjižni črv“, ki bi rad prežvečil vse knjige tega sveta, sem se čisto slučajno preril do starih, orumenelih Slovenskih Večernic Mohorjeve družbe za leto 1888. V njih sem iztaknil dokaj obzirno, toda sila zanimivo branje pod naslovom: „Življenja nit“. Duhovita izvirnost misli, mestoma poučna, mestoma zabavna, me je takoj osvojila; pa tudi za tiste čase kaj lep, uglajen knjižni jezik. Naj vsaj nekaj te duhovno bogate vsebine v odlomkih posredujem tistim, ki niso „knjižni črvi“. Saj ga ni med nami, ki bi pred triinosemdesetimi leti imel te Večernice v rokah in jih bral; vsi ti so že zdavnaj pod zemljo. Avtor teh nevsiljivih, nepridigarskih življenjskih napotkov je znani „spisovatelj“ in zaslužni kulturni delavec Anton Kržič.

Učeno, sila učeno, da ne rečem že kar nerazvozljivo izumetničeno, pišejo nekateri sodobni „spisovatelji“. Iz tega mavričnega zunanjega bližča včasih le stežka izluščiš kleno zrno. Anton Kržič pa je že pred 83. leti dokazal da se dajo najbolj globoke misli izraziti tudi s preprostimi besedami. (Isto mnenje zastopa tudi pisatelj Karel Mauser, kakor je razvidno iz pisma, ki mi ga je poslal.) Nedvomno se knjižni jezik nenehno razvija, zato je razumljivo, da ne bomo trmoglavo vztrajali pri starem jezikovnem bukarstvu srednjega veka, in bomo sodobni knjižni jezik poplemenitili in obogatili z novim izrazoslovjem in besedotvorjem — toda brez pretirano učenih naplavin. „Čez mejo mojega pašnika ne segaj!“ je sosed-kmet prijazno rekel svojemu sosedu-kmetu...

Pred dolgimi leti sem zložil pesem, ki se začne:

Od zibelke do groba,

joj, sinko moj, je kratka pot...

Tej misli sorodna je vodilna misel v spisu Antona Kržiča. Naj posežem kar nekam v sredino njegove zdrave, klene življenjske filozofije. Čeprav bi njegov jezik potreboval nekaj posodobljene korekturne pile, ga vendar pustim v prvotni obliki, da bodo bralci videli, kakšen je bil slovenski knjižni jezik pred 83. leti.

„Dolgost življenja našega je kratka...“

Naj najprej namesto Kržičevega uvoda kar sam zastavim kratko uganko: **Kaj visi na prav kratki, tanki, pisani nitki?**

To uganko je Anton Kržič takole razvozljal:

Tisto, kar na nitki visi, je naše življenje. Nit našega življenja pa je 1. kratka, 2. tanka, 3. pisana

Stari pogani so si mislili, ker si niso mogli razjasniti te kratke in čudne stvari, ki jo mi življenje imenujemo, da so tri take malikinje (boginje, op. p.), tri sestre, ki človeku usodo odločujejo. Njih imena so se ohranila celó do današnjih časov; v grškem jeziku se glasijo: **Klotho, Lachesis in Atropos.** Jedna izmed njih (Klotho), so menili, da prede življenja nit, druga (Lachesis) da nit meri in odločuje, kako naj bo dolga, tretja (Atropos) pa da jo odreže.

Tema poganstva je že davno pregnana po svitli luči krščanstva, tudi za tri poganske predice se nihče več ne meni, toda misel je ostala in tudi mi katoliški kristjani radi primerjamo človeško življenje nitki, le da nam sestrice-predice niso boginje, marveč vemo, da nam je dal Bog mogočnega vladarja, ki ima tri hude služabnike. Vladar se imenuje **čas**, služabniki ali služabnice pa so mu: **sedanjost, preteklost, prihodnost.** Sedanjost nam prede življenja nit, preteklost jo meri, prihodnost pa čaka, kedaj bode nastavila ostre škarjice, da jo prestriže...

O tej nitki našega življenja sem naprej rekel, da je kratka. Zares je silno kratka, le poglejte jo: prvi konec je privezan na zibelko, drugi pa se drži mrtvaške krste. Pa kako blizu sta večkrat zibelka in grob!

Da je človeško življenje kratko, silno kratko, o tem so jedini vsi ljudje po vesoljnem svetu: pogan in mohamedan, kristjan in jud, pravičnik in grešnik; — za to resnico nikoli niker ne najdeš nevernega omaža! Zgodba, ki se pripoveduje o „večnem židu“, je le izmišljena pravljica.

Mi se čudimo velikanskim stavbam, umetnostnim kipom, slikam, slovstvenim umotvorom; a kje so mojstri velikani, ki so jih zvršili in človeštvu podarili? Davno, davno že so pod zemljo! Koliko človeških rodov se je že zvrstilo na površju zemlje, kar n. pr. stoje velikanske piramide v Egiptu! Kje so oni goreči kristjani, ki so pozidali v prejšnjih boljših časih toliko veličastnih prekrasnih cerkva, katerim se čudijo popotniki po velikih mestih krščanskega sveta! — Tisočletni hrasti, starodavne cedre se pomilovaje ozirajo na umrljivi rod človeški, češ: koliko tacih, o človeče, kakor si ti, je že prišlo in odšlo s pozorišča, jaz pa še stojim! Naši hribi in naše reke oznanjajo, kako hitro minejo dnevi človeški: kje je mož, ki je našemu velikanu dal ime Triglav? Kedaj so živeli oni, ki so določevali, da ta reka naj se imenuje Sava; ona Drava, Soča...? O kolikokrat so že prekopani!

Kdo izmed nas si torej sme obetati, da bo potegnil nit svojega življenja čez polovico prihodnjega stoletja? Kaj krepko pove to resnico domači pregovor: „Od zdaj čez tristo let ne bo ne nas, ne čevljev, ne dret.“ Vidiš, prijatelj, kako kratka je nitka tvojega življenja!

Nekaj o učenosti

V tem delu Kržičevega življenjskega filozofiranja pride do izraza njegova hudomušnost in humoristična žilica. Takole in po svoje originalno vrednoti učenost:

Drugi se veliko ubijajo z učenostjo. Pa kako majhen klobčiček napredejo s tolikim trudom in naporom! Učenci in učenke predejo in sučejo učenosti nit; za njimi pa urno hodi neka urna ženjica, ki se imenuje pozabljivost in v jedno mer pristriguje in prikrajšuje nit. Ta nemila usoda slehernega zadeva: v šolah smo napredli še dokajšnjo nit; a ko bi jo pozneje vsak v svojem stanu še naprej ne vlekli, bi jo nam pozabljivost vso postrigla do zadnjega končka. — Učenjakom se nekako tako godi kakor onemu, o katerem pravljica pripoveduje, da ga sv. Peter ni hotel v nebesih pridržati in da se je potem po vrvici spuščal proti zemlji; ker je bila pa vrvica prekratka, jo je zgoraj odrezoval pa spodaj privezoval, da je bil slednjič jeden sam vozel in je revež z veliko silo telebnil na zemljo. Tako polagoma tudi učenost primanjkuje, če nekako je vsa učenost kakor prekratka odeja. Če jo potegneš na noge, jo pri glavi zmanjkuje. Če jo potiš glavi vlečeš, te bode v noge zeblo.

Poleg tega se moramo tudi vprašati: Koliko reči pa zmorejo samo jedni možgani? Jeden zna morebiti za silo deset jezikov govoriti in pisati, in mu se mu čudimo. Čemu; kje so pa druge vednosti? So že kje, a v njegovi glavi jih ni! Kdo drugi zna izvrstno slikati, da ga vse hvali. Je že prav, a kje so druge učenosti in vede? Pride zgodovinar, pa pravi: „Bi že nekaj veljal ta mož; ali moje učenosti nima, — iz zgodovine nič ne ve; še ne ve, je bil Mojzes prej živel ali David. In težko, da bi znal razločiti, — mu urno seže v besedo mojster zemljepisja — je li London v Parizu ali v Madridu. Ali tudi ta dva učenjaka bi naš Ribničan v vrečo spravil, ko bi jima rekel: „Gospoda, ker pravita, da sta tako nad silo učena, pa mi povejta, kje je moj zeljnik?“ — Ta gospodična zna francoski in laški in že na angleščino je začela usta raztegovati, a ko gre na trg, mora krščenico (služkinjo, op. p.) naprej pehati, da jej raztolmači pogovor med slovenskimi prodajalkami sadja, zelenjave in druzih pridelkov. — Ona druga zna peti kakor slavček in po glasovirju jej drsijo prsti, kakor bi se toča usipala. Vse jej pohvalno ploska od vseh strani, — le kuharica tam pri vratih z glavo zmajuje, rekoč: „Mene pa le ne prekosi, — saj še močnika ne zna skuhati, nikar še kruha speči!“

Učenjaki, ki res slove zaradi učenosti, trdijo, **da silno malo ljudi pride do tolikšne učenosti, da bi spoznali, da le malo vedo...** Nad temi Kržičevimi besedami naj se zamislijo tisti učenjaki, ki so prepričani, da so v veliko žlico posrebali vso učenost tega sveta...

In še se v nekakšnem odmaknjenem svetobolju Kržičeve misli spovračajo k nitki življenja:

Ako mora nežno detece že oči zatisniti, ko je šele začelo gledati luč sveta, ako morajo cvetoči mladeniči in dekleta že takrat piti iz grenkega smrtnega keliha, ko so ravno menili stegniti roko po bliščečem kelihu svetnega veselja, ako se močni možje nenadoma zgrudijo na mrtvaški oder, ko so si najdrznejše upe in namene snovali za prihodnost, ako zdravim starčkom ravno takrat popotna palica pade iz rok, ko so se še dolgo mislili opirati nanjo, ali ne vidimo jasno v vseh tacih zgledih, kako tenka je nit našega življenja in kako se lahko utrga?

Še mnogo tehtnega je Kržič nanizal v svojem izčrpnem življenjskem razmotrivanju. Posebno poglavje je posvetil napuhu, v katerem poudarja, da je na tako kratki in slabotni nitki, da jo vsaka miška zlahka pregrizne...

Če človek prebira te stare, orumenele bukve iz prejšnjega stoletja, in se poglobi v prebliske duhá naših dedov, se mu nehote utrne v dognanje, da pravzaprav vsi črpamo samo iz zakladnice preteklosti, in da nekateri bukovniki več ali manj samo ponavljajo že zdavnaj izražene rečenice in misli — v novi knjižni obliki. Seveda je to samo trenutna moja domislica, ki jo z nobenimi argumenti ne morem izpričati...

Kržičeva originalna življenjska filozofija ni bila aktualna samo za tisti čas, v katerem je bila napisana, marveč bo ohranila svojo veljavo tudi za vse sedanje in bodoče rodove.

„Svobodna Slovenija“, ki v letošnji jeseni obhaja desetletnico svojega obstoja, je živ dokaz slovenske žilavosti in vztrajnosti v boju za ideale, ki nam jih je izročila naša narodna, kulturna in politična tradicija. Porojena v mračnih okupacijskih dneh v nad vse skromnih razmerah, je s svojim ustanoviteljem nastopila pot v emigracijo. Šla je z nami v svet in nam postala tudi v svobodni zemlji draga tovarišica, ki bi je ne mogli več pogrešati. Ko bi je ne bilo, bi jo morali ustanoviti, tako nam je potrebna. Kot emigrantki ji ni boljše kot nam in tudi ne lažje. Zato od nje ne smemo preveč zahtevati. Toda kljub izrednim težavam, s katerimi se mora boriti, je ostala zvesta svojim nalogam in zvesta svojim bralcem. Teden za tednom nas obišče, da nam govori o dogodkih v domovini in po svetu, o delu in rasti našega življenja, kamor koli ga je dobra sreča zanesla v širni svet. In nam govori v naši domači slovenski besedi, 10.000 km daleč od domovine! Zato jo s srčnim veseljem in s tihim spoštovanjem jemljem v roke.

„Svobodna Slovenija“ izraža že v svojem nazivu slovenski program in naše upanje. Kaj bi ji ob njenem desetletnem jubileju mogli boljšega želeti, kakor da ne izgubi idealizma, ki oživlja njene stolpce in poguma in vztrajnosti vse dotlej, da nas povede v svobodno Slovenijo!

Dr. Ivan Ahčin, 29. novembra 1951, ob desetletnici.

DR. VINKO BRUMEN — Buenos Aires

NAŠA KRIZANTEMA

1. Ivan Cankar mi je vedno ljub in ga rad prebiram. Poleg poezije, ki jo občudujem, iščem v njegovih spisih tudi presojo naših vrlin in naših napak. Pogrešam ga med nami, kjer bi imel dovolj dela, in često premišljujem, kaj bi o kaki zadevi sodil, če bi nas poznal.

Onkrat sem spet vzel v roke njegovo **Gospo Judit.** Predgovor te knjige bi se splačalo prepisati kar v celoti, tako zadeto je napisan tudi za naše razmere. Berimo: „Zgodilo se je, da je stopil v čedno hišo slovenske poezije nespodoben človek, pljunil v prijazen pozdrav na mojo suknjo ter... mi je s tenkim svojim glaskom zapovedal, da naj poberem šila in kopita ter ostavim ta čisti hram slovenske literature.“ Morda bi zamenjl besedi „poezija“ in „literatura“ s splošnejšo „kultura“, pa bi mogli misliti, da je to napisal kdo med nami.

Prav tako so povsem sodobne tele besede iz istega Predgovora: „Z velikimi črkami so (že v svoji mladosti) zapisali v moje srce, da je glasna morala, tisto morala namreč, ki je tako bahato nalepljena na tolsti obraz, le spodobna tujka za duševno nečistost. Nikoli me ni varal pobožen pogled, že takrat sem videl hladno zlobo v njem... Zato je zdaj reč taka, da se ognem moralnemu človeku v velikem kolobarju in da sem od srca vesel, če pobere kamen in ga zaluči za mano. Njegovo sovraštvo je znamenje, da nisem njegove sorte.“ (Ivan Cankar, **Zbrano delo XII.** Ljubljana 1970, str. 7 in 11.)

Kar se nas tiče, se sociologi, ki toliko govore o spreminjanju v svetu, gotovo motijo. Kajti mi smo bili, smo in bomo, hrast se omaje in hrib, mi ne.

2. Med Cankarjevimi spisi, ki jih večkrat vzamem v roke, je **Bela krizantema.** Mnogo misli mi budi ves spis, posebno pa mi ugaja osrednja zgodba, ki je dala naslov knjigi, zgodba o beraču z belo krizantemo. Bil je človek, ki je imel vsega, kar mu je moglo srce poželeti, in je to vse okronal tako, da je pri cvetličarju vnaprej plačal belo krizantemo za vsak dan svojega življenja. In vsak dan jo je šel iskat, tudi tedaj, ko se mu je že vse bogastvo izmuznilo iz rok in je padel v skrajno bedo. Strgan je hodil po svetu, a v gumbnici je nosil belo krizantemo: celo tedaj se mu je bliščala na prsih, ko je mrtev obležal pred cerkvenimi vrati. Vse je izgubil, ostala mu je krizantema.

3. Ta krizantema mi je simbol. Simbol najdražjega v življenju, kar bi najtežje pogrešal, česar nikoli ne bi rad izgubil. Ne samo zase, tudi za svoj narod ne, tudi za našo skupnost ne.

Za tako dragocenost štejem svobodo. Saj mi samo svoboda omogoča biti, kar sem, postati, kar morem in moram biti. Kot oseba, ne le kot poedinec, sem nekaj svojskega, izvirnega, nekaj, kar sem samo jaz in morem postati samo jaz. Nisem povsem podoben drugim ljudem, Bog me je ustvaril po svoji posebni zamisli, kakor vsakega človeka, in tej zamisli moram ostati zvest, to zamisel moram v sebi uresničiti, v tem uresničenju je moja osebna popolnost, ki jo moram iskati in skušati doseči. Vem, da je ne bom nikoli povsem ostvaril, zavedam se svoje slabosti, svoje človeškosti, tudi ovir od zunaj, a prav tako vem, da se moram potruditi, da se tej popolnosti vsaj čimbolj približam. Nihče me ne more te dolžnosti odvezati, nihče me ne sme v izpolnitvi ovirati.

4. Kako naj skušam doseči to popolnost, ki mi je naložena? Kakor vsak človek, četudi v svoji enkratnosti, imam neke naravne zmožnosti in sem odprt za pobude, ki jih morem dobiti iz obližja. Celo tri vrste te odprtosti morem odkriti. Najprej sem odprt za dejanski svet; skušam ga spoznati, skušam ga tudi oblikovati, skušam se mu prikladiti in skušam si ga priličiti. V tem spoznavanju in delovanju morem rasti in se notranje bogatiti. A odprt sem tudi za idealni svet: dojemam razne vrednote, dobroto, lepoto, pravico, resnico... Tudi njih skušam čim pravilneje prepoznati ter uresničiti v življenju, ob njih usmerjati svoje ravnanje, iz njih graditi svojo osebno popolnost. Odprt pa sem tudi za soljudi, za bližnje in daljne, za njihove posebnosti in njihove težnje. Z njimi sem povezan, z njimi živim, od njih dobivam pobude in pomoč, da morem postati čim več, njim moram in hočem pomagati, da tudi vsakdo izmed njih postane čim več, da bomo vsi dosegli čim višjo popolnost.

5. Da moremo to doseči, je vsakomur izmed nas, poleg osebnih darov in zmožnosti in pa zunanjih pomoči in pobud, zlasti potrebna svoboda. V prvi vrsti svoboda, ki je odsotnost prisile, svoboda, ki vsakomur dopušča, da išče resnico, da ima za resnico in more tudi drugim priobčiti to, kar je spoznal kot resnično. Nihče ne samo ne sme, niti ne more nikogar prisiliti, da spozna kot resnično, česar ni zares spoznal; za resnično je mogoče imeti le nekaj, kar se je kot resnično pokazalo. Saj drugi lahko pomagajo odstraniti zaveso, ki zakriva dejanskost: povedo, kako jo oni vidijo, naštejejo razloge, zaradi katerih vidijo resnico tako..., a potem morajo vsakomur pustiti, da resnica nekako zažari v njegovi lastni duši, da v njej vznikne ne le kot stvarna resnica, tudi kot njegova, osebna resnica. Le tedaj jo more res osebno imeti za resnico, le taka more oploditi njegovo iskanje popolnosti. Zato vsakdo sme pričakovati in terjati, da se mu pusti svoboda, ki je odsotnost vsake prisile.

Svoboda pa pomeni še nekaj več. Je tudi dovoljenost izbire, kadar se nekomu odpre več poti, čeprav morda nobena ni čisto zadovoljiva, a vsaka po svoje pomaga k popolnosti, ki jo išče, ail vsaj, da se ji nekoliko približa. Zlasti v praktičnih odločitvah prihajamo često v tak položaj, da moramo izbirati. Dovoljeno nam mora biti, da izberemo tisto, kar imamo za najboljše tedaj v tistem položaju. Tudi v tem nam more marsikdo pomagati z nasvetom in zgledom, siliti k taki ali drugačni odločitvi pa nihče ne sme. Odločiti se smemo in moramo le za tisto, kar nas po najboljši vesti in vednosti more voditi k cilju. A za to smo tudi sami odgovorni; odgovornosti nas nihče ne more oprostiti niti je nihče ne sme odvzeti. Tudi tu gre za svobodo, ki jo potrebujemo in do katere ima vsakdo kot oseba pravico.

6. Svoboda je torej ena izmed temeljnih življenjskih vrednot, ker nam omogoča spoznati in uresničiti druge vrednote. Kdor nam krati ali jemlje svobodo, v koreninah izpodrezuje naše prizadevanje za popolnost, katere iskanje je naša najglobljа človeška dolžnost. Svoboda pomeni celo pravico, da tvegamo kako zmoto, kajti če bi hoteli to tveganje povsem izločiti, bi morali zatreti vse iskanje, s čimer bi si zaprli vsako pot k izpopolnjevanju.

V svojem najglobljem bistvu je svoboda pravica, da verujemo in sporočamo drugim, kar imamo pošteno za resnično, da ravnamo tako, kakor imamo po svojem prepričanju za dobro in pravo. Pomeni, da nas nihče ne sme siliti, da imejmo za dobro in sledimo nečemu, česar nismo kot tako spoznali. Vsak poizkus tako storiti bi bil nasilje in okrnjevanje osebnega človeškega dostojanstva. Bog spoštuje človekova poštena spoznanja in osebne odločitve, odkod tedaj pravica ljudem, da si drznejo to pravico kršiti? Seveda smo dolžni svoj um izšolati, da bo čimbolj sposoben odkriti resnico, in svojo vest izoblikovati, da bo prav spoznala, kaj je resnično dobro. In dolžni smo sprejeti pomoč, ki jo za to moremo dobiti pri drugih. A pomoč, ne nasilje. Tega tudi zato ne, ker nihče ne more tako kot mi sami doživeti našega osebnega položaja, zato tudi ne tako dobro presoditi, katera je naša naloga v tem konkretnem primeru.

7. Nekoč smo imeli domovino, živeli smo v domačem kraju med domačimi ljudmi, tam smo se izšolali in stopili v življenje. Imeli smo načrte in jih začeli izvrševati. Bili smo bogati, čeprav tega tedaj nismo vedeli. Domovino res zna prav ceniti le, kdor jo je izgubil. Mi smo to bogastvo izgubili. Odšli smo v svet, da bi rešili vsaj nekaj nekdanjega bogastva, svobodo. Želeli smo še dalje živeti in ravnati v soglasju s svojimi spoznanji in prepričanji. Nismo mogli dopustiti, da bi nam kdo narekoval, kaj je resnica, da bi nam zapovedoval delati, česar nismo mogli imeti za pravo.

Odšli smo, ker smo hoteli rešiti svobodo, našo belo krizantemo, edini ostanek našega nekdanjega bogastva. Če še to izgubimo, smo izgubili prav vse. Kdo si sme tedaj dovoliti, da nam to svobodo zanika, da nam tukaj vsiljuje svoje nazore in nam ne pušča, da sledimo edinemu merilu pravosti, ki ga imamo, svojemu lastnemu spoznanju, svoji lastni vesti? Ni pretveze, še tako idealno prepleskane, ki bi komu mogla dati pravico do tega. Preveč nas je stala naša krizantema, da bi si jo sedaj pustili odvzeti. Nezvesti bi bili vsem žrtvam za našo svobodo, če bi to dovolili. Saj je ves naš boj bil boj za svobodo, pa naj bi jo redki, ki smo jo rešili, sedaj sami odvrgli!

Kdo ima pravico, da svoje misli in mnenja razglaša za edino resnico, obvezno za vse in za vsakogar, da zavrača in obsoja vsa drugo spoznanja, namesto da bi tudi sam poslušal, premerjal, dokazoval in tako skupno z drugimi skušal priti do boljše, čistejše resnice? Tudi če bi kdo bil nezmotljiv in bi imel absolutno jamstvo, da misli in sodi v vsem pravilno, mu to ne bi dalo pravice, da posega v svobodo soljudi, ki vidijo in presojajo stvari malo drugače. Toliko manj pravice za to ima, kdor je prav tako kot njegovi vrstniki podvržen zmoti, kdor se mora prav tako za resnico šele boriti, jo iskati.

Namesto da drug drugemu trgamo belo krizantemo iz gumbnice ali jo škropimo z blatom, bi mogli svoje krizanteme združiti in povezati v šopek: ustvariti bi si mogli kulturno ozračje, kjer bi v polni in široki svobodi mogel vsakdo napraviti iz sebe res največ kar mu njegova narava dovoljuje. Ob tem pa tudi drugim pomagati do enake, najvišje dosegljive popolnosti.

PRIKAZ GORŠETOVE UMETNOSTI

V založbi Studia Slovenica (New York-Washington) je pred kraktim izšla knjiga, posvečena umetniškemu ustvarjanju minulih dveh desetletij Franceta Goršeta. Delo obsega 88 strani, vse na ilustracijskem papirju, vezano v poltrde, bele platnice, s fakmisilom Goršetovega podpisa v srebrnem tisku in je 8. redno izdanje te založbe, ki sta ga pripravila Janez A. Arnež in Rudi Večerin.

V uvodu izdajatelja povesta, da knjiga „ni namenjena kritični predstavitvi del Franceta Goršeta. Je bolj prikaz njegovega kiparskega razvoja v zadnjih dveh desetletjih. Njihovi kiparski dosežki do sredine štiridesetih let so bili analizirani v monografiji iz leta 1938 (Rajko Ložar, Kipar France Gorše, Ljubljana, Bibliofilska založba) in leta 1961 objavljeni v Šijančevi zgodovini moderne slovenske umetnosti (Franc Šijanec, Sodobna slovenska likovna umetnost, Maribor, Založba Obzorja). Ta knjiga dopolnjuje obe prejšnji publikaciji z reprodukcijami kiparjevih večjih del, ki jih je ustvaril od poznih štiridesetih let naprej...“ Tako izdajatelja.

Sledi kratek kiparjev življenjepis in pregled njegovih razstav, celostranski portret umetnika, temu pa kratka analiza Goršetovega ustvarjalnega značaja, pod naslovom: Zadnjih trideset let. V njej pisec (Rudi Večerin? — pisec ni naveden) ugotavlja, da je Gorše našel samega sebe, osvobodivši se vpliva svojega učitelja Ivana Meštrovića in drugih kiparskih velikanov in da je „njegovo življenjsko stremljenje po odkritju pravšnega gnetenja skupturnih problemov doseglo vrh v njegovi evoluciji v novogotski stil. Vprašanje ‘kaj’ — narava njegovih subjektov — je potisnjeno na drugo mesto. Njegova vrsta formalizma je antagonični pripovedni likovni slog, prav kakor se nekateri kiparji nagibajo k literarnim in celo ilustracijskim namesto bistvenim kiparskim problemom.“ Goršetov današnji slog izžareva povsem njegov, osebni ustvarjalski jaz in kaže „njegovo bistveno umetniško izrazno moč, On sam rad pravi: „Umetnost se začne tam, kjer se znanje konča.“

Rajko Ložar v svojem prikazu Goršetove ustvarjalske predanosti ugotavlja, da v umetnikovih delih „ni niti sledu materializma“, Franc Šijanec pa, da „Goršetova sentimentalnost odseva človeka in umetnika kot nedeljivo enoto, kot etično in estetsko izkustvo, sobivanje materialnega in duhovnega.“

Odtisnjenih je v knjigi 78 umetnikovih stvaritev in njegov avtoportret (iz kovine in lesa iz leta 1960), ki obsegajo razdobje od 1953 do 1970. Za osvetlitev kiparjevega ustvarjalnega razvojaja so dodana štiri dela iz dobe okupacije in komunistične revolucije v Sloveniji.

Knjigo zaključuje kazalo Goršetovih v knjigi priobčenih del in pregled knjižnih izdaj založbe Studia Slovenica. Celoten tekst je v angleščini, ne najdem pa razloga, da je „š“ v Goršetovem imenu tiskan brez strešice, enako č, š, ž v imenih slovenskih umetnikov in kritikov in v drugih slovenskih besedah v knjigi.

PF

Prelat Tensundern, po rodu Nemec, je dolga leta skrbel za dušno pastirstvo med slovenskimi rudarji v Westfaliji. Iz ljubezni do njih se je naučil tudi slovenski jezik. Tukaj objavljamo dobesedno njegove čestitke zlatomašniku Jožetu Košičku:

Nordwalde, Westfalia 27. 8. 1971.

Predragi sobrat, prečastiti gospod zlatomašnik!

Danes sem prejel „Svobodno Slovenijo“ z dne 29. julija, in sem prebral članek: „Rev. Jože Košiček — zlatomašnik“ od prve do zadnje besede: zame je bilo vse zanimivo, pobožno, slovensko, da Vam moram tudi jaz, v imenu „Westfalskih Slovencev“ čestitati prav iz srca. Zelo veliko ste doživeli, trpeli, molili, borili kot pristen Slovenec, kot vzoren duhovnik za Božje Kraljestvo, za slovenski narod v mili domovini, pa tudi na tujem; ste delali in žrtvovali na fronti za svoje visoke ideale, zdaj pa bolj v etapi med svojimi prijatelji, med bolniki različnih narodov. Gotovo že zdaj čutite globoko srečo, božji mir, ko vi podelite svojim bolnim prijateljem tolažbo in vdanost v božjo voljo, Vi pa veliko več miru in veselja dobivate nazaj. Pozdravite usmiljene sestre, bolnike in vse Slovence. Bog živi slovenski narod!

Zlatomašnik bod' pozdravljen!

Vam vdani

Tensundern

Ob dvajsetletnici Rožmanovega zavoda v Adroguéju. Sedijo od leve: spiritual dr. Filip Žakelj, delegat msgr. Anton Orehar, prvi prefekt dr. p. Alojzij Kukovica DJ in rektor zavoda dr. Franc Gnidovec.

METKA MIZERIT — Buenos Aires

KRIŽ V PREDALU

Globoko vdihavam svež jutranji zrak, pomešan z medeno sladkim vonjem cvetoče lipe. Čutim kri, ki se mi pretaka po žilah, utrip srca, težko utrujenost. Duh cvetoče lipe me mami.

Lipov cvet...

———

„Niste slišali, sestra, odstranite križ, če gospod tako želi.“

Zdravnikov glas je strogo uraden, brezbarven. Mlada redovnica, je prebledela, pogledala zdravnika z velikimi, modrimi preplašenimi očmi, snela križ s stene, ter ga spravila v predal male mizice. Obrnila se je k postelji na kateri je ležal mlad človek. Očividno je hotela nekaj reči, pa je samo odkimala z glavo. Potem je s hitrimi koraki odšla iz bolniške sobe.

———

Ob enajstih zvečer je vstopila dežurna bolničarka ter smheljaje pozdravila.

Mladi mož na postelji je hladno odzdravil.

„Jutri vas bodo operirali, kajne,“ je prijazno nadaljevala.

„Da, ledvične kamne imam.“ Strogo in hladno jo je gledal. Za trenutek se je zmedla in umaknila pogled. Na nekoliko potemneli steni nad bolnikovo posteljo je opazila svetlejšo liso in pogrešala križ. Vse bolniške sobe so imele križ in zelo redkokdaj se je zgodilo, da bi kdo od bolnikov zahteval, naj ga odstranijo.

Opazil sem njen vprašujoč. pogled.

„Želel sem, da križ odstranijo,“ je rekel mladi človek. Njegov glas je bil mrzel. „Sem ateist,“ je nadaljeval z napadalnim ponosom.

„Jaz sem katoličanka,“ se mu je kratko predstavila. Sedaj je bila popolnoma mirna, celo smehljala se je, in zdelo se mu je, da ga njene temne oči izzivalno gledajo. Ni se mogel ustavljati njenemu smehljaju, ublažil je pogled.

„Dobiti morate še injekcijo, potem vas za danes ne bom več motila.“ Obrnila se je k mizi, da bi v predalu poiskala zdravila.

„Ah, Kristus v katakombah,“ je pogledala mladega moža, ko je med zavoji zdravil zagledala križ.

„Saj Ga ne preganjam, zame Ga ni, ne obstoja.“

Spretno je potisnila iglo v žilo in počasi vbrizgala zdravilo.

„Vas preganja On, če ne prenesete niti Njegove podobe na steni? Morda vas išče.“

„Bedastoče! Zdravnik sem, psihiater, zame je vse to bajka.“ Zopet je bil oster in trd.

„Zame je življenje,“ je mehko odgovorila.

———

Potem so se vrstili dnevi, ko je trpel bolečine, ki so mu jih lajšali z mamili. Brez spanja v blodnjah so se mu vlekle noči. Trpel je molče, s stisnjenimi ustnicami. Bil je nedostopen. Z neko hladno hvaležnostjo je sprejemal tiste malenkostne prijaznosti, ki narede bolniku trpljenje vsaj nekoliko znosnejše.

———

Na stolpu karmelske cerkve je bila ura... Ena, dve, tri.

Zastrta luč je le medlo osvetljevala sobo. Z roko je dotipal električni gumb in pritisnil. Nad vrati sobe se je zasvetila luč.

Bolničarka je stopila k njegovi postelji, se sklonila, ter mu obrisala potni obraz. Zdel se ji je tako nebogljen, kakor majhen otrok. Obračal je glavo po blazini.

„Žejen sem, rad bi pil lipov čaj,“ je naprosil.

Vrnila se je s skodelico čaja. Pil je v dolgih, hlastnih požirkih.

„Hvala.“ Nasmehnil se je. Kakor bi govoril sam sebi je šepetal: „Tako sem si želel lipovega čaja. Ko sem bil še majhen, mi ga je mama vedno kuhala, kadar sem bil bolan. Moja mama je bila zelo verna, tudi jaz sem veroval, ko sem bil še otrok. Sedaj ne verujem več, srečen pa nisem.“

Zaprl je oči in globoko zadihal.

Kakor da bi mu bilo žal, da se ji je tako odprl, je še dodal: „Ne vem zakaj vam to pripovedujem, morda zato, ker me On preganja, ali me išče, kakor pravite vi?“

Pretresla jo je izpoved trdega človeka.

———

Pozabila sem tvoje ime, celo poteze trdega obraza so mi le medlo v spominu. Danes, ko sem hitela mimo cvetočih lip, sem se nenadoma spomnila nate. „Za vse, ki so vero zapustili...“ moli duhovnik. Mislim nate, ki si odšel in se pomešal v brezimno množico milijonskega mesta.

I. A. — Cleveland

Bolno Titovo gospodarstvo

Komunistični svet pozna do sedaj dve vrsti gospodarstva: moskovsko ali stalinistično in jugoslovansko ali titoistično. Osnovna razlika med njima je pojmovanje o nalogi države. Stalinizem vidi v državi edinega zastopnika človeške družbe, ki naj vodi in upravlja gospodarstvo v vseh podrobnosti preko glavnega in pomožnih letih ali petletnih planov. Titoizem pa misli, da je država nesposobna za tako obširen posel in da ga zaradi tega mora prevzeti družba kot taka, toda ne naravnost, ampak preko zainteresiranih nosilcev gospodarskega udejstvovanja, posebno industrijske proizvodnje. Taki nosilci imajo sedaj največkrat obliko delavskih svetov, ki naj podjetja vodijo in s prodajo proizvodnje služijo vsakdanji kruh. Tako misli in odreja njihova teorija, praksa pa govori drugače.

Delavec se zaveda, da ni lastnik podjetja, da je podjetje lastnina države ali družbe ali že kogarkoli. Se smatra bolj za najemnika, ki skuša izsesati iz podjetnika čim več dohodkov v obliki plač in obrobnih koristi. Blagor podjetja kot takega upošteva šele na drugem mestu in še to pod pritiskom političnega režima. Tako postane podjetje molzna krava za vse mogoče namene.

Režim se zaveda, da sle po velikih plačah ne more krotiti. Zato si je izmislil „sistem samoupravnih dogovorov o osebnih dohodkih“. Ti naj bi skrbeli, da dobi delavec pravično plačo za svoje delo. Prvi praktični poskusi o takih samoupravnih dogovorih so pa pokazali, da pogodbe gledajo predvsem na to, da bi delavcem in uslužbencem zagotovile osnovne prejemke brez ozira na to, ali jih podjetje more izplačevati ali ne. Ta sistem bo pomenil organizirano ravbovanje podjetja po zaposlenih delavcih in uslužbencih, čeprav se bo navidezno opiralo na načelo o pravični odškodnini za pošteno delo. Uprave podjetij se temu ne bodo upirale: čim večji dohodek imajo delavci, tem večjega imajo tudi vsi uradniki.

Temu sistemu se pridruži še drugi: davčno podlago za podjetniško pridobnino tvorijo plačilni dohodki delavstva. Čim več dobijo delavci na plačah, tem več dobijo federacija, republika, občine itd. na „direktnih davkih“, ne glede, ali podjetje uspeva ali pa je na robu konkurza. Ako bi režim uvedel davke na podlagi bilančnih uspehov, bi najbrže polovica podjetij ne plačevala ničesar, ker delajo z izgubo. V bilancah so namreč zaloge blaga in surovin previsoko ocenjene, terjatve pa smatrane kot popolnoma varne. Tako bilanciranje nasprotuje vsem načelom previdnega in solidnega knjigovodstva.

Uprave podjetij pa iščejo koristi tudi od prepoznega plačevanja računov. Vsako podjetje porabi prebitek v blagajni najprvo za plače in mezde, potem za davke, ostalo režijo, plačeval nje zapadlih računov pa pride zadnje na vrsto. Podjetja pa, ki so zrela za konkurz, pa porabijo ostanek denarja, da pokrivajo poslovne zgube. To pa delajo brez skrbi, kajti režim dolžnike kot socialne žrtve varuje, interesov upnikov pa ne brani. Tako se pri dobrih podjetjih nabirajo neplačani računi, dočim svojih obvez ne more plačevati, ker imajo zamrznjene terjatve pri faliranih dolžnikih.

To žene dobra podjetja v obup, ker brez lastne krivde ne morejo izpolnjevati svojih obvez. To je tista znana jugoslovanska bolezen o „nelikvidnosti“, ki ni zgrabila le tovarn in trgovin ampak celo banke in posamezne javne uprave. Pri tem pa sodnije ne branijo interesov upnikov, ako se upniki pojavijo s tožbami.

Huda bolezen je tudi gospodarski partikularizem, šovinizem in želja po avtarhiji. Vsaka občina hoče imeti svoje tovarne, vsaka republika hoče biti svoje avtonomno gospodarsko področje. Tako je postala jugoslovanska industrija čuden konglomerat tovarn, ki deloma proizvajajo isto blago, pa tudi tovarn, ki se omenjujejo na proizvodnjo malega števila vrst blaga, dočim zanemarjajo proizvodnjo novega donosnejšega blaga. To rodi na eni strani preveliko proizvodnjo, na drugi pa nepotrebno pomanjkanje drugih vrst blaga.

Posebna bolečina so politične tovarne. Jih je bilo dosti postavljenih prva leta po vojni, pojavljajo se pa še zmeraj nove. Razen tovarniških dimnikov in obratnih dvoran, polnih strojev, jim pa manjka vsega: izkušenih ravnateljev, zanesljivih tehnikov, izvežbanih delavcev, spretnih trgovskih izvedencev. Ko začno obratovanje, delajo slabo blago in tako že v začetku kvarijo svoj bodoči ugled in ime. Pri tem so pa take tovarne zidane na kredit. To se pravi, stavbe niso plačane, stroji pa kupljeni na kredit, za obratni kapital nihče resno ne skrbi. Take tovarne se morajo takoj zatekati k režimu za pomoč. Režim jim mora, ker se boji škandalov, dajati pomoč v denarju, pa tako, da ga odvzema drugim dobrim podjetjem.

Nič manjše zlo ni devizna politika. Je tako komplicirana, da so redki, ki poznajo vse predpise. Kdor jih pa pozna, pa hitro najde luknjo, ki mu pomaga iz zadrege. Včasih se taki škandali vendarle obravnavajo pred sodnijo in takrat pride na dan vsa moralna nemarnost sedanjih nosilcev titovskega gospodarskega življenja.

Posebna past za zgrešeno gospodarjenje so pa republiške gospodarske politike, ako smemo tako reči. Naj navedemo le en slučaj. Da bi olajšali negativne posledice nelikvidnosti, predlagajo zopet, da bi prišle terjatve in obveze iz vse Jugoslavije v klirinški obračun. Tak poskus so že napravili, pa se ni obnesel, ker so ga dolžniki izigravali. Prijavili so le slabe terjatve, dobre pa „obdržali“ zase. Sedaj pa ponujajo novo obliko kliringa: kliring naj se vrši po republikah, republike pa naj potem poravnajo ostanke računov med seboj. V praksi bi se pa kmalu pokazalo, da so slabe republike dolžne plačati salde dobrim republikam. Otrok je, kdor verjame, da bi južne republike hotele kaj plačati severnim. Iz vsega procesa bi nastal položaj, da bi na primer Slovenija imela republiško terjatev do Črne gore, od tam ne dobila niti dinarja brez posebne intervencije federacije. To je tipičen slučaj, kako se dobre ideje dajo v Jugoslaviji hitro izmaličiti v škandale.

Posebno poglavje je naravno stalno naraščajoče zadolževanje v tujini. Že letos je Narodni banki zmanjkalo dolarjev, le hitra pomoč iz Amerike ji je pomagala iz zadrege. K pomoči so pa morale dati svoj prispevek tiste države, ki več izvažajo v Jugoslavijo kot od tam uvažajo. Podrobnosti te poravnave še niso znane, menda pa gre skupna vsota v stotine milijonov dolarjev. Pri tem se pa dežela kar naprej zadolžuje za nove industrijske investicije. Morda mislijo tuji upniki, da bodo nekega lepega dne porabili svoje terjatve, da bodo na cenen način prišli do tovarn v Jugoslaviji. Čisto izključena ta špekulacija ni. To je nekaj plevela, ki raste na smetišču jugoslovanskega gospodarstva.

Ne bi smeli trditi, da federalna uprava ne ve za vse te rak-rane. Ve tudi za zdravila, le političnega poguma nima, da bi se lotila pravega zdravljenja. Zaenkrat se bo kriza razvijala naprej. Posamezne devalvacije dinarja bodo na mejniki na poti titovskega gospodarjenja. Zadnja devalvacija ni bila zadnja, tako misli zmeraj več Jugoslovanov. Na tak razvoj računajo povsod. Ni brez razloga dejstvo, da ima že vsak 15 Slovenec devizni račun, da na imajo drugi spravljene valute kar doma ali pri bankah na tujem. Kdor opazuje, koliko milijonov tujih turistov prihaja v Jugoslavijo, bo lahko hitro uganil, odkod prihaja dotok deviz za jugoslovanske zasebne namene in potrebe. Česar ne prispevajo ti, pa dajo Jugoslovani, ki delajo v tujini. Le tako se da razlagati, da jugoslovanska javnost tako brezbrižno čaka na težko gospodarsko bodočnost, ki se ji ne bo mogla ogniti.

PAVEL FAJDIGA — Buenos Aires

KGB - GRU

Sovjetska vohunska organizacija

KGB (Komite za državno varnost) in GRU (Generalno ravnateljstvo za informacije) predstavljata skupaj najmočnejšo in največjo svetovno vohunsko in protivohunsko organizacijo, ki je kdaj koli obstojala v svetovni zgodovini.

Sovjetska obveščevalna služba je bolj ofenzivna in nasilna, kakor kateri koli njen tekmec v svobodnem svetu in združuje v svoji strukturi največji skupek obasti, kar je pozna človeška zgodovina.

KGB (Komitet Gosudarstvenoj Besopasnosti), direktno podrejen Centralnemu komiteju sovjetske komunistične partije, je povsem civilna organizacija, medtem ko je GRU (Glavnaja Razvedelvatinaja Upravlenija) izključno vojaška organizacija, podrejena Vrhovnemu poveljstvu sovjetske Rdeče armade.

Do nedavna je KGB, vsled vrste posebnih razlogov, imela večji vpliv kakor GRU na notranji ustroj sovjetske države. Danes je opaziti naraščanje vpliva GRU, kar bo moglo, kakor je po sebi umevno, do temelja spremeniti strukturo vladajoče skupine v Moskvi.

Obe sovjetski vohunski organizaciji imata svoje začetke v podobnih organizacijah caristične Rusije pred boljševiško revolucijo leta 1917. KGB se je organizirala na temeljih OHRANE (Ohranuoje Otdelenja — Oddelek za zaščito države). GRU, ki se je skušala organizirati na podobni caristični vojaški vohunski organzaciji, tega ni mogla storiti, ker se je carskim častnikom, ki so bili v vojaški obveščevalni službi, posrečilo uničiti praktično vse zadevne arhive, predno bi padli komunistom v roke. GRU je bila tako prisiljena zgraditi si svojo strukturo takorekoč iz nič ter je zato v prvih letih Sovietije zaostajala za KGB.

Tako so v tisti dobi civilni komisarji bili dejanski poveljniki v Rdeči armadi vzporedno z vojaškimi poveljniki, to pa seveda pod takimi pogoji, da so si ustvarili dejansko hegemonijo nad vojaki.

Petnajst šefov

Današnja KGB je, od svoje ustanovitve leta 1917 do danes, prešla več strukturnih in imenskih sprememb. Do danes ji je načelovalo 15 vrhovnih šefov. Prvi je bil F. E. Džerdžinski, ki je zgradil organizacijo in jo vodil do leta 1926, ko je umrl, kakor so poročali, „vsled srčne kapi“. Vodstvo je za njim takoj prevzel Menžinsky, ki ga je zastrupil njegov naslednik G. C. Jagoda, katerega je doletela smrt iz pušk leta 1938. Naslednika N. I. Ježova je dal ustreliti njegov naslednik L. B. Berija, ki je bil tudi ustreljen leta 1953.

Leta 1943 je bila struktura KGB razdeljena na dvoje ter je šef drugega dela postal Berijev osebni pomočnik N. V. Merlukov, ki je bil tudi ustreljen leta 1953, skupaj z Berijo. Merlukovu je sledil S. N. Kruglov. Tega je zadela naloga znova združiti organizacijo ter je tako postal edini šef celotne KGB. Kruglov je bil kmalu odstavljen ter je na njegovo mesto stopil V. S. Abakumov, ki je bil ustreljen leta 1954. Temu je sledil S. D. Ignatijev, ki je moral nato prepustiti položaj I. A. Serovu, kateri je bil nato prestavljen v GRU, njegovo mesto pa je zasedel N. P. Dudorov. Temu so sledili na vodilnem mestu: A. N. Šeljepin, V. Y. Semičastny, N. A. Ščelokov in Y. V. Andropov, ki se vzdržuje na vrhovnem položaju že od leta 1967.

Dvanajst oddelkov

Iz najnovejših podatkov, ki jih je bilo mogoče dobiti o strukturi današnje KGB, je razvidno, da se njena notranja struktura neprestano menja, kakor kažejo potrebe. Oddelki, ki so znani, da trenutno obstajajo, so: 1. tajna zunanja služba; 2. tajna politična aktivnost v inozemstvu; 3. oddelek za komputacijo in analizo podatkov; 4. protivohunstvo; 5. varnostna služba za vladne voditelje; 6. oddelek za komunikacije; 7. oddelek za ponarejanje poročil; 8. znanstveni oddelek; 9. oddelek za Smerš; 10. personalni oddelek; 11. oddelek za formacijo vohunskih skupin in 12. oddelek za kontrolo obmejnih vojaških sil.

Tajna zunanja služba nadzoruje in orientira agente, ki delujejo v inozemstvu. Ta oddelek je žel doslej vrsto uspehov pa tudi neuspehov. Uspelo mu je dobiti ameriške atomske tajnosti, prestregel je vojaške tajnosti NATO, vpleten je bil v vohunske afere Profumo, Philby, McLean, Black itd. Močno se udejstvuje v latinski Ameriki, s središči v Čilu in na Kubi, od koder je vodeno prevratniško delovanje komunističnih agentov, ki imajo nalogo vriniti se tudi na vodilna mesta v posameznih državah.

Politično delovanje tega oddelka nepoučeni velikokrat zamenjujejo z delovanjem oddelka za tajno politično aktivnost v inozemstvu. Ti dve veji normalno delujeta skupno, dasi sta uradno ločeni. Skupnemu delovanju teh dveh vej sovjetske vohunske organizacije pripisujejo smrt Che Guevare, ker se je bil ločil od sovjetske partijske linije in se začel nagibati h kitajski. Ker je vsled svojega delovanja povzročil več problemov sistematiki funkcioniranja omenjenih dveh vej sovjetske vohunske organizacije za tujino, se je KGB končno odločila in po različnih poteh informirala bolivijsko vojsko in ameriško obveščevalno službo o njegovih skrivališčih.

Oddelek za protivohunstvo deluje znotraj Sovjetije ter mu pripisujejo sestrelitev severnoameriškega vohunskega letala U-2 z Gary Powersom za volanom ter istočasno likvidacijo vrhunske konference med Eisenhowerjem in Hruščevom. Varnostna služba za vladne voditelje skrbi za varnost sovjetskih veljakov znotraj in zunaj Sovjetske zveze.

Oddelek za komunikacije ima na skrbi vse vrste komunikacij med posameznimi vohunskimi agenti in funkcionarji KGB, tako znotraj kakor zunaj Sovjetske zveze. Oddelek za ponarejanje poročil, ki je v zadnjih časih vedno bolj delaven, ima nalogo prestrezati in preprečevati poročila, ki bi bila škodljiva ugledu ZSSR, kadar pa mu to ne uspeva, pa jih skuša spreminjati ali sprevračati njih pomen. Ta oddelek deluje v tesnem stiku z oddelkom tajne zunanje službe in z oddelkom za tajno politično aktivnost v inozemstvu. Njegovo delovanje je v zadnjih mesecih predvsem opazno v Južni Ameriki.

Znanstveni oddelek pripravlja in izdeluje komunikacijske aparate, radioaparate in vse vrste nevidnih črnil, snemalce in na splošno slušne aparate. Pripravlja tudi hitre in učinkovite strupe, ki jih potem sovjetski agenti uporabljajo pr atentatih na posamezne sovražnike Sovjetske zveze. Oddelek Smerš (Smert špijonam) je imel veliko dela na mednarodnem torišču v desetletju med 1920 in 1930, ko so njegovi agenti ugrabili ali umorili dva generala, Müllerja in Kutepova, ki sta iz Pariza kot ruska emigranta delovala proti rdeči Moskvi. Tudi Trockyjevo smrt pripisujejo oddelku Smerš. Ta oddelek ima na vesti tudi več umorov v zahodni Evropi, predvsem v Nemčiji, Franciji, na Holandskem in tudi v ZDA, kjer so sovjetski agenti streljali na svoje žrtve z zastrupljenimi kroglami.

Tisoči vohunov in dolarjev

Personalni oddelek nadzoruje celotno osebje KGB, ki šteje, po najnovejših podatkih, med 500.000 in 700.000 funkcionarjev in agentov po vsem svetu ter zanje sovjetska državna blagajna troši letno od 3.000 do 5.000 milijonov dolarjev. Oddelek za formacijo vohunskih skupin pripravlja agente za vohunske podvige ter vzdržuje številne vohunske šole in središča v ZSSR in po vsem svetu za urjenje sovjetskih državljanov in tujcev simpatizerjev. Več latinskoameriških teroristov je napravilo zadevne tečaje po omenjenih vohunskih šolah. Trenutno deluje ena takih vohunskih šol, podrejenih temu oddelku, javno na Kubi.

Oddelek za kontrolo obmejnih vojaških sil ne kontrolira samo vojaških enot kot takih, temveč tudi delovanje GRU. Od tod prihaja do trenja, ki že postaja opazno, med KGB in GRU.

GRU je uradno ustavnovil general Jan Karlovič Berzin ter se njena centrala nahaja nasproti zloglasni Lubianki v Moskvi. GRU je bila tista, ki je rekrutirala znamenitega sovjetskega vohuna druge svetovne vojne Richarda Sorgeja. Tudi je bila GRU tista, ki ji je preko nemškega protihitlerjevskega vohuna Rudolfa Rösslerja uspelo izvedeti za datum nemške invazije v ZSSR. Rössler je vzdrževal tesne stike z Martinom Bormannom, desno roko nacističnega diktatorja Hitlerja. Kakor je znano, Stalin Rösslerju ni verjel.

GRU se je tudi posrečilo preko angleškega fizika Allan Nun Maya dobiti v Moskvo prve primerke urana 233 in 235 iz ZDA. Klaus Fuchs, Julius Rosenberg in njegova žena Ethel so tudi delovali kot agenti GRU v ZDA ter so v Moskvo pošiljali severnoameriške atomske tajnosti.

Že leta 1968 se je ing. Jure Skvarča na predlog predsednika Slovenskega planinskega društva pok. Roberta Petrička ogledal po primernem vrhu, ki bi bil vreden imena „29. oktober“. Šele 9. januarja 1970 so vremenske prilike dopustile, da Jure Skvarča v navezi z Marianom Serranom stopil na vrh do tedaj nezavzete gore in jo je osvojil v spomin na 50-letnico osvoboditve slovenskega naroda izpod germanske nadoblasti. Serrano na vrhu gore 29. oktober (2600 m) dviga slovensko zastavo. (Foto ing. Jure Skvarča)

DR. TINE DEBELJAK — Buenos Aires

Petletno poročilo Ukrajinske kat. univerze v Rimu

Letošnji slovenski licenciati

Te dni šele smo dobili iz Rima tiskano poročilo o petletnem delovanju Ukrajinske katoliške univerze imena sv. papeža Klementa (1963—1968), izišlo v veliki obliki na 290 straneh. Poročilo nosi naslov: **Ukrajinskij Katolickij Universitet im. sv. Klimenta Papi v peršomu pjatilettju svogo postannja i dijalnosti,** ter podnaslovom v latinščini: De Ucrainorum catholica Universitate S. Clementis Papae, primo quinquennio peracto suae originis et activitatis enarratio. Sicer pa je knjiga — s par izjemami — tiskana v ukrajinščini.

S pričakovanjem človek vzame v roke tako poročilo, ker nas predvsem zanima, kako se oficielno obravnava sodelovanje Slovencev v filiali te univerze v Buenos Airseu, kateri je dodeljen tudi slovenski oddelek s slovenskim učnim in tudi izpitnim jezikom; poleg seveda ostale slavistike, ki se predava v kasteljanščini oz. ukrajinščini.

Na uvodnem mestu se govori o potrebi ukrajinskega vseučilišča, kajti v prvem stavku se imenuje takoj: „Kdor pobliže pozna položaj ukrajinske katoliške Cerkve, nje življenje v Ukrajini in za mejami, ter še navodila II. Vatikanskega ekumenskega koncila, temu je bilo jasno, da je eden najvažnejših zahtev tega trenutka, kako zajeziti razkristjanjenje in celo razbitje ukrajinskega naroda. Zato je bilo treba ustanoviti ukrajinsko katoliško univerzo v Rimu, zlasti še, ker je bila uničena Bogoslovna akademija v Lvovu."

Kakor vemo, je bil rektor te akademije kardinal Slipyj, velik znanstvenik, bogoslovec in zgodovinar, katerega zbrani spisi, ki so že začeli izhajati, bodo izšli v 12-ih obširnih zvezkih. Ko se je ta vrnil po 18 letih iz boljševiškega ječništva, je takoj **28. novembra 1963** ustanovil Ukrajinsko katoliško univerzo v Rimu. Univerzo je imenoval po papežu zgodnjem nasledniku sv. Petra sv. Klementu katerega kosti sta prinesla sv. brata Ciril in Metod z obale Črnega morja, kjer je pod Trajanom pretrpel mučeniško smrt. Torej na poznejšem — ukrajinskem prostoru.

PROFESORJI

Trojica bivših profesorjev Bogoslovne akademije v Lvovu kardinal Josef Slipyj, prof. Vasilij Laba in dr. Mikola Čubatij, znani cerkveni zgodovinar, so kot prvi ustanovitelji imenovali prvi profesorski zbor za tri fakultete: bogoslovno, pravno in filozofsko-humanistično. Rektorsko mesto je prevzel kardinal Slipyj, prorektorsko in dekanat bogoslovne fakultete prof. Laba, dekan pravne fakultete je postal prof. dr. Čubatij in filozofske-humanistične dr. Volodimir Janiv. Sekretarja: dr. Homa in dr. I. Monèak, kvestor pa Vasil Losička.

To vodstvo univerze je ostalo tudi sedaj.

V prvem delu slede nato imenovanja prvih profesorjev (med njimi dr. Bogdan Halajčuk iz Bs. As.), nato sledi **predstavitev profesorskega zbora.** Vsak profesor — redni in izredni — je dobil v njem svoj curriculum vitae ter ponatisnjeno svojo bibliografijo. Prvi, kardinal Slipyj (roj. l. 1892) ima npr. 70 številk svojih znanstvenih knjig in študij! Nato slede življenjepisi in bibliografije profesorjev, med katerimi so stari in priznani znanstveniki kakor prof. Laba (roj. 1887), Janiv (roj. 1908) 81 razprav, slavist prof. Teršakovec, prof. B. Lev (123!), dr. Čubatij (roj. 1889) 27 strani! itd., dr. Halajčuk (roj. 1911) 20 razprav v tujih jezikih, nevštetih v ukrajinščini. Največjo plodnost je pokazal gotovo takoj nato umrli prof. dr. D. Bučinjski, kateremu bibliografija prišteva čez 3000 člankov in 13 knjig! Med temi profesorji se nahaja tudi Slovenec **dr. Tine Debeljak, izredni profesor te univerze.** (Po l. 1968 je bil imenovan na tako mesto tudi **dr. V. Brumen**). Njegov curriculum vitae in bibliografija (str. 93—99) ima 88 številk: knjig, razprav, predgovorov, kritik itd. (Članek je priobčen v italijanščini.)

III. del prinaša sezname predavanj v posameznih semestrih skozi vseh teh pet let, tako celotne univerze v Rimu kakor podružnice v Buenos Airesu. V Bs. As. so med predavatelji Slovenci Marolt, Gnidovec, Brumen in Debeljak, ki so predavali: slovensko likovno umetnost, staroslovenski cerkveni jezik, pedagogiko, primerjalno zgodovino slovanskih književnosti in posebej slovensko za Slovence (str. 161—163).

IV. del govori o slušateljih, kjer navaja, da je bilo v desetih semestrih v Rimu vpisanih 111 slušateljev, v Buenos Airesu pa 22 (str. 167).

PODRUŽNICA V BUENOS AIRESU

V. poglavje je v celoti posvečeno podružnici v Buenos Airesu (168—212). Skoraj 50 strani!

Tu so najprej podane „gramote", t. j. dekreti slavnostne listine o ustanovitvi podružnice z dne 1. nov. 1966 in 24. dec. 1966, inavguracija pa je bila **20. aprila 1967** in jo je pozdravil kardinal Slipyj s posebno brzojavko. O vsem tem so pisali tukajšnji listi: ukrajinska Ukrajinske slovo in Naš klič, ter slovenska Svobodna Slovenija.

Kakor vemo, se je ta inavguracija vršila v dvorani Slovenske hiše, Ramón Falcón 4158, spričo odličnikov Argentincev (gral. Gallo), Ukrajincev in Slovencev. Inavguralno predavanje je imel prof. Tine Debeljak z naslovom „pesnitev Ivana Franka Ivan Višenskij in ekumenski čas". Ponatisnjena so poročila iz obeh ukrajinskih listov. Podani so v celoti govori, ki so jih imeli Ukrajinci, pozdravni govor dr. T. Debeljaka je v ukrajinščini, ker je bil prestavljen iz kasteljanščine (str. 185). **Na petih straneh so nato lepo ponatisnjena** (brez napak!) **vsa poročila, ki jih je ob tej priliki prinesla Svobodna Slovenija dne 13. aprila 1967.** Prav tako je nato ponatisnjeno iz Svobodne Slovenije vse, kar je pozneje pisala o Ukrajinski univerzi, tako članek z 16. 2. 1967, 22. 2. 1968 (uvodnik). Tudi vse, kar smo v Svobodni Sloveniji pisali o pripravah podružnice: dekret kardinala Slipyja (2. 2. 1967 in 9. 2. 1967), kjer je bil podan program ustanavljajoče se filialke. In tu je ponatisnjena tudi tedanja naša napoved predavanj o zgodovinski slovnici slovenskega jezika, ki naj bi jih imel prof. Geržinič, pa jih potem ni prevzel. (str. 201)

Zadnja poglavja (V—XIV) govore o gradbi katedrale in univerzitetnega poslopja v Rimu ter njega dovršitvi, notranji ureditvi prostorov in oddelkov (knjižnica, muzej), časopisi, ki prihajajo v zamenjavo itd. Važno je XI. poglavje o izdajanju znanstvenih publikacij, ki jih izdaja Univerza in katerih ena je tudi to Poročilo. Tu so začela izhajati Zbrana dela kardinala Slipyja, ali veliko delo prof. Čubatega o ukrajinski cerkveni zgodovini. (Tu se tiska sedaj nova knjiga prof. Halajčuka).

V končni besedi uredništvo potoži, da morda ni vse točno, ker je pač začetek. Zaključuje pa s stavkom: „Z eno besedo: Poročilo je važen doprinos, s katerim prihaja Ukrajinska katoliška univerza k Ukrajinski katoliški Cerkvi, ukrajinskemu narodu in znanstvenemu svetu, sploh zgrajena z žrtvami ukrajinskega naroda in tujih prijateljev."

In mi od strani Slovencev dostavljamo:

„In s hvaležnostjo Slovencev, da so bili povabljeni k sodelovanju s tako pomembno ustanovo, ter s pripravljenostjo, še nadalje delati v njenem okviru, da se bo slovensko izseljensko izobraženstvo moglo izpopolnjevati v slovenskih in slovanskih narodnih znanostih. Hvaležni smo to kardinalu J. Slipyju, človeku velikih perspektiv in izredne odločnosti, kot jo kaže prav v naših dneh."

LETOŠNJI SLOVENSKI LICENCIATI

Koncem septembra so prišle iz Rima končnoveljavno natiskane diplome za diplomante podružnice filozofsko-humanistične fakultete te univerze v Buenos Airesu. Diplome so dvojezične: latinsko-ukrajinske in nosijo podpise rektorja, dekana fakultete in tajnika univerze izdane v Rimu s pečatom rimske univerze; v vseh ozirih so enake diplomam papeških univerz v Rimu, tako da imajo vrednost diplomiranca rimske univerze. Te imajo polno veljavnost v mnogih evropskih in ameriških univerzah, tako v Združenih državah, kakor tudi v Kanadi. Prvi slovenski licenciati te ukrajinsko-slovenske univerze so: **Milena Mikolič, Pavel Fajdiga, Ludvik Osterc, Marijan Schiffrer in Jože Poznič.** Namesto že pokojnega Jožeta Pozniča je sprejela diplomo njegova žena ga. Alenka Poznič.

Slovesna izročitev je bila tokrat na prostoru univerze na Ramón Falconu, kjer je sedež ukrajinske katoliško-uniatske škofije pri udeležbi mnogih ukrajinskih kakor tudi slovenskih gostov.

Odprl je slovesnost direktor prof. dr. Bogdan Halajčuk, ki je poudarjal težkoče pri ustanovitvi tega najvišjega znanstvenega zavoda, pa tudi njega uspeh, ki se kaže danes ob tej priložnosti. Pozdravil je Prevzvišenega pokrovitelja Kir Andreja Sapelaka, profesorski zbor, vse licenciate in občinstvo, na kar je škof Kir Andrej razdelil licenciatom dokončne diplome. Vsakemu je povedal njegov uspeh ter mu čestital osebno, potem pa naslovil nekaj besed na vse zbrane. V njih je poudaril pomen univerze za Ukrajince, omenjal prisrčno sodelovanje s Slovenci in spodbujal licenciate na nadaljnje znanstveno delo za dosego doktorata. Ob koncu je omenil bolezen direktorja prof. Halajčuka, kar ga ovira pri napornem vodstvu podružnice, ter je zato postavil njemu v pomoč direktorij, v katerem so: poslevodeči poddirektor prof. I. Romanjuk ter prof. M. Wasylyk in prof. Tine Debeljak.

NAGOVOR PROF. ROMANJUKA

Nato je povedal novi vodja **prof. I. Romanjuk** nekaj besed v ukrajinščini, ki so vredne, da jih slišijo tudi Slovenci:

„Za velika dela je treba velikih idej, za velike ideje pa velikih ljudi... kar se v ukrajinščini veliko lepše sliši: Do velikih dil treba velikih idéi, do velikih idéi, treba velikih ljudéi.

Težko si je misliti državo brez univerze; poleg cerkve pomeni univerza drugo našo svetinjo. Mi imamo takoj tu pri katedrali tudi svojo univerzo. Težak je bil začetek, težko gre delo naprej — vendar teče že peto leto od njene ustanovitve in zdravi duh mladine nam obeta, da še ni vse prepalo.

Prav tako pa priča o idealizmu tudi profesorski zbor iz same dobrote do našega življenja v tujini, profesorji naravnost kradejo sebi čas, in se v odmoru pripravljajo za predavanja, katera poklanjajo naši mladini prostovoljno, brez kakršnekoli nagrade. Sredi tega zmaterializiranega sveta, ki ti ne da niti čaše vode brez „napitnice", se najdejo ljudje, ki se žrtvujejo iz ideje za vas... Na drugi strani pa je treba povedati, da je med občinstvom premalo pripravljenih, to dobroto tudi prejemati

Nato je govoril o vzrokih, zakaj se mladina razmeroma malo peča z rodnim krajem, z zgodovino, kulturo... So ljudje, ki mislijo, da so s tem, ko so se udeležili kakšne akademije na čast slavnega pesnika, že izpolnili svojo narodno dolžnost in se z velikim mirom vračajo domov. Na tem se ponavadi konča njihova borba za narod. Strašno je pomisliti, da se 45 milijonski narod ne more zediniti in se v eni skupni vrsti postaviti proti sovražniku. Iz zgodovine se nismo nič naučili. To zato, ker je med nami Ukrajinci premalo zavedne inteligence, je rekel zadnjič med nami sam ustanovitelj naše univerze, kardinal Josef Slipyj. Tudi veliki narod je lahko uničen, če je nemaren. A mi nismo padli še tako nizko. Tega izraz je naša univerza, na katero smo ponosni. Ta hoče zbuditi zaspani narod na emigraciji in ga peljati v boljšo bodočnost. Naša univerza ima nalogo, prav politično zbuditi slednjega našega inteligenta, „da se bo zavedal, da na njem stoji milijon drugih, da moraš ti odgovarjati za zadevo miljjonov," je zapisal nekoč naš pesnik Iván Frankó.

Naša univerza mora postati izvor znanja in duhovne sile, s katerega bo zajemalo potem naše mlado prerojenje. V pravilih naše univerze stoji člen, ki pravi, da ima namen reševat Cerkev in Znanost v našem narodu, in morda Narod sam.

Nato je prof. Romanjuk omenil, da so Ukrajinci vedno v časih največjih nevarnosti zaupali v Cerkev. Zdaj pa nam dolga moskovska roka hoče izruvati Cerkev in Domovino.

Ukrajinci imajo sedaj v svetu tri univerze: v **Rimu,** v **Muenchenu** in v **Buenos Airesu,** čeprav ne z vsemi fakultetami. V Združenih državah in v Kanadi se ustanavljajo pri državnih univerzah stolice za slovansko filologijo, še posebej za ukrajinski jezik in literaturo. **Podčrtati moram, da vsaka taka stolica velja tamošnje Ukrajince ogromno vsoto: 600 tisoč dolarjev!**

Naša podružnična fakulteta v Buenos Airesu pa je popolnoma gratis. Podarjena. Bratska slovenska skupina tiho sodeluje z nami. Mi kakor oni verujemo, da se bomo še kdaj povrnili v domovino. In tedaj se lahko zgodi, da nas bodo vprašali: Kaj ste tam v tujini izgubljali čas samo na malenkostih? Mi bomo tedaj lahko s ponosom odgovorili: Ne. Vzgajali smo tudi tam v potu obraza in z velikim trudom sebi in tudi domovini novih profesorjev, učiteljev."

Tako prof. Romanjuk.

Končal pa je ta slovesni dan prof. **dr. Tine Debeljak,** ki se je v imenu Slovencev zahvalil prevzvišenemu pokrovitelju škofu Kir Andreju za vse delo tukajšnje fakultete, predvsem pa ga prosil, da našo zahvalo posreduje ustanovitelju kardinalu Josefu Slipyju. V slovenskem jeziku pa je nato naslovil par besed slovenskim licenciatom in jih bodril za nadaljnje delo, pa tudi naj prevzamejo skrb za nadaljevanje tega dela in ohranitev slovenskega oddelka na tej fakulteti, zavedajoč se, da je to edinstveni privilegij, ki ga imamo Slovenci v tujini, zahvaljujoč se zanj kardinalu Slipyju in Ukrajincem sploh.

Vsi udeleženci tega večera, licenciati in prisotni profesorji s pokroviteljem škofom Andrejem Sapelakom v sredini, so se nato slikali v spomin na prve diplome na tej univerzi.

Te dni se je končal drugi semester petega šolskega leta.

Maja 1972 se bo začelo šesto šolsko leto in želeti bi bilo, da že sedaj mislijo Slovenci, ki imajo veljavno izpolnjeno srednjo šolo (tudi učiteljišče) na to, da se vpišejo **na slovensko univerzo,** da se na visokošolski način izobrazijo ne samo v slovenskih narodnih znanostih, temveč tudi v slavistiki in v vprašanjih vzhodne Evrope sploh.

Ob koncu učnega leta. V prvi vrsti sedijo profesorji dr. Miguel Wasylyk, dr. Vinko Brumen, dr. Tine Debeljak, protektor fakultete msgr. Andrej Sapelak, dekan dr. Bogdan Halajčuk, ga. Lidia Tauridzka, dr. Juan Romaniuk. V drugi vrsti diplomanti: Pavel Fajdiga, Marijan Schiffrer, ga. Alenka Prijatelj, gdč. Milena Mikolič, ga. Olga Wasylyk, Ludvik Osterc, Zenon Wasylyk.

DR. PETER URBANC — Toronto

Rezistenca in demokracija

Slovenci v glavnem vežemo odpor proti državni oblasti s francosko in rusko revolucijo in še posebej z odporom proti domačemu terorju od leta 1941 do 1945 in proti današnji diktaturi v Sloveniji in Jugoslaviji.

Danes je zelo moderno vsako misel na odpor udušiti. Diktatura doma poskuša v to nalogo vpreči celo Cerkev (preko Vatikanskega protokola), ki naj bi v tem smislu vplivala na državljane, da ne bi niti pomislili na kak odpor, češ daj cesarju, kar je cesarjevega, spoštuj zakone itd.

Vprašanje je vsekakor, ali je res državljan dolžan pokorščino državi v vseh časih in pod vsakim pogojem? Ali ni morda državljan upravičen in celo **dolžan,** da se brani v mejah možnosti pred krivično oblastjo? Neposlušnost in upor v absolutni državi nimata mesta, ti lastnosti sta vsaki avtoritarni in totalitarni miselnosti tuji. Vendar sta obe misli bistveni element demokracije; ni možen noben odpor brez demokratične zavesti in nobena demokratska stvarnost ali zavest brez potrditve pravice do rezistence.

Zgodovina rezistence je zgodovina demokracije, oboje je identično in se krije v celoti. Kot rezistenco tu mislimo boj proti krivični državi in njenim organom.

Rezistenca ima seveda najrazličnejše oblike kot n.pr. kritika v besedi in pisavi, stavka, emigracija in seveda v zadnji fazi oboroženi upor. Vse te akcije veže ljubezen do pravične ureditve življenja.

ČLOVEŠKE PRAVICE

Država je postavljena zaradi ljudi in ne obratno. Odpor ni mogoč brez trdne vere v človeške pravice. Človeške pravice so rojene z nami in s človeškimi pestmi priborjene. Vsi znaki pravilne rezistence v tisočletjih izhajajo iz ugotovitve, da je vsa oblast iz ljudstva in da so oblastniki in njihovi organi postavljeni od ljudstva. Vsa dejanja neposlušnosti in upora v zgodovini niso bila dela posameznikov, ki so sledili svoji vesti; vedno so temeljila na široki osnovi in kot taka so prišla v zgodovino. Stremele so za tem, da oblast tiranov nadomesti vlada pravičnih zakonov. Politični razvoj je izšel iz odpora in se razvil v oblast države in demokracijo. Parlament in parlamentarizem, pod čemer razumemo odvisnost izvršnih organov od zaupanja ljudskega predstavništva v parlamentu, so sadovi odpora. Poglejmo le v kratkih obrisih filozofijo o rezistenci in odporu v zgodovini: Dokumenti, ki jih bomo naštevali, so stari do 4000 let, vsi imajo približno isto temo: „Boga moramo bolj poslušati kot ljudi." Od spoznanja „nekaj je gnilega v državi Danski" pa do dejstva upora se vije dolga doba samospoznavanja. Kako težko je ljudem odločiti se za pot odpora, pa če je ta še tako upravičen. Gledalci, ki sedijo v ložah svetovnega gledališča, naj ne pozabijo trpljenja, krvi in solza, povezanih z vsakim uporom, niti obupnega dvoma upornikov: „Kaj je resnica, svoboda, pravica?"

STARI VEK

Grčija. Zaprisega proti tiraniji: Kdor zatre demokracijo ali ima položaj v tiraniji, je sovražnik Aten, naj bo ubit in njegovo premoženje zapade državi. Kdor pa ubije človeka, ki je kriv tiranije, naj bo brez krivde in čist.

Platonov zagovor Sokrata: „Sokrat, to pot te bomo izpustili pod pogojem, da prenehaš s filozofskim presojanjem ljudi." in odgovor: „Vi ste mi dragi in vredni Atenci, ampak Boga bom bolj poslušal kot vas in dokler diham, ne bom prenehal filozofirati. Ali me oprostite ali ne, jaz ne bom deloval drugače in če moram še tolikokrat umreti."

Aristotel: Bistvo tiranije je, da ne pusti boljših mož na površje, samozavest porine ob stran, ne trpi nobenih omizij, klubov, nobene možnosti izobrazbe, ampak poskuša zakriti vse, kar bi rodilo samozavest in medsebojno zaupanje. Tudi se gleda, da se državljani kažejo v javnosti, da ne ostane nič skrito, kaj delajo, povsod se prisluškuje in vohuni, kaj državljani mislijo in delajo. K tiraniji tudi spada

(Nadaljevanje na 10. str.)

SVOBODNA SLOVENIJA - ZALOŽNICA KNJIG

Knjižne izdaje Svobodne Slovenije so opremili:

Bara Remec (K. Mirtič): Velika črna maša za pobite Slovence, pesnitev Jeremije Kalina l. 1949. Poljub, pesniška zbirka T. Debeljaka, l 1950. Mariji, rapsodije za prvo Marijino sveto leto 1954, Jeremija Kalin, l. 1954.

Stanko Snoj: Naša beseda, mladinska knjiga, l. 1951.

Ciril Skebe: Čas pod streli, zbirka črtic posvečena spominu padlih borcev ob 10-letnici Vetrinjske žaloigre. Napisal Ivan Korošec, l. 1955.

Ivan Bukovec: Nevidna fronta, Vladimir Vauhnik, spomini, l. 1965.

Andrej Makek: Rojstvo, ženitev in smrt Ludvika Kavška. Napisal Marijan Marolt, l. 1967.

Koledarje in Zbornike Svobodne Slovenije so opremili od leta 1949 do 1970: **ing. Marko Bajuk, Ivan Bukovec, arh. Marijan Eiletz, France Gorše, Marijan Koritnik, Božidar Kramolc, Tone Kržišnik, Vladimir Mazi, France Papež, Bara Remec, Milan Volovšek in arh. Jure Vombergar.**

Fotografije in montaža: Janko Hafner

VERA DEBELJAK — Buenos Aires

Slovenska žena v borbi za narod

V okviru Zveze slovenskih žena in mater je imela za praznik 29. oktobra ga. Vera Debeljakova predavanje o delu slovenske žene za kulturni in politični napredek slovenskega naroda, s posebnim pogledom na emigracijo. Iz tega predavanja priobčujemo nekaj fragmentov.

Da moremo razumeti doprinos naših žena k razvoju in utrditvi slovenstva in slovenske zavesti, se moramo pomakniti kar za celo stoletje oz. še za nekaj let več v preteklost. Pogledati moramo položaj slovenske žene v tistih letih, ko je bil prebivalec slovenske zemlje le ubog tlačan, ki so mu vladali in ga izkoriščali tuji fevdalci.

V PRETEKLOSTI

Slovenski ženi, sicer v rodu vedno zelo spoštovani, je bil odkazan dom. Bila je varuhinja domačega ognjišča, pa bila je tudi vzgojiteljica svojih otrok. Govorila jim je v slovenskem jeziku, učila jih je peti slovenske pesmi, njena je zasluga, da narod ni utonil v morju nemštva, ampak se je ob „spomladi narodov“ začel zavedati svoje pravice do polnega življenja. Še nadalje žena ni nastopala v javnosti, na pozornici narodnega življenja so se pojavile le posamezne žene — znanilke „nove pomladi“ tudi slovenske žene v narodno prebujnem delu. Hčerka Prešernovega šefa dr. Crobata — Lujiza Pesjakova je postala prva slovenska pesnica, v poznejših letih so ji sledile Josipina Turnograjska, Pavlina Pajkova in v začetku tega stoletja Zofka Kvedrova, vzgojiteljica novega pisateljskega rodu. Začele so pisati tudi tržaške žene, ki so bile med Slovenkami gotovo najbolj izobražene, tako Nadliskova — Bartolova, Marija Kmetova, ki sicer ni Tržačanka, pač pa je največ delala pri Ciril Metodovi šoli.

Tudi na drugih področjih so se začele uveljavljati slovenske žene. Na čitalniških odrih že srečamo slovenska dekleta in žene, ki pojejo in govore slovensko. V začetku našega stoletja pa že nastopajo igralke — slovenske umetnice kakor Danilova, Borštnikova in tem slede pozneje igralke svetovnega formata: Marija Vera, Šaričeva, Vika Podgorska. Tudi zdravnice so že v vrstah slovenskega ženstva: največja slovenska rusofilka dr. Jenkova, dr. Šimenc.

V splošnem pa slovensko ženstvo pred prvo svetovno vojno še ni zavzemalo visokega kulturnega položaja kot znanstvenice, saj so prve poznejše intelektualke tedaj šele komaj začele hoditi v srednje šole. Pa tudi tu jim še niso bile odprte šole po lastni izbiri, nekatere so bile pridržane le možem. Tako na pr. še leta 1919 žene niso imele dostopa do rednega šolanja na klasični gimnaziji. Smele so prisostvovati pouku le kot privatistke z izpiti ob koncu leta. V razred so smele samo obenem s profesorjem, ob koncu ure so ga morale s profesorjem zapustiti. V odmorih so bile v posebni sobi, strogo ločene od fantov. Ena prvih študentk na ljubljanski klasični gimnaziji je bila na pr. med nami živeča dr. Marija Kolar-Kačarjeva. Še po prvi vojni so bile pri nas redke žene z akademsko izobrazbo. Izvrševanje akademskega poklica pa je bilo še dolgo pridržano le možu in šele po dolgi borbi je naša žena dosegla enakovrednost z možem enake izobrazbe.

MAJNIŠKA DEKLARACIJA

Tako je v letih pred in med prvo svetovno vojno vse žensko udejstvovanje v borbi za ohranitev slovenske besede ležalo še vedno na kmečki ženi. Občudovanja vredna je njena narodna zavednost in njen pogum, ko je vstopila na oder političnega življenja v boj za svobodo naroda. Podprla je politično borbo mož s tem, da je začela med narodom pobirati podpise na izjavo, s katero je slovenski narod po svojem voditelju dr. Korošču, slovenskem poslancu v dunajskem parlamentu, zahteval narodno neodvisnost. Slovenske žene in dekleta so zbrale okrog 200.000 podpisov za **majniško deklaracijo**, ki so jih izročile po svojih zastopnicah Cilki Krekovi in Franji dr. Tavčarjevi, obe oblečeni v narodno nošo, na shodu na Kongresnem trgu v Ljubljani dr. Korošču ob navzočnosti ogromne množice.

— — —

Šele po predavanju mi je prišla v roke številka Slovenca iz novembra 1938, v kateri neki Stane Čadež popisuje, pod kakšno nevarnostjo so žene nabirale tedaj te podpise, pa s kakšnim navdušenjem in kakšno odločnostjo. Članek se glasi:

„Da pokažemo sočnost in pogum naših ljudi, združena z zvijačo, prav po izreku sv. pisma ‘Bodite preprosti kakor golobje in zviti kakor kače’ naj navedemo tole: Sestri Ana in Marija Vinkovič iz Polenšaka v Slov. goricah sta pisali dne 2. februarja 1918 na uredništvo „Slovenskega gospodarja“ sledeče pismo: „Dne 25. januarja zvečer o prvem mraku sva imeli nov obisk pri naši hiši... Vstopita dva orožnika pred me s pozdravom „Dober večer“. Odzdravim: „Bog daj...“ Zdaj izpregovori orožnik: „Vi, midva prideva k vam po postavi, znate po postavi. Če boste resnico govorili, ne boste kaznovani, če boste pa lagali, boste kaznovana in boste šli na okrožno sodišče. Vi ste hodili z neko polo okoli, katera izmed vaju je hodila?“ Oglasi se sestra: „Jaz.“

„Vi ste hodili od hiše do hiše kakor en berač, veste kakor berač.“

„Jaz nisem nikogar za nič prosila in tudi nobene silila k podpisu, ker se je vsaka rada podpisala.“

Orožnik pravi: „Vi ste otroke podpisovali.“

Odgovor: „Mati ima pravico svoje hčere podpisati.“

Orožnik: „Kdo vas je poslal?“

„Jaz sem šla sama.“

„Kdo je Vam to dal, da ste šli s tem?“

„Jaz sem brala v Slovenskem gospodarju.“

„Kje ga imate, pokažite ga, vi morate imeti spričevalo, zakaj ste hodili, na kaj so se vam podpisovali. Napišite mi.“

In sestra mu napiše v njegovo knjigo tole:

„Me podpisane se pridružujemo deklaraciji naših jugoslovanskih poslancev z dne 30. maja 1917 in prizadevanju sv. očeta Benedikta petnajstega in našega presvitlega cesarja Karola za mir.“

Orožnik ponavlja: „Za mir...“

Sestra pravi: „Mi nočemo biti sužnji.“

Zareži se orožnik: „Kakšni sužnji?“

Odgovor: „Mi hočemo Jugoslavijo pod habsburškim žezlom. Vemo, da Nemcem to ni prav.“

Orožnik: „Vi mislite, da je vsak Nemec, ki nemško govori?“

„Nadalje mi povejte, kdo je še hodil, vem, da jih je več hodilo.“

Odgovor: „Midve veva zase.“

„Kje imate polo?“

„Poslali smo jo na Dunaj.“

Orožnik si je napisal moj rojstni dan, leto, ime in priimek, moje starše in potem odide.

Saj slovenski oče, mati
me učili dom moj znati!
Neustrašeni
Ana in Marija Vinkovič.

Posebno ganljivo je pisemce, ki ga je poslala neka služkinja z Dunaja: „Osamljena, a vendar z vso dušo sledeča našemu narodnemu razvoju, se pridružujem s celim srcem Jugoslovanski deklaraciji. Srčno obžalujem smrt moža, ki bi moral večno živeti (dr. Jan. Ev. Krek, op. pisca). Telo njegovo mirno spi... a duh njegov živi, budi...

In črna zemlja naj pogrezne njega, ki odpada. Vi pa, naši narodni boritelji, ki stojite v prvih vrstah pred nami, stojte trdno kakor skala. In ostanite mi vse življenje narodni svetilniki...

Z odličnim spoštovanjem

Katinka Bračič-Jerina.“

Zanimiva je bila na predavanju pripomba navzoče ge. dr. Voršičeve, ki je še doživljala to pobiranje podpisov, kako je šel orožnik pri enih vratih v hišo, sestra njena s podpisi pa pri drugih ven.

V NOVI DRŽAVI

Majniški deklaraciji je sledil končno veliki dan, ko je 29. oktobra 1918 razpadla Avstrija in je zasvetil slovenskemu narodu po tisoč letih suženjstva prvi žarek svobode. Zgodovinar Vasilij Melik pravi: „Začelo se je novo obdobje zgodovine.“

V novo nastali državi slovenska žena tudi še ni imela volilne pravice — zaradi nizkega kulturnega nivoja balkanskega ženstva ni bilo možno dati ženam splošne volilne pravice, vendar so pokazale svojo veliko življenjsko silo z organiziranjem številnih ženskih združenj, vsa usmerjena v kulturni dvig žene in s tem nje usposobitev, da nastopi tudi v politični areni narodovega življenja. Naša žena je začela osvajati nove položaje, tako v umetnosti kakor v znanstvu. Na stolnice ljubljanske univerze so stopale prve žene — docentka Alma Sodnikova, mineraloginja Mantuanijeva, botaaničarka Angela Piskernik, knjižničarka dr. Melita Pivec-Stelètova in druge. Veča se kader zdravnic, advokatinj, profesoric. Predvsem pa so se začele udejstvovati žene kot pisateljice in prireditelјice šolskih učbenikov, slovarjev in beril. Zelo znane so postale naše slikarice: Ivana Kobilčeva, Šantlova, Anica Zupančeva, Mara Kraljeva, Pregljeva, Piščančeva, Bara Remec in druge. Pevke: Golobova, Zinka Kunčeva, koloraturna pevka Lovšetova so ponesle slovensko ime v svet.

Poleg že omenjenih pionirk so se uveljavile na literarnem polju Lea Faturjeva, Vašetova, Utva, Marija Kmetova, že mlajša Mira Miheličeva. Poznane so pesnice Novyjeva, Vida Tauferjeva.

Žene so izdajale svoje revije: Ženski svet, Orliška zveza dekliški list Vigred.

Tako je slovensko ženstvo osvajalo vedno nove pozicije v narodnem življenju.

DOMA IN PO SVETU DANES

Veliko slovenskih kulturnih delavk je prišlo tudi v emigracijo, tako več profesoric, doktoric, učiteljic z univerziteno izobrazbo, toda imenovati moramo predvsem dr. Branko Sušnik, direktorico indijanskega muzeja in profesorico na univerzi v Paragvaju, kajti kot genialna jezikoslovka zna poleg klinopisa in kitajščine tudi več indijanskih narečij. Docentka Mantuanijeva deluje kot znanstvena svetovalka velike ameriške industrije. Slikarice Bara Remec (z razstavami v Argentini, Evropi, Severni Ameriki), Savinškova v Parizu, Ivančeva v Afriki so seznanile slovensko ime z umetniškimi krogi po svetu.

V slovenski emigrantski publicistiki se uveljavljajo ge. Kraljeva, Petričkova. Imamo pesnico Mileno Šoukalovo in Mileno Detela. Tudi na glasbenem področju imamo svoje ženske zastopnice: ga. Franja Golob-Staretova je, kakor že omenjeno, ponesla slovensko ime v najvišje hrame glasbene umetnosti v Rimu in Argentini. Velike uspehe dosegajo v Argentini pevke Finkove, Geržiničeva, slednja zlasti kot dirigentka, pevka Fišingerjeva v Severni Ameriki. Kot dirigentke žanjejo uspehe tudi ge. Kralj-Jermanova in Savelli-Gaserjeva.

Veliko je število delavk po društvih, med katerimi moramo v prvi vrsti imenovati naše učiteljice, ki vzgajajo mladi slovenski rod v ljubezni do našega naroda, s čemer vrše največje poslanstvo v naši emigraciji.

Ko omenjamo delo slovenske žene za narod in njegov obstoj, ne smemo pozabiti koroških in primorskih rojakinj. Še vedno so tam žene, ki uče otroke slovensko govorico in ne klonejo pod pritiskom nemškega šovinizma ali italijanskega potujčevanja. Na Koroškem še vedno poje Milka Harmanova svoje domoljubne pesmi, v slovenskih gimnazijah poučujejo tudi slovenske profesorice, tako v Celovcu in v Trstu ter v Gorici. V Gorici delujejo pisateljice Zora Piščančeva, Ljuba Šorlijeva, glasbenica Breda Ščekova. Na Tržaškem je vrsta zlasti mlajših absolventk primorskih srednjih šol, ki polnijo slovenske tržaške revije s svojimi prispevki.

Naj mimogrede omenim, da je zlasti doma dosegla žena visoke politične položaje in položaje voditeljev v komunistični stranki. Žal v službi tujim interesom in v moralno pogibel narodu.

MATI IN VZGOJITELJICA

To je bil pregled rasti in posega slovenske žene v razvoj narodnega življenja. Dokazala je naša žena svojo zrelost, ki ji daje pravico poseči v aktivno snovanje usode slovenskega naroda, ki pa jo tudi že veže s soodgovornostjo.

Žena je mati in vzgojiteljica novega rodu, zato sloni vsa teža bodočnosti našega naroda predvsem na njej. Pojavljajo pa se nam vprašanja, ki nujno terjajo odgovora predvsem od slovenske matere in žene v emigraciji: Kakšna je borba slovenske žene v emigraciji za narod?

Prvo vprašanje: Ali in kako posredujemo matere v emigraciji svojim otrokom dediščino prednikov? Ne samo otroci, ki so rojeni v domovini, tudi otroci, rojeni v tujem svetu, tuji državljani, so slovenske krvi, ki se je že tisočletja pretakala po njih prednikih in se utrjevala ob neprestanih bojih s Turki, z Nemci, ob azijskem komunizmu. Tudi oni so še vedno prepojeni s krvjo Svarunov, Črtomirjev, pa Krpanov, Krekov, Koroščev. In naj to kri zataje in se ji odrečejo? Zavržejo bogastvo čudovite zgodovine, ki je nima narod na svetu? Vrtnar cepi mladiko s tujim vcepkom, da drevo požlahtni. Naj se tudi naš otrok vživi v kulturo nove domovine tako, da bo požlahtnil svoj slovenski izvor in prinesel v novi svet to, kar ima naš narod dobrega, velikega: le zaveden Slovenec bo tudi dober Argentinec. Danes se ne poudarja več zlitje ene kulture v drugo, ampak je važno gojenje **dveh kultur vzporedno!** Do takih zaključkov so prišli v Kanadi in ZDA in pripravljajo v tem smislu tudi zakon. „Dvokulturen človek je več vreden kot enokulturen in treba je iz državnih sredstev podpirati dvokulturnost tu rojenih in vseljenih državljanov.“ O tem je pred kratkim govoril v Buenos Airesu predsednik tega gibanja v Kanadi, ukrajinski profesor Rudnickij.

Drugo vprašanje: Ali pokažem svojemu otroku hotenje in borbo slovenskega naroda v taki luči, da mu bo ta borba svetel cilj, za katerega se bo tudi njemu zdelo vredno boriti se. Ali mu pokažem v naših voditeljih preteklih desetletij može velikega kova, polnih nesebične ljubezni do naroda? Ob njih svetlih zgledih naj se ogreje naša mladina za delo in procvit slovenskega naroda!

Tretje vprašanje: Ali se zavedamo, je morda prav naša mladina poklicana, da bo prilila domovini novega olja pravičnosti ljubezni in spoštovanja do naših narodnih svetinj, ko pride čas!?

Tedaj se bo pokazalo, če smo slovenske žene v emigraciji bile zveste idejam, zaradi katerih smo zapustile dom. Prav žene smo tudi poklicane, da gladimo nasprotja, nesporazumljenja sovraštvo in nesoglasja, ki bi utegnila razbiti našo skupnost.

Zato, žene, obnovimo Majsko deklaracijo, zbirajmo podpise, čeprav nenapisane, za obnovo slovenske emigrantske skupnosti združene v ljubezni in razumevanju, da dosežemo enkrat davno zaželeni cilj našega naroda: samostojno slovensko državnost v njeni največji etnični obsežnosti in z najbolj zavarovanimi mejami!

Rezistenca in demokracija

(Nadaljevanje z 8. str.)

ščuvanje ljudi, da se med seboj sovražijo: prijatelji med seboj, sloj proti sloju. Podložniki naj bodo tako revni, da jim skrb za vsakdanji kruh jemlje vsako energijo in čas za upor. Še so lastnosti tiranije, da se spoštovani in svobodomiselni ljudje v njej ne povzpnejo više.

Rim: Cicero ob smrti Cezarja. S tirani nimamo nobene zveze, ves svet nas loči od njih. Umoriti jih ni nenaravno in nečastno. Kakor se mora katerikrat amputirati del telesa, ravno tako se mora ta bolezen izločiti iz človeške družbe.

SREDNJI VEK

Manegold von Lautenbach: Državna oblast izvira iz ljudstva. Ljudstvo dvigne sovrstnika iznad sebe z namero, da vodi in vlada s pravičnostjo. Ako to pogodbo, po kateri je bil izvoljen, prekrši, on sam odveže ljudstvo vseh dolžnosti, ker je on prvi prekršil pogodbo, ki jih je vezala. Narod je torej prost, da ga odstavi in si postavi za vodjo drugega.

Dante l. 1315: „Iz tvojega pisma, dragi oče, s hvaležostjo zaznavam, da Vam je moj povratek v Florenco pri srcu in stalna skrb. Toliko bolj sem Vam zato hvaležen, ker emigrant ima tako malo veselja. Iz pisma povzamem, da so oblasti izdale nalog o amnestiji emigrantov pod pogojem, da plačam gotovo vsoto denarja in da se podvržem ceremonialni izjavi o pokorščini: dva pogoja, dragi oče, ki sta v resnici smešna in slabo zamišljena. Na ta način torej hočejo pustiti v domovino Danteja, potem ko je živel 15 let v revščini emigracije. Nikdar ne bo prijatelj filozofije prevzel nase tako nesmiselno ponižanje. Ne, moj dragi oče, na ta način se ne bom vrnil v rodno mesto, če bi se našla druga pot, ki bi ne ponižala časti in glasu Dantea, bi se odločil za vrnitev, če pa to ni mogoče, se pač ne bom nikoli vrnil.“

NOVI VEK

Pasivna rezistenca: Ne glede na zapoved potrpežljivosti in poslušnosti ostane pravica in celo dolžnost pasivnega odpora proti izvrševanju protibožjih postav in povelj (Luka).

Aktivni odpor: V začetku ga Cerkev ni poznala. Kasneje je Cerkev pod vplivom nemške državniške teorije in prakse prevzela idejo aktivnega odpora, ki je bil upravičen pri posvetnih sporih duhovne oblasti s posvetno.

Johannes Althusius: Tiran je nasprotje pravične vlade. Taka krivična vlada rani in razbija osnove politične enote, proti danim obljubam. Vsak poskus odstraniti tiranijo je upravičen in osebe, ki odklanjajo pomoč upornikom v denarju, dejanju ali z nasveti, veljajo kot sovražniki in izdajalci.

Karl Barth: Žalostno bi bilo, če kristjani ne bi hoteli biti možje. V Škotski izpovedi iz l. 1560 beremo dobesedno: K zapovedi **Ne ubijaj** spada tudi Upiraj se tiraniji in ne pusti, da bi tekla nedolžna kri, če to lahko preprečiš. To se pravi, da ni samo dovoljen, ampak od Boga celo zapovedan odpor proti krivični politični diktaturi.

MODERNA DOBA

V novem času, še posebno v 19. in 20. stoletju, je bila Cerkev v tem vprašanju dokaj neodločna v veliko škodo svojemu ugledu, še posebej, ker ni dosti odločno obsodila Hitlerjeve in Mussolinijeve diktature. Vsekakor je prišlo do razčistitve pojmov:

J. Mausbach in G. Ermecke: Katolische Moraltheologie (1960). Tu je potrjena naravna pravica do pasivne in aktivne rezistence pod pogojem:

če oblast ogroža življenje, obstoj in sploh dobrobit naroda;

če so vse mirne akcije za spremembo stanja izčrpane;

če se uporabi sila samo do mere, ki je nujno potrebna za spremembo;

če je podana verjetnost, da bodo razmere po takem uspešnem ali neuspešnem odporu boljše.

In končno še enciklika „Pacem in terris“ 1963, ki se nanaša na Tomaža Akvinskega (1225-1274), ko pravi, da so državni zakoni in odredbe neučinkoviti, če ti kršijo ljudske pravice. S tem je vsekakor pravica neposlušnosti potrjena.

NARAVNA PRAVICA

Rezistenca krivični državni oblasti je naravno pravo, pravica, ki je bila rojena z nami. Sploh obstoji samo ena edina pravica, ki gre preko vsakega dvoma. To je pravica do življenja, ki odgovarja nagonu po samoohranitvi. Ta pravica pa seveda ne pomeni samo vegetiranje, podobno živalskemu, ampak človeka vredno življenja. Odpor je nemir v človeškem življenju, ki hoče odpraviti nasprotje med tem, kar naj bi bilo, in med tem, kar je. Odpor je kritika, opozicija, neprestano iskanje, fantazija in volja, sanje in dejanje, zatekanje vseh trudnih in obteženih, vseh ponižanih in razžaljenih, zatiranih in zasledovanih. Odpor je samoobramba onih, ki so bili notranje ali zunanje zatirani, to je večen boj proti odtujevanju samega sebe, zrasel iz večnega nagona posameznika ali naroda, da si svojo usodo piše sam in po lastnem okusu. Nobenega napredka ni, kateremu ne bi botroval predčasni upor.

Ni pa glavni problem v pravici do odpora, ampak v **dolžnosti** do odpora, zaradi krivic, storjenih od oblasti. Pravica soglaša z nagonom samoohranitve, **ne tako** dolžnost. Ta zadnja pa je bistvena. V današnjem času, ko naj bi bil Bog mrtev, nebesa nepričakovana in bojazen pred peklom neobstoječa, je težko oznanjati moralo in pravico, ki zahtevata od človeka odnos, ki mu je prav globoko v naravi mogoče tuj: Ljubi svojega bližnjega kot samega sebe. Težko je prehoditi pot od Jaza do sočloveka, od egoizma do altruizma. Moralo oznanjati je lahko, toda težko jo je utemeljevati. Vendar ni popolnoma brezupno pričakovati, da se ne bi nove generacije, skupine ali posamezniki, zopet vživeli v miselnost, da je sladko in častno živeti in delovati za pravice naroda, kajti, kakor je rekel naš veliki pesnik: Ak' pa naklonijo nam smrt bogovi, manj strašna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim soncem **sužni dnovi.**

DR. RUDOLF HANŽELIČ — Córdoba

Vzroki težav med mladino

Zaradi svojega bistva je nravno zdrava mladina vedno bilá kot pomlad za vso družbo, njena obnova, njena moč, njeno upanje. Vendar danes mnogi gledajo s pesimizmom na to „upanje“, kajti premnogo mladih ljudi se sprevrača v težak problem za vse, tudi za nje same. Zakaj?

Vzrokov je mnogo; gotovo je najusodnejši med njimi zmaterializiranost vsega mišljenja in življenja, kar je povzročilo globoke spremembe tudi v družinskem življenju; mnogo krivde za to nosi zlasti vzgojna odsotnost države, šole in Cerkve. Mladina je danes na splošno ostala brez rešujočih idealov, vržena pod oblast ubijajočih idolov.

DRUŽINA

Sociologija in psihologija vedno močneje poudarjata silen pomen družine za zdrav telesni, duševni in moralni razvoj mladih ljudi. Zatrjujeta, da lepo urejeno družinsko življenje more tudi danes, kljub vsem negativnim vplivom družbe, uspešno uvesti mladega človeka ne le v harmonično sodelovanje v krogu družine ampak enako tudi v družabno življenje; a da tega dela družine ne more prevzeti noben drug vzgojni krog. Neurejeno družinsko življenje pa da zlasti danes ne le ne more vključiti mladega človeka niti v družinsko niti v družabno življenje, ampak ga polni z občutjem nesigurnosti, nezaupnosti, ga meče v zagrenjenost in upornost že v zgodnji mladosti in v pravo revolucionarnost v puberteti in dozorevanju. Sociologija tudi uči, da je danes vedno manj lepo urejenih družin, zato nujno vedno več zagrenelih in upornih mladih ljudi. Zakaj je tako?

Urejena družina

Prej so družine živele bolj mirno in zadovoljno. Ni jih mučila nenehna nervozna skrb, kje dobiti denar za nakup sto in sto potrebnih in nepotrebnih stvari, ki da so, kot to občevalna sredstva nenehno trdé, potrebna, da človek postane in ostane moderen, napreden, zadovoljen in da ne zaostane za sosedi ali znanci. Ljudje so bili zadovoljni z malim in usmerjeni bolj v duhovne, pristno človeške vrednote; zato so lažje ohranili notranji mir, zadovoljnost, so lažje pametno vodili in ljubili otroke in bili bolj sposobni in notranje pripravljeni za vzgojo svojih otrok.

Mati je, prosta brezglavih želja po „modernosti“ in prosta ubijajoče potrebe tekmovati z drugimi v raznih opremah in dokazih napredka, redno ostajala doma in se povsem posvečala telesnemu in duševnemu razvoju svojih otrok; živela je zanje, jih opazovala pri delu, igri, učenju, jih dobro poznala, razumela in resnično nad vse ljubila, najmanjše ljubkovala, se z večjimi igrala ali celo zapela, se razgovarjala z doraščajočimi o vseh mogočih vprašanjih mladih ljudi, a jih je znala tudi pametno zaposlovati bodisi v kuhinj, sobah, na dvorišču, vrtu ali nasadih. Vsak je imel svoje dolžnosti in moral sodelovati za dobro družine.

Četudi je oče moral na delo izven družine, je sprejemal le toliko dela kot je to bilo zares potrebno za resnično dobro družine; delo je imelo zanj plemenit smisel, zato je delal notranje vesel in se vesel vračal po delu domov, doma se z otroci morda malo poigral, porazgovoril o tem in onem, in nato se posvetil kakemu delu tudi doma; otroci so ga opazovali, sodelovali, on jim je govoril morda o lepoti in pomenu dela za vse, kako naj ga vrše, kako naj se varujejo napak, jih popravljajo in podobno. Otrok se je tako tudi ob očetu učil dela, ga cenil in ga celo vzljubil.

Oče in mati sta bila za otroka resnična avtoriteta, zgrajena predvsem na občudovanju in ljubezni; saj so otroci dan na dan opazovali in uživali resnično in globoko starševsko ljubezen enako do vseh; opazovali so lepo soglasje med starši; čeprav je mati vzgajala in vplivala bolj z dobroto, oče z moško resnobnostjo, in če je bilo treba, tudi s trdim nastopom, sta vendar ravnala enotno; tudi ko je bila mati sama doma z otroki, so se ti trenutku kake slabosti predobro zavedali, da stoji za materino dobroto očetova skrbeča strogost. In tako je otrok živel in se razvijal stalno pod enotnim vplivom obeh in ubogal z lahkoto, prepričan da oba želita in iščeta le eno: dobro otroka; to tudi takrat, ko zahtevata velike žrtve ali celo kaznujeta. Morda je doraščajoči otrok v dobi dozorevanja kdaj čutil v sebi naravno mladostno upornost, a vendar ljubezen in spoštovanje do staršev sta mu pomagala, da je trezno presojal svoje želje in navodila ali zahteve svojih roditeljev, in se jim je končno rad pokoril, ne iz strahu, ampak iz prepričanja, da so bila navodila staršev vedno poroštvo pametnosti in nesebične ljubezni.

Družine so bile prej navadno številne. Tudi če kdaj starši niso mogli biti z otroci, so se ti znali temeljito zaposliti bodisi z igro, pripovedovanjem, opazovanjem, z vsemogočimi podvigi: eden je vodil, drugi so sodelovali, ubogali, se podrejali, prostovoljno prevzemali vsak svojo dolžnost. In če je bil najstarejši skrbno vzgojen, je često sijajno nadomeščal starše tudi v vzgajanju, v navajanju k dobremu, pravemu in lepemu svojih bratov in sestric.

Ob vsem tem je v tako urejeni družini rastla iz dneva v dan veselost vseh, občutje varnosti zaupanja in pomembnosti vseh, čut dolžnosti in odgovornosti vseh za vse, spoznavali so lepoto in nujnost nesebičnega sodelovanja vseh za dobro vseh; te naravnanosti so jim omogočale, da so se z enakim čutom odgovornosti in zavestjo dolžnosti pozneje lepo vraščali tudi v širše družabno življenje. Tako so prej često zelo ubogi starši dajali skupnosti veliko število resnično lepih osebnosti, krepkih, pogumnih značajev, odgovornosti polnih mladih ljudi, na katere si se lahko zanesel v vsem.

Moderna družina

Danes se je trgovski propagandi, ki išče samo dobiček, posrečilo prepričati premnogo staršev, da so materialne vrednote edine, ki kaj pomenijo v našem življenju: če hočeš biti moderen, napreden, celo zadovoljen in srečen, da jih moraš imeti. Napačen človeški ponos je pomagal, da se je začelo zares blazno tekmovanje med sosedi in znanci, kdo bo bolj napreden, kdo bo imel več sto potrebnih in nepotrebnih stvari. A kje dobiti denar, ta nesrečen denar? Tako oče često prevzema več dela kot zmore; ne zato, da bi dostojno preživljal družino, ampak da bi zadovoljil neurejeno zmaterializiranost svojih želja in želja svoje žene, svojih otrok. Pri tem hlastanju po materialnem se nujno vedno bolj zgublja smisel za duhovne vrednote, ki edine morejo dati življenju zadovoljiv smisel in prinašajo v človeka mir, zadovoljnost ter omogočajo lepo, pošteno sožitje.

Danes družinski oče često gara preveč. Ker delo zanj nima višjega cilja, mu gre na živce tem bolj; utrujen in živčen se vrača domov; je kakor brez volje za razgovor z otroci, često celo brez zanimanja zanje; želi si le kotiček miru. In če se mu približa kak vesel razposajenček, morda vzroji; in če se to ponovi, če oče tudi ob nedeljah ne najde časa za vesel stik z otroci, za razgovor o tem ali onem vprašanju, ki jih muči ali vsaj zanima, se nujno v otroku porodi grenka misel: me ne mara, me nima rad, sem mu odveč; otrok se čuti nesigurnega, nezaupnega, zapuščenega. Avtoriteta očeta silno trpi, otrok le težko uboga, zlasti pri starejšem raste upornost, ki jo morda še premaguje, a v pubertetniku bo skoro z vso silo privrela na dan. Kjer ni medsebojne ljubezni, tam je trajna pokornost skoro nemogoča, pa naj bo otrok sicer še tako dober.

Če radi hlastanja po raznih nepotrebnih nakupih gre z doma na delo še mati in se še ona vrača domov nervozna in trudna ter bolj kot otroka išče počitek, se otrok čuti kot izdan, zapuščen, zagrenel, odveč, morda celo obupan; to mu bo ostalo potem za vse življenje; kot težka mora ga bo grenilo in ga onesposabljalo koristno in lepo se vključiti v kakršnokoli delo in družbo tudi izven družine; bo večen nergač ali celo revolucionar; saj matere pri vzgoji otroka ne more nadomestiti nihče, nobena druga oseba ali ustanova.

Zlasti zmaterializiranost našega časa tudi povzroča, da je v današnjih družinah vedno manj otrok; najbolj oškodovan je radi tega prav otrok; kajti čim manj je v družini otrok, tem manj ima ta družbe, tem težje se zaposli, igra, razgovarja, medsebojno vzgaja in uvaja v družabno življenje; tem bolj se čuti osamljenega, nezadovoljenega, zapuščenega, nesigurnega. Tudi najbolj skrbni in dobri starši sami ne morejo otroku nadomestiti otroške družbe. Gorje že v tem pogledu zlast otroku edincu.

Pa tudi sicer, starševska ljubezen, ki bi zadostovala za mnogo otrok, se omeji na enega samega in zato zelo rada postane prava slepa ljubezen, ki skoro več škoduje kot pa koristi. Starši, v večni skrbi, da se edinčku kaj ne zgodi, pretiravajo s svojimi navodili, kako naj se pazi na cesti, pri igri...; prebujajo v otroku občutje strahu in nesigurnosti, pa tudi naveličanosti; v svoji slepi ljubezni mu lajšajo delo doma in za šolo, ga nehote zavajajo v komodnost in lenobo; se trudijo, da zadovolje njegove upravičene in neupravičene želje; otrok postane tako navadno suženj svojih kapric in starši sužnji otroka, otrok pogosto njih tiran, sebičnež, ki misli le nase, živi le zase; nesiguren v sebi, nezaupen in oblasten do drugih bo zelo verjetno postal za vse življenje večen problem zase, za starše in družbo.

Delo

„Danes je radi tehničnega napredka (pralni stroji, moderne kuhinje, vodne instalacije, itd.) za otroka dela doma vedno manj; otrok vedno manj sodeluje s starejšimi, s starši in ti se tudi vedno manj trudijo, da bi mu našli kako pametno delo. Zato se čuti odveč, se dolgočasi, predaja cesti, zabavam in družbam izven družine. Domov hodi jest in spat in iskat kar potrebuje. Starši so zanj bolj redniki kot vzgojitelji, stik z njimi bolj zunanji kot notranji, zgrajen bolj na sebične materialne potrebe kot potrebe duha, a samo stik s temi v otroku prebudi resnično hvaležnost in ljubezen do staršev ter otroku pomaga, sodelovati, čutiti z njimi, jih spoštovati in tudi veselo ubogati. Če prejema le materalne dobrine, postaja sebičen materialist, ki zna izrabljati, a ne čuti niti hvaležnosti, niti spoštovanja, še manj pa ljubezni, zato sta mu tudi pokorščina in sodelovanje zelo težka. Živi sebično življenje ob robu družine in ne bo nikdar sposoben niti za lepo vključitev v družabno življenje. Bo večen egoist, ki bo tudi od družbe veliko pričakoval in zahteval, a bo pripravljen ji dati in služiti le malo.

A najhujši nasledek sodobne zmaterializiranosti je v tem, da starši ne le ne najdejo potrebnega časa za vzgojo otrok, ampak da postanejo brez smisla zanjo, celo nesposobni za vzgojno delo. Kajti kaj se pravi vzgajati? Se pravi dan na dan se truditi, da prebujaš in razvijaš in utrjuješ v otroku vse lepo in dobro, da razvijaš v njem božjo podobo. To zmore le tisti, ki je ves prežet z ljubeznijo, s spoštovanjem do teh vrednot. Zmaterializiran človek prav tega nima v sebi; najvišje vrednote zanj so materialne narave. Psihologija celo uči, da nihče ne more vzgajati drugih, če predvsem ne vzgaja sam sebe, in da moremo vzgajati druge le v toliko, kolikor in dokler se trudimo, da vzgajamo sebe; in da vzgajamo sebe le v meri naše ljubezni in našega spoštovanja do pristno človeških, to je do duhovnih vrednot. Zato vzgojnega dela staršev ne more nadomestiti nihče.

OBČEVALNA SREDSTVA

Otrok danes prepogosto živi in se razvija pretežno pod vplivom splošnih občevalnih sredstev: televizije, radia, revij, itd. Statistike pravijo, da mladina dnevno presedi že samo pred televizijskim aparatom dolge ure. Ali vzgajajo mladino vsaj ta sredstva? Vzgojno vpliva neugodno že to, da otrok ure preseda pred aparatom. Kajti nujno se giblje manj, kar škoduje njegovemu telesnemu razvoju. Zgublja smisel za važnejše stvari, za svoje dolžnosti. Pa vendar, ali ta moderna sredstva vplivanja vsaj pomagajo mladini, da pravilno reši vsaj svoje najvažnejše mladostne probleme: problem spoštovanja, ljubezni in uboganja do staršev? Goje v njej smisel za rast v lepo osebnost? Prebujajo v njej radostno zaupanje v lepo prihodnje družabno življenje? Čistijo in plemenitijo v njej njeno naravno nagnjenje po ljubezni? Pred nekaj leti sem kupil televizijski aparat, a ko sem videl, kako prikazuje življenje, kako slika zakonce, mladino, dekleta in žene, kako prikazuje družabno življenje, sem aparat vrgel iz sobe in ga prodal. Kajti to kar sem sam videl, v mladem človeku neti materializem, senzualnost, vsiljuje idole, ubija ideale in ruši smisel za duhovne vrednote; bolj kvari kot dviga.

In sodobne revije? Večinoma iščejo dobička, zato pišejo tako kot ugaja masi, in ta je radi plitvosti časa kaj malo navdušena za resno berivo. Pod pretvezo da je mladini treba dati zlasti spolni pouk, se vrstijo članki te vrste, navadno površni, omledni, nejasni, bolj kot poučujejo, vzbujajo radovednost, sentimentalnost, bolj kvarijo kot vzgajajo. Kako težko je ob tej poplavi neresnih revij ohranjati dobre, kot jih hvala Bogu, imamo Slovenci veliko tudi tu v Argentini!

ŠOLA

In šola? V njo prihajajo vzgojeni, neurejeni in zašli; njih medsebojni vpliv je neizogiben; in lažje je vplivati slabo kot dobro, zlasti ker so zašli navadno drzni in gobezdavi. Učiteljstvo je po večini mlado in zato po večini še neizkušeno; hoče le poučevati in ne vzgajati. Vse to in še drugo nas opozarja, da ne smemo od šole kot je, pričakovati kake posebne pomoči pri vzgoji naše mladine.

CERKEV

In Cerkev? Radi svojega poslanstva — prebujati v dušah podobo božjo in jih dvigati k vrednotam duha —, je zlasti Cerkev dolžna oblikovati mlade ljudi in tako pomagati staršem pri vzgoji. A žal tukajšnji škofje sami priznavajo, da se je mladina odtujila Cerkvi tako zelo, da se že več zanjo ne briga. Hvala Bogu za delo naših organizacij, naših duhovnikov, učiteljev in drugih laikov, ki s svojim trudom nudijo staršem dragoceno pomoč; a ne varajmo se, naša mladina živi zelo močno pod vplivom tukajšnjega okolja.

Temna je slika tega sestavka. A moramo priznati resnico, četudi boli. Tako bomo lažje razumeli težave naše mladine in našli pota k ozdravitvi ran, ki nas bole.

RUDOLF SMERSU — Buenos Aires

Tragedija irskega naroda

Irci so pri Slovencih uživali vedno velike simpatije. Občudovali smo njihove napore in boje za osvoboditev izpod angleškega jarma. Bili so nam zgled narodno zavednega in vernega ljudstva. Z velikim užitkom smo brali prevode irskih povesti in romanov. Našli smo nekako sorodnost med irsko in slovensko dušo ter med irsko in slovensko narodno usodo. Zato ni čudno, da z zanimanjem in simpatijami spremljamo tudi najnovejše boje Ircev za pravico, svobodo in neodvisnost.

Kakor v preteklosti tako tudi danes večina svetovnega tiska slika Irce kot napadalce mirnega angleškega ljudstva na Severnem Irskem. In vendar je resnica popolnoma drugačna. Nasilje uganjajo Angleži. Toda Angleži so bogata imperialna sila (ki pa se v zadnjih dvajsetih letih že krepko ruši), ki ima vse možnosti ustvarjati sebi prijazno javno mnenje. Pri tem jim pomagajo tudi vse protikatoliške sile. Irci imajo namreč dva greha: prvi je, da hočejo biti neodvisni, na svoji zemlji svoj gospod in popolnoma enakopravni z Angleži; drugi pa je, da so katoličani.

Kakšna je torej resnica o krvavih bojih in atentatih na Severnem Irskem? Ali so to res verski boji, podobni tridesetletni in drugim verskim vojnam v Evropi? Svetovni tisk, ki Ircem ni naklonjen, skuša res dati tem bojem pečat verskih bojev, v katerih versko fanatični irski katoličani napadajo protestantovske in anglikanske Angleže. V resnici pa so to boji za enakopravnost Ircev z Angleži in za osvoboditev severne irske zemlje, ki so jo Angleži ukradli Ircem. Seveda igra tudi verski moment neko vlogo, toda še daleč ne najvažnejše in najodločilnejše, kakor to trdi Angležem prijazni tisk.

Kdo so Irci?

Irci so star, ponosen in veren narod. Do 12. stoletja so uživali politično samostojnost, nato pa so prišli pod oblast Angležev, ki so tedaj še izpovedovali katoliško vero. Ko pa je kraljica Elizabeta zahtevala od Ircev, da odpovedo poslušnost papežu in priznajo njo za svojega verskega poglavarja, tedaj je na Irskem zavrelo. Irci so se temu uprli in začela so se krvava preganjanja Ircev, ki so trajala stoletja in še danes niso prenehala. Debele knjige so bile napisane o teh preganjanjih. Število Ircev se je znižalo za polovico. Ogromno je bilo pobitih, ogromno pa se jih je tudi izselilo po vsem svetu. Največ jih je odšlo v Severno Ameriko, kjer predstavljajo velike irske skupnosti, imajo svoje irske župnije in so zgled narodno zavednega naroda.

Eno najsramotnejših angleških dejanj pa je bilo, ko je angleška kraljica Elizabeta razlastila šest grofij na Severnem Irskem, pregnala z njih večino Ircev ter tam naselila Škote (protestante) in Angleže (anglikance). Tako je Severna Irska ali Ulster izgubila svoj irski ali katoliški značaj. Danes je na tej stari irski zemlji komaj še pol milijona Ircev in nad en milijon Angležev, ki imajo vse pravice, vso oblast, vse javne službe, vso gospodarsko in politično moč.

Irski otok je celota zase s starim avtohtonim ljudstvom in z lastno kulturo. Zato bi moral ves otok tvoriti eno samo državo. Za ta ideal so se Irci dolgo borili. Šele v letu 1921 so dosegli, da so morali Angleži popustiti in jim dati samostojnost. Toda niso dali samostojnosti vsej Irski, ampak so Severno Irsko zadržali v svoji oblasti, češ da ima angleško večino. In tako se je zgodilo, da je šest severnoirskih grofij še vedno del Velike Britanije, ki nad vse krivično postopa z Irci. Če bi ne bilo teh očitnih krivic, b morda Irci še potrpeli, toda neprestano zapostavljanje in preganjanje je imelo za posledico, da so se irski rodoljubi združili, začeli z javnimi protesti in demonstracijami pa organizirali tudi tajno vojsko, ki se bori za enakopravnost z Angleži in še več: za odcep od Anglije in priključek k irski republiki.

Dogodki v Londonderryju

Našim bralcem so gotovo še v spominu dogodki v drugem največjem severnoirskem mestu — Londonderryju, ki ima irsko večino. Irci so imeli procesijo, ki so jo Angleži pod vodstvom nekega pastorja napadli. Prišlo je do pretepa. Sledile so hujše akcije od obeh strani. Medsebojni boji so se nato prenesli na glavno severnoirsko mesto Belfast. Angležem je prišla na pomoč njihova vojska, ki postopa tako, kot so postopale med drugo svetovno vojno okupatorske vojske v Sloveniji. Irce zapirajo in pošiljajo v internacijo, požigajo jim hiše, vlačijo pred sodišča in obsojajo na visoke kazni. Mnogo Ircev je zbežalo v irsko republiko, toda mnogi se ne dajo ustrahovati in nadaljujejo boj zoper domače zatiralce in zoper angleško vojsko, ki ščiti samo Angleže.

Na Severnem Irskem je sedaj prava državljanska vojna in ne verska vojna. Zakrivili so jo Angleži, ki silno radi govorijo o demokraciji, ki pa že svojim najbližjim sosedom Ircem ne priznavajo demokratičnih pravic in postopajo z njimi kot z manjvrednim ljudstvom. Sramotno je, da svetovni tisk ne piše resnice in celo poziva papeža, da naj kroti uporne in napadalne katoliške Irce.

Mi, Slovenci, dobro razumemo Irce, saj je naša usoda tako zelo podobna irski. V devetem stoletju smo izgubili svojo samostojnost in so nam vladali tujci vse do 29. oktobra 1918 in še pozneje smo doživljali težke dneve. Slovensko ozemlje se je skrčilo od prvotnih 75.000 km2 na 25.000 km2. Tujci so nam kratili naše narodne pravice, so potujčevali naše kraje, zapostavljali naše ljudi in nas hoteli izbrisati iz zemljevida. Toda, kakor so Irci s trdno voljo, jasnim ciljem in ogromnimi žrtvami dosegli vsaj za večino svojega narodnega ozemlja neodvisnost in sedaj nadaljujejo boj za neodvisnost nadaljnjega svojega ozemlja, tako moramo po zgledu Ircev tudi mi Slovenci neprestano delati na tem, da raztresene slovenske ude v Italiji, Avstriji in na Madžarskem združimo s Slovenijo v eno enoto in celoto — slovensko državo, jo osvobodimo komunizma ter jo uredimo po načelih svobode, demokracije in socialne pravičnosti.

JOŽE KRIVEC — Buenos Aires

OBISK

1

Vsak dan je bil Lovrenc na preži: poštarja je čakal. Kako tudi ne bi bil nestrpen, saj bi bilo moralo priti po njegovih računih že davno pismo od sina iz Amerike. Da, prav od sina Lojzeta, da bi mu dokončno povedal, kdaj ga pride obiskat vnukec. Vnukec Miha. No, ja, to že ni več noben otrok, ampak pravi dečko. Saj gre že v dvajseto leto!

Nekega dne je le prirajžalo pismo: ljubemu očetu sporoča, da bo Miha prišel še pred trgatvijo. Naroča mu še, naj ga prijazno sprejme in mu razkaže domačijo...

Stari Lovrenc je skoraj malo zameril: kaj mu je neki treba posebej naročati, da naj ga prijazno sprejme — kakor da bi on ne vedel, da je treba biti z domačim človekom ljubezniv. In potem: ali misli, da ga bo imel v kamrici zaprtega ali kaj? Gotovo, da mu bo razkazal domačo hišo in še kam drugam ga bo peljal.

Odvlekel se je počasi na vrh, kjer se z obeh strani stikajo gorice k cesti in sedel pod senčno lipo. Naslonil je hrbet ob deblo in gledal proti večerni strani.

„Tam, od tiste strani mora priti, od tam, kjer hodi sonce vsak večer spat," je mrmral poglasno.

Priprl je oči in sanjaril: sprejel ga bo pred odprto kletjo, kakor pričaka vinogradnik najljubšega gosta, da bo fant videl vrsto sodov ob obeh straneh. Nato ga bo posadil k hrastovi mizi ter natočil kupice vina iz tiste steklenke, ki jo zori za to veselo uro v pesku pod sodi. V gorice ga bo peljal, mu pokazal klet in dom... Očetov dom in prav v njegov kot in v nekdanjo njegovo posteljo ga bo popeljal počivat.

Zaslišal je drsajoče korake v bližini. Vzdramil se je in hudo mu je bilo, ko so se razblinile sladke sanje ter je začutil spet puhtečo vročino, vdirajočo s ceste.

„Bog daj srečo, Lovrenc! Kako je s teboj?" ga je pozdravil sosed Matevž.

„Tudi tebi!" je odvrnil Lovrenc. „Tudi tebi! Jaz sem zares danes srečen. Obisk dobim!"

„Koga pa, da te tako dviguje?" je Matevž pobaral.

„Iz same Amerike, Matevž. Ves, moj vnuk Miha pride! Miha, Lojzetov sin!"

„A-a-a-a! Prav zares praviš ali le šale zbijaš?"

„Prav zares! Kako bi te vlekel!" je pritrdil Lovrenc.

Matevž se je zresnil in žalost je padla čez njegov obraz. Bliže se je primaknil, dvignil palico, ob katero se je opiral in pokazal z njo v napol zarasle brazgotine na lipinem deblu.

„Tudi jaz bi ga lahko pričakoval, ko bi ne bilo tistih nesrečnih pet ran tam v deblu..." je potožil. Globoko je vzdihnil kakor pod težkim bremenom.

Lovrenc je razumel in obmolknil. Žal mu je bilo, da mu je svojo srečo odkril prav na tem mestu, ki je pomenilo Matevžu kraj najbridkejšega spomina.

„Pozabi, Matevž, na tisto! Preteklosti se ne da preokreniti. Tudi od mrtvih se še nihče ni vrnil. Pozabi!" ga je bodril.

„Ne gre tako lahko, Lovrenc. Dokler ne bo lipa zacelila svoje rane, kako naj umre spomin na sina v meni! Kadar grem tod mimo, vselej vidim znova tisti prizor: privezan sloni ob deblu in poslednjič hlasta po luči, ki mu ugaša v očeh. Iz peterih lukenj na prsih mu curlja kri... In ko mu glava omahne nadnje, zarenčijo motorji in odpeljejo gestapovce... Prekleti, ki jih je poslal na te naše mirne haloške hribe!"

Z roko si je šel čez potno čelo, da bi odgnal žalost iz srca. Pa kako neki? Vedno znova se je povračal z očmi k ranam na deblu in oživljal tisto boleče jutro.

„In ko bi bil česa kriv?" je jecljal.

„To tudi jaz pravim!" je dodal Lovrenc.

„Nikomur ni storil nič hudega. Le skril se je, da ga ne bi znova poslali na fronto. Ni imel pravice braniti svojega življenja?" je hropel Matevž.

„Kdo pa je dal njim pravico, da so naše fante pošiljali na tuje fronte? Kaj smo mi imeli od tega?" je bruhnilo iz Lovrenca.

„Jaz sem zgubil vse! Tam ob deblu so se zrušile moje sanje in moji računi..."

Matevž se je na hitro poslovil in odštorkljal s težko bridkostjo po sepu goric nazaj proti domu. Težko je vlačil noge za seboj; droban in sključen se je oddaljeval po poti...

Tudi Lovrenc je vstal in zrl za njim. Nato se je okrenil, še enkrat polglasno prebral pisanje in zagodrnjal: „To bo vse v redu. Samo če bo fant razumel po naše, da se bova mogla kaj pomeniti! Samo če bo razumel kaj po slovensko..."

2

Lovrenc se je kmalu po poldnevu vsedel k hrastovi mizi pred hišo. Gosta brajda je dajala prijetno senco in veliki grozdi, v katere se je natalo zlato sonce, je viselo izpod nje, da jih je človek z lahkoto dosegel. Tako si je pomaknil stol, da je mogel videti ves položni breg zadružnih goric, med katerimi se je kot ozek trak vijugala steza in se nato prikobalila preko zadnjega brega sem dol proti njegovi hiši.

Ko se mu je pridružil sosed Matevž je ostal tudi z njim le neobičajno redkobeseden. Nalil mu je iskrečega se vina iz ročke, nabasal znova svojo pipico ter pogrknil:

„Veš, Matevž, danes pride! Miha pride, saj sem ti pravil. Moj vnuk Miha!"

Zadovoljno se mu je razlezel obraz obraz in potegnil je krepak požirek rujne pijače.

Vrgel je ponovno svoje čakajoče oči v breg, da bi ga mogel opaziti že od daleč, že tam, kjer se cesta odpre izza zadnjega klanca.

„Kako bo našel sem gor? Da se ne bo fant zgubil!" je pripomnil modro sosed Matevž.

„S sestrično Vido bo prišel, ki živi v mestu. Ta dobro pozna pot!" je pojasnil.

Sonce se je že nekoliko potegnilo na večerno polovico neba in prijetno grelo gorice: grozdje je pod božajočo toploto zorelo v čudežno moč, da bo vin, rojeno iz njega, raztapljalo žalost v veselje in grenkobo v omamno pozabo.

„Zdi se mi, da nekaj vidim!" je vzkliknil nenadoma Lovrenc in si pomel oči. Sklonil se je bliže nad mizo, zgrabil nalito kupico, nepremično strmel v breg, kjer se mu je zdelo, da se je nekaj premikalo med goricami in sam pri sebi ponavljal: „Zdi se mi, da se tam nekaj giblje, da se nekaj premika..."

Tedaj se je od tam, kamor je upiral pogled, izvil vrisk. Mlad vrisk, pol dozorel v glasu in v moči, ampak bil je vrisk. Vrisk mladosti, veselja, vrisk, ki nekoga kliče.

„Pij, sosed! Prihaja!" je vzkliknil in vstal. Ni vedel, kaj bi naj počel v tem trenutku, dasi je bil prej že do pičice vse premislil in pretehtal besede, s katerimi ga bo sprejel. Bitje srca je čutil nekje pod brado, roke so mu drhtele, moči v nogah ni dovolj čutil, da bi jih bil trdno premaknil.

„Grem! Srečno ga sprejmi!" je dejal sosed Matevž. Popil je pijačo in odšepal po ozki poti proti grapi.

Lovrenc je pograbil obe prazni kupici in ročko ter hitel pospravljati v klet pod hišo.

Zberi se, Lovrenc! Bodi mož! Tvoja leta bi te osmešila, če bi ne vedel postaviti koraka in pametne besede! — se je oglašalo v njem.

Premagal je svoj trenutni nemir.

Hipoma je bil spet stari Lovrenc, ki se ni uklonil nikomur in ki mu tudi vino ni čisto zmešalo pameti. Pogledal je po steklenicah, ki jih je bil potegnil iz peska izpod sodov: četrt stoletja so čakale tam na sinov povratek; četrt stoletja je zoril božji sok trte v njih, da bi prilil kipečega veselja k objemu očeta in sina, kateri bi se vrnil v čakajoči dom. Zdaj sicer ne prihaja sin, ki ga je bil pričakoval in sanjal o njem. Prihaja pa sinov sin, vnuk Miha, kri iste krvi, cvet, spočet iz sina te zemlje, teh blagoslovljenih goric. Kako bi živele brez nekoga, ki bi jih znal ljubiti kakor jih je ljubil z nenehno mladostno ljubeznijo on, ki se je med njimi postaral... Postaral v svoji telesni skorji, v njem pa je še vedno ogenj, ki diši po mladosti.

Postavil se je pred odprta kletna vrata, kamor je grelo septembersko sonce in čakal. Dotlačil je tobak v pipico in nalahko puhal sivkaste štrene dišečega dima.

Sredi steze na bregu so se ustavili. Nekaj se pomenjkujejo. Samo za streljaj od njega. Bilo jih je pet. Kako? Pet jih prihaja? Jaz čakam le enega... je zamrmral.

Ponovil se je vrisk, najprej eden, nato se jih je zlilo pet v en glas, kakor fantje na vasi. In spustili so se navzdol.

Stopil jim je nekaj korakov naproti. V resnici z vso vročo ljubeznijo v srcu, kakor se ta ponudi samo domačemu človeku. Tistemu, ki je del dóma, ki ima korenine vraščene v domačo prst.

Vnukinja Vida je privihrala naprej, dočim so štirje, skoraj na videz enaki fantiči, le počasi prihajali naproti.

„Pazdravljeni, dedek!"

Objela ga je narahlo okrog vratu in ga poljubila na lice.

Še preden je mogel priti do besede, je brž nadaljevala: „Prišli smo kar na cel izlet. Tri sošolce sem pripeljala s sebjo, to pa v glavnem zato, da boste težje spoznali ta pravega. Tistega, ki je prišel iz Amerike..." je čebljala.

Boste vi mene..." je zabrundal. „Jaz, da ne bom našel pravega... No, boste vi mene..."

Že so se mu približali na tri korake in se veselo smejali. Ostrmel je na njih s svojim pogledom in čakal, da ga bodo pozdravili. Vsaj šikalo bi se, če pridejo v hišo...

„A, dedek! Ne bodo vam govorili, da jih morebiti ne bi pogrutali po glasu," je pripomnila Vida zagonetno, misleč, da je staremu nastavila lepo past.

„Še to torej! Ujeti me hočete. Starega Lovrenca hočete preizkušati!" je dejal in se našobil.

Čisto narahlo jih je preletel s starčevskimi rosnimi očmi — kajti kljub odločeni trdnosti se ni mogel premagati mehkemu ganotju — ter se modro nasmehnil.

Nenadoma ga je kar zaneslo proti fantiču, ki se je bil postavil na skrajno levo ter se držal puklasto, z eno ramo višjo kot drugo, nogo v kolenu pa štrlečo nazven.

Razkrenil je roke v objem.

„Pozdravljen, moj vnukec! Bog s teboj, Miha!" je vzkliknil.

Vroč objem je združil oba za dolgo, medtem ko so vsi ostali strmeli brez besed.

Nato si ga je Lovrenc ogledoval čisto od blizu, držeč ga še vedno v objemu: oči, čelo, nos, lica, predvsem pa poteze, ki so se razpregle po njih v smehljaju. Šel mu je z roko preko čela in ga mehko vščipnil v bradico.

„Ste mislili, da ga ne bom pogruntal! Stari Lovrenc da ne bo pogruntal ta pravega, tistega, ki nosi v sebi njegovo kri. Poglejte to čelo in te oči... in to brado... odkod je neki? To je obraz mojega sina Lojzeta... in da ga jaz ne bi prepoznal! Narejeni pukel na rami in zverižena noga me pač ne moreta pregoljufičiti... Boste vi mene!"

Zakrohotal se je v svoji zmagi na veliko in v tem krohotu sta oživela vsa njegova radost in veselje četrt stoletja. Četrstoletno čakanje in hrepenenje, da vidi na svoji zemlji mlado kri, da čuti zareti svoje sanje, kakor zori v grozdju vino, zdravilo pekočih bolečin in nepogrešljivi spremljevalec veselih ljudi!

3

Mehak mrak je prekril zemljo: tisti domači mrak, ki se začne zbirati najprej na dnu grab v gozdovih in tiho plava vedno više. Samo tisti griči, preko katerih je polzelo sonce k večernemu počitku, se mu upirajo: s pozlačenimi glavami rinejo v sivkasto plavi žamet neba in končno sladko zadremljejo...

Tedaj je večer nad goricami. Zdi se, da trdno spijo in počivajo. V resnici pa se zbudi nad njimi skrivnostno življenje sladke jesenske noči. Nevidni drobni črički zaženejo svojo pesem, ki celo napetemu grozdju dobro dene in se ob njihovi pesmi sladí. Kresnice še vedno prižigajo migetajoče zlate lučke med trsjem in ga čarajo, da se nabrano sonce v jagodah raztaplja v moč, ki bo ostala za vekomaj v vinu. Zemlja mu je dajala prstene sokove in nebo mu je poslalo sončne žarke: Bog ga je blagoslovil in Njemu bo darovano na oltarju. Naša Rešnja kri!

Lovrenc in Miha sta ostala sama ob hrastovi mizi. Drugi so že za dné odšli. Veliko se imata pomeniti. Dva svetova sta se srečala, dvoje src se je objelo. Četrt stoletja je čakal Lovrenc na to uro, na veliki trenutek. Edino to željo je še imel v življenju, videti cvet svojega srca, ki klije in se razrašča nekje daleč v svetu, pa ga ima za svojega, za del samega sebe.

Kadar je potegnil močneje iz pipice, mu je rahla žerjavica obžarila gornji del obraza, ki je bil prepražen z zadovoljstvom.

„Čutiš sladkobo večera? Trgatev je blizu. Grozdje je mehko in nalito z moštom. Že dolgo ni bilo letine kakor je letos..." se je pohvalil Lovrenc.

„Je to duh po moštu? Je to sladkoba grozdja, ki napaja večer?" se je oglasil Miha.

„Taki so večeri pred trgatvijo. Najlepši od vseh v letu!"

„In to strganje, ki prihaja iz goric?"

„Dragi vnukec, črički slavijo zmagoslavje: dokler bo grozdje po goricah, bo z njim njihov koncert. Ko bo trgatev končana, bo konec tudi njihove pesmi!" je zatrdil Lovrenc. „Táko je življenje v goricah. Prisluhni, da boš očetu povedal. Sicer on pozna vse to, le oživel mu boš sladke spomine..."

„Toliko nam je pravil o tem, da pravzaprav že iz njegovega pripovedovanja mnogo poznam. Oče še vedno živi tam del tega življenje," je rekel Miha.

„Kako pa se tebi zdi vse to? Ali ti je všeč?" ga je naravnost pobaral Lovrenc.

Navijal je na svojo stran, ampak tako naravnost vsega ni mogel reči. Počasi bo že prišel na jasno.

„Tu je prav zanimivo in lepo. Zame je sicer novo, ker živimo v velikem mestu. Daleč so tam vinogradi od nas, še nikoli jih nisem videl od blizu. Tudi grozdja ne, ki bi tako viselo nad glavo kakor tu," mu je pojasnil Miha.

Dvignila se je rahla sapa in završalo je v trsju. Kakor da se med seboj s skrivnostnim šepetanjem pogovarja.

„Slišiš klopotce, ki so se zbudili v vetriču," je dvignil desnico in s kazalcem pokazal proti bregu.

„To drobno drdranje so klopotci?" je prisluhnil Miha.

„To so klopotci! Težko jih boš slišal v Ameriki. Pravijo, da jih tam ni! če bo močneje pritisnil veter, bova slišala večje, ki tolčejo bolj moško in resno."

„Zakaj imate klopotce?" se je zanimal.

„Pravzaprav bi bila naloga klopotcev odganjati krilate tatove, ki prihajajo pokušat grozdje in se za dober dar še niti zahvalijo ne. V resnici pa so bolj v okras in veselje: naznanjajo najlepši čas v goricah: trgatev. Brez njih bi bilo prazno, manjkalo bi nekaj, kar spada v vinograd!" se je razvnel Lovrenc.

„Zato so torej samo v času bližnje trgatve."

„Tako je! Oj, tukaj boš videl še mnogo lepih stvari, ki jih ne boš našel nikjer drugje!"

Luna je priplavala na nebo in srebrila z mehkim sijajem dremajočo zemljo, kakor bi jo čez in čez pokril s prisojnim pajčolanom neveste.

Lovrenc je spet dvignil kupico in povabil še Miho.

„Daj! Srkni ga! Bog ga je dal in jaz sem ga hranil za nocojšnji večer!"

Izpraznil jo je do dna in prijetna toplota se je v njem rahlo pomikala v obliki omamnih oblačkov proti glavi. Vedno večja korajža je rasla v njem.

Miha pa je le ustnice omočil v dišečo tekočino, da ne bi dedku jemal veselja in se rahlo branil: „Nisem ga vajen toliko, zato bi končal premagan pod mizo!"

„Presneto, kako govoriš slovensko! Pa so mi pravili, da mladi tam ne razumete več po naše. Kdo je prišel s to lažjo?"

„Kako ne bi govoril! Pri nas doma govorimo slovensko, čeprav se v šolah učimo vse v španščini. Pa tudi v slovenske šole hodimo."

„Veš, da sem se najbolj bal, kako se bova razumela. Zdaj pa te dobim takega, da sem te v resnici vesel. Saj si predstavljaš, kako bi mi bilo pri srcu, ko bi sedel pri mizi s tujcem, s človekom, ki bi bil kakor mutec in bi samo z glavo narahlo prikimaval. To je mnogo, da se dva med seboj razumeta tako po domače, da čutita, kar si hočeta povedati, še bolj pa, da čutiti neko bližino in toploto med seboj..."

Zastrmel se je v fanta, kakor bi hotel izvleči iz njega to, kar je v tem trenutku mislil. Dvignil je ročko in spet natočil v kupico.

Nocoj mu je dišalo. Srce mu je grela ljubezen, ki mu jo je prinesel vnuk od svojega očeta in moč vina je odprla zadnje tajne njegovega srca.

„Kajne, Miha, da je lepo pri nas?" je udaril naravnost.

„Prav res, zelo lepo! Vse se zdi kakor v pravljicah!" je pritrdil.

Lovrenc je srknil požirek, da bi bil še močnejši.

„Ali ne bi hotel ostati tu za vedno? Tako bi nadomestil..."

Miha se je zasmejal in ga ni pustil izgovoriti do konca.

„To je vendar nemogoče! Kako naj ostanem jaz tu?" se je začudil.

„Saj si vendar naš! Sin mojega sina!" je bruhnilo iz starca.

„To je vse res! Ampak sem doma na oni strani morja! Moje srce je tam in kako bi mogel očeta zapustiti in mu biti nezvest?" je pojasnjeval Miha.

„Jaz sem pa mislil, da ste vsi kakor jaz, ki rastem in se staram na tej zemlji. Da vam je ta naš dom prvi in nad vse..."

„Da, dedek! Gotovo ga vsi spoštujemo in cenimo. Tudi radi ga imamo. Ampak glejte, dedek: kako bi mogel svojemu očetu in mami povzročiti bolečine, kakor jih je on vam, ko vas je zapustil? On je odšel, da se je rešil na varno. Kaj naj bi mu pa jaz rekel?"

Nepremično je starec zrl v njegov obraz in šele čez dolgo je ponovil:

„Kaj naj bi mu pa ti rekel...?"

Sklonil je glavo in mesečina je posrebrila njegovo žalost. Po tolikih letih čakanja se je njegovo upanje v trenutku sesulo v nič. Samo bolečina je ostala na pogorišču v srcu.

Miha je čutil težo, ki je zgrmela med njiju in ki je ne bo mogoče dvigniti. Niti sonce novega dne ji ne bo moglo posvetiti do dna. Nad lep večer je nenadno udarilo kakor strela. Sanje so umrle: ostala je hladna resničnost.

Lovrenc živi z zemljo: ona mu je vse. Ko pa njega nekega dne ne bo več, bo tudi zanj in za njegov rod za vekomaj umrla.

Stisnil je pesti in udaril po mizi.

„Prekleti časi, ki so mi sina pognali čez morje, da se ne more vrniti! In ga ni, ki bi to mogel preobrniti! Ga ni in ga ne bo, dokler mi še giblje glava!"

„Ne bodite hudi name, dedek!" se je dvignil Miha in ga zaskrbljeno gledal.

„Nate ne! Ti imaš končno prav, če bolj premislim. Le jaz sem premagan. Čas me je strl...!"

Še enkrat je dvignil kupico, jo dolgo objemal v koščenih rokah, kakor bi iskal v njenem napoju zdravila za svojo bolečino, ter jo nato počasi izpraznil do dna. Vstal je in se zagugal okoli mize. Ozrl se je po luni, ki je vtopila v svojo srebrno kopreno zvezde na vzhodni polovici neba ter vdano šepnil:

„Pojdiva spat! Jutri bo lep dan!"

Neprecenljive vrednosti za nas v tujini je naš idealizem. Koliko truda stane danes, sodelovati pri listu, ki je posel, ki nič ne nese, vedo le tisti, ki se s takim delom ukvarjajo; kako koristno bi mogel ta ali oni vnovčiti silo, potrošeno pri listu, za svoj osebni napredek in dobrobit, pa tega ne stori; idealizem je, ki ga drži v delu, koristen za narod v tujini.

Prelat dr. Alojzij Odar, 29. novembra 1951, ob desetletnici.

JANKO HAFNER — Buenos Aires

Kako bo rešena največja uganka Marsa?

Pred kratkim je dobil Mars kot prvi planet umetno luno: ameriški satelit Mariner 9 ga obkroža kot tretja lunica. Na poti proti Marsu sta še dva ruska robota. Proti koncu novembra bosta najbrž poskusila mehko pristati na peščeni in puščavski površini Marsa. Če se bo pristanek posrečil, lahko pričakujemo izredna odkritja, zakaj Mars nam postavlja nešteto ugank in istočasno obeta odgovor na najvažnejše vprašanje. Vsi znanstveniki sveta zro danes z radovednostjo proti rdečemu planetu, upajoč, da se bo že letos izkazalo, če je kaj življenja na njem ali ne.

Življenje na Marsu?

Življenje na Zemlji je in bo ostalo največje čudo stvarstva. Nekateri znanstveniki menijo, da je življenje splošen pojav v vesoljstvu, drugi zopet trde, da je življenje edinstven pojav, omejen samo na našo zemljo. Obe skupini s temeljitimi razlogi zagovarjata nasprotujoči si trditvi. Kdo ima prav, danes še nihče ne ve. V vsem našem osončju pa je Mars edini planet, od katerega še lahko pričakujemo nekakšen odgovor na to vprašanje. Seveda znanstveniki na Marsu ne pričakujejo izredno razvitih in velikih živih bitij. Edini so si v tem, da bi negostoljubna površina in podnebje Marsa dovolila življenje le najbolj skromnim živalim in rastlinam, morda celo le mikroorganizmom, torej samo bacilom in bakterijam. Seveda tudi virusom — najmanjšim, tudi pod drobnogledom komaj vidnim organizmom, ki so nekako na meji med živo in mrtvo snovjo.

Veliko vprašanje, ali je kaj življenja na Marsu, ameriški avtomat Mariner 9 ne bo rešil, saj je bil poslan do Marsa s čisto drugo, izvidniško nalogo. Njegova glavna naloga bo fotografirati skoraj tri četrtine Marsove površine, tako da bodo mogli Američani izdelati vsaj približen zemljevid najvažnejših predelov na Marsu. Ta zemljevid jim bo dal napotke za pošiljanje nadaljnjih, še boljših izvidnikov proti Marsu.

Ruska avtomata Mars 2 in Mars 3 pa bosta tvegala mehek pristanek na Marsovi površini. Če bosta uspela in ostala nepoškodovana, bosta sprožila razne pasti, če hočete — limanice, na katerih se bo lovil prah, pa tudi nevidni mikroorganizmi, žive klice. Po nekaj dnevih bosta avtomata zaprašene limanice potegnila vase in začela kemično preiskavo prahu in vsega drugega, kar se je prijelo. Avtomatična kemična preiskava bo čisto jasno lahko odgovorila na dve vprašanji. Prvič: Ugotovila bo morda, da je ves prah na limanicah iz same mrtve snovi, iz snovi, ki tudi nikdar preje ni živela. In ugotovitev bi torej govorila za domnevo, da življenja na Marsu sploh ni, niti v najbolj skromni obliki.

Drugič — in to bi bil odgovor na največjo uganko Marsa: Kemična preiskava prahu na limanicah bi našla med mrtvimi snovmi tudi še spojine ali sestavne dele kemičnih spojin, ki so gradbeni kamni žive snovi v celicah; snovi ki ne morejo drugače nastati, kakor v živi klici, v živem mikroorganizmu. Ni treba, da bi se ujele žive klice, zadosti bo, če se bodo med prahom nalimali le „mrliči“ nekdaj živih klic. S tem bo dokazano, da je bilo vsaj svoj čas nekaj življenja na Marsu in da ga še lahko iščemo naprej, če še kje obstaja v zadnjih ostankih.

Še bolj senzacionalna pa bi bila ugotovitev avtomata, ki bi sporočil na Zemljo, da je potem, ko je potegnil vase limanice, ugotovil, da se ujete klice pod ugodnimi razmerami v notranjosti množe. To bi bil veliki pritrdilni odgovor: Življenje je še danes na Marsu, čeprav skromno, tako, da se z življenjem na Zemlji primerjati ne da.

Naj omenimo še znanstveno oceno obeh možnih odgovorov. Če ruska robota ugotovita ostanke živih klic ali celo žive klice, bomo za gotovo vedeli, da je bilo na Marsu nekaj življenja, odnosno da življenje tam še je. Če pa avtomata ne bosta našla sledov življenja, bi bilo za nas prerano, z gotovostjo trditi, da življenja na Marsu — ni. Samo dva poskusa na sicer različnih mestih ne moreta upoštevati vse tako različne podnebne in površinske razlike, kakršne ima Mars, Zato znanstveniki menijo, da bo treba raziskovati Mars vsaj sto let na najrazličnejših krajih, preden bo neizpodbitno odločeno, da je Mars čisto mrtev svet kakor Luna.

Uganka o življenju na Marsu je sicer največja znanstvena uganka sploh, vendar skriva Mars še polno manj važnih, a izredno zanimivih ugank. Oglejmo si ga najprej, da jih bomo laže razumeli.

Mars v planetarni družini

V našem osončju se vozi okrog sonca 10 (!) planetov. Desetega so odkrili marca 1971 ob sončnem mrku. Je najbližji soncu in meri 850 km v premeru, je torej štirikrat manjši kot naša Luna. Sonce tako pripeka nanj, da bi železo na njegovi površini rdeče žarelo! Naslednji sosed sonca je Merkur (5140 km v premeru ali dve petini zemeljskega premera), ki opravi pot okrog sonca v povprečni razdalji 60 milijonov km v 88 dnevih. Na njegovi površini je še tako vroče, da bi se svinec topil. Na svoji poti okrog sonca brzi z 48 km na sekundo.

Naslednji planet je Venera, znana tudi kot zvezda Večernica ali Danica. Potuje okrog sonca 225 dni v srednji oddaljenosti 108 milijonov km s hitrostjo 35 km na sekundo. Ameriški avtomati in zlasti ruski roboti, ki so tudi pristali na Veneri, so pokazali, da življenja tam ne moremo pričakovati. Na tleh vlada večna tema in vročina do 300°C, zračni pritisk pa je tako silen, da odgovarja pritisku, ki ga mora zdržati podmornica v globini 200 metrov.

Naša Zemlja se vozi okrog sonca v razdalji 149,5 milijonov km s hitrostjo 30 km na sekundo. Njena oddaljenost od sonca ji omogoča, da dobiva prav toliko toplote, kolikor je življenje potrebuje. Poleg tega pa se je na Zemlji združilo še toliko drugih srečnih okoliščin, da jo moramo smatrati za izjemo med planeti.

Znatno bolj daleč od sonca se vozi peti planet Mars. Meri 6850 km v premeru, torej polovico zemeljskega. Njegova srednja oddaljenost 228 milijonov km še ne pokaže prave slike. Ker se vozi v dokaj eliptični poti okrog sonca, se mu približa na 206 milijonov km (perihelij), kadar se pa najbolj oddalji, je že 249 milijonov km daleč (afelij). Na sekundo se vozi le še s 24 km in ker mora opraviti dokaj dolgo pot, obkroži sonce šele v 687 naših ali 668½ marsovih dnevih. Toliko časa traja eno Marsovo leto. Od sonca dobiva že malo toplote, zato imajo le ob marsovem poletju pokrajine ob njegovem ekvatorju kakih 10°C nad ničlo. Toplotna razlika med Zemljo in Marsom znaša povprečno 30°C. Za 30°C je Mars v povprečku bolj mrzel, večinoma je temperatura pod ničlo. Ker pa že na Zemlji poznamo razne živali in rastline, ki žive v sibirskem in antarktičnem mrazu, bi podobne tudi lahko zdržale na Marsu. Že zaradi mraza za življenje ne prideio v poštev zunanji planeti Jupiter, Saturn, Uran, Neptun in Pluton.

Mars ima dve majhni luni

Preden si ogledamo podnebne razmere na Marsu, je prav, če se seznanimo z drugo veliko Marsovo „senzacijo“, njegovima lunama. Že 150 let pred odkritjem Marsovih lun so pisatelji pa tudi filozofi omenjali, da ima Mars dve luni. Kdo ni v mladih letih bral „Potovanja kapitana Gulliverja“, ki jih je izdal Swift že l. 1720. Swift je v tretjem poglavju potovanja v Laputo, govoreč o Laputancih, o njih tole zapisal: „Laputanski astronomi prebijejo večino svojega življenja z opazovanjem nebesnih teles. Pri tem uporabljajo daljnoglede, ki so mnogo boljši od naših. Ta prednost jim je omogočila, da so odkrili mnogo več kot naši astronomi v Evropi. Oni imajo že seznam 10.000 zvezd stalnic, medtem ko obsegajo naši seznami komaj eno tretjino teh. Poleg tega so odkrili dve manjši nebesni telesi ali dva satelita, ki obkrožata planet Mars. Notranja lunica je od središča planeta oddaljena tri Marsove premere, zunanja pa pet premerov. Prva obkroža Mars v 10 urah, druga pa v 21 in pol urah.“

Šele leta 1877 je ameriški astronom Asaph Hall po dolgem iskanju res odkril dve Marsovi lunici. Notranjo je krstil Fobos (Strah), zunanjo Deimos (Groza). Ugotovil je, da sta zelo majhni, danes velja za Fobos premer 16 kilometrov, za Deimos po 8 km. Fobos obkroža Mars v 7 urah in 39 minutah, Deimos pa v 30 urah in 18 minutah. Še danes se mnogi čudijo, kako je mogla fantazija pisatelja Swifta zadeti tako blizu resnice. Fobos je dalje edina luna v sončnem sistemu, ki je tako blizu njegovi površini — le 6000 km nad tlemi, da obkroža planet trikrat na dan! Dan na Marsu je le za malenkost daljši od zemeljskega, traja namreč 24 ur in 37 minut.

Vrtiljak na nebu

Poglejmo, kako potuje po nebu Deimos, če ga gledamo z Marsa. Ko Deimos na vzhodu vzide, se dviga prav počasi, tako da leze čez vidno nebo polnih 66 ur. Od vzhoda do zenita potuje torej 33 ur. Ko zaide, ga 66 ur ni videti, nakar zopet vzhaja. Je pa lunica in ima svoje mene. Kako je videti te? Vzemimo za zgled, da Deimos vzhaja na nebu kot mlaj. Ko napravi pol pota do zenita, je že „polna“ luna in začne pojemati. Še preden natančno doseže zenit je zopet mlaj. Nato zopet začne naraščati, se zredi do polne lune in pojema. Torej je nekaj ur, preden na zahodu zaide, zopet mlaj in znova v prvem krajcu. Le škoda, da je tako majhen, videti je le kot debela zvezda, desetkrat svetlejši kot mi vidimo zvezdo Danico.

Kaj pa počne na Marsovem nebu Fobos? Ker je tako blizu Marsovi površini, prehiteva Marsovo vrtenje okrog osi in zato vzhaja na zahodu in zahaja na vzhodu, podobno kot delajo na Zemlji umetni sateliti. Brzi po nebu, dve uri in tričetrt zatem, ko je vzšel, že stoji v zenitu in prav toliko časa potrebuje, da zopet zaide. Vsakih dobrih 10 ur se sreča z Deimosom, včasih ga tudi zakrije. V času, ko se Deimos vozi po vidnem nebu, brzi Fobos vsaj šestkrat ali tudi sedemkrat mimo njega.

Ko Fobos vzhaja, je od gledalca oddaljen 9.000 km, ko pa stoji v zenitu, pa znaša razdalje od gledalca do njega le 6.000 km. Ob vzhodu podaljšuje razdaljo še cel polumer Marsa. Zato je videti Fobos tedaj, ko vzhaja, znatno bolj majhen in se debeli vso pot do zenita, ko je videti velik za eno tretjino naše Lune. Njegova svetloba v zenitu pa dosega dvajsetino lunine. Nebo Marsa ima temno črno modro barvo, in zato je videti najsvetlejše zvezde tudi pri dnevu.

Ta veličastni nebesni vrtiljak smo si ogledali zato, da ne bomo mislili, da se spreminjajo vse lune tako kot naša. In zato, ker je že leta 1960 znani ruski astronom Jožef Šklovskij, po preračunavanju Fobosovih obkrožitev Marsa izračunal, da je tako lahek, da mora biti — votel. Nato je pa sklepal, če je votel, ne more biti naravno nebesno telo, ampak umetno zgrajen satelit, ki so ga, Bog ve kdaj, tedanji prebivalci Marsa zgradili kot ogromno vsemirsko postajo ali celo kot zadnje — pribežališče. Jasno je, da znanstveniki njegove domneve niso sprejeli, češ da je mogoče še kaka druga razlaga, četudi bi bili njegovi računi docela točni. Fotografije, ki jih bo Mariner 9 v prihodnjih mesecih napravil, bodo dale jasen odgovor.

Mars — puščava nad redkim ozračjem

O Marsu vemo danes, potem ko sta ameriška Marinerja l. 1965 in 1969 napravila prve razločne fotografije njegove površine, da nima morij ne rek. Je ves sama velika puščava, razbita z desettisoči velikih žrel, ki so jih napravili meteoriti. Je torej izredno podoben Luni. O domnevnih velikih kanalih na Marsu na teh fotografijah ni nič videti. Bili so torej skozi skoraj 100 let — optična prevara. Za naše oko je njegove svetloba (reflektirana sončna luč) oranžne barve, kar dokazuje, da so puščave prekrite z rdečkastorjavim prahom.

Ima silno redko ozračje. Zrak na Marsu je pri tleh tako redek, kakor naše ozračje 30 km nad Zemeljsko površino. Sestava Marsovega ozračja je še velika uganka, vemo pa, da praktično nima kisika in tudi ne dušika, glavnih sestavin zemeljskega ozračja. To pomeni smrtno nevarno ozračje za človeka, ki bo po Marsu moral hoditi pravtako zavarovan, kot hodi danes po Luni.

V daljnogledu opažajo včasih manjše bele, a tudi modre oblake, večjo razsežnost pa zavzemajo marsikdaj rujavkasti oblaki, ki jih tolmačijo kot peščene viharje. Ti viharji so tako silni, da skoraj popolnoma zastrejo pogled na Marsovo površino.

Letni časi

Kot Zemlja ima letne čase tudi Mars. Ker je njegova pot okrog sonca mnogo bolj eliptična, je južna polobla mnogo bolj mrzla kot severna. Tudi letni časi so različno dolgi. Medtem ko je na Zemlji razlika v dolgosti letnih časov največ 4 dni (med zimo in poladjo na severni poluti, med poletjem in jesenjo na južni) so te razlike na Marsu zelo izrazite.

Pomlad na severni poluti in jesen na južni trajata 194 Marsovih dni, poletje na severni poluti in zima na južni trajata 177 Marsovih dni, jesen na severni poluti in pomlad na južni trajata 142 Marsovih dni, zima na severni poluti in poletje na južni trajata 156 Marsovih dni.

V zimi dobi Mars na tečaju razsežno belo čepico, ki sega zlasti na južni poluti skoraj na pol poti do ekvatorja. Svoj čas so mislili, da je to led, čeprav niso mogli razumeti, kako je mogoče, da v poletju vsa ogromna bela liso zgine. Saj imamo na Zemlji na tečajih tudi večen led, ki ga nobeno poletje ne more pobrati. Danes že vedo, da belina ni led, niti ivje, ampak tako imenovani „suhi“ led, zmrznjen plin ogljikov dvokis, isti plin, s katerim polnijo sifonske steklenice.

Led, ki se ne topi

V velikih tovarniških hladilnih napravah za vtekočinjenje zraka, pri čemer se da ločiti tekoči kisik od tekočega dušika, odpade tudi malenkost na zmrznjeni ogljikov dvokis. Kot droben pršič nastaja, ko se zrak ohladi na 78.5 stopinj C pod ničlo. Dušik in kisik sta pri tej temperaturi še v plinasti obliki. Čeprav je v zraku le 1/3% ogljikovega dvokisa, ga pridobe dovolj. Ima pa ta sneg lastnost, da se ne topi. Če kepo tega snega postavimo na sonce, ne nastane ob kepi luža. Suhi led se suši, iz trdnega stanja prehaja naravnost v plin — sublimira. Ker je pozimi v območju Marsovih tečajev vsaj 100 stopinj C pod ničlo, je jasno, da se ves ogljikov dvokis (v Marsovem ozračju ga je 3%) izloči in kot droben sneg pade na tla. Ko pa s poletjem preneha strašni mraz in zraste temperatura vsaj na 78° C pod ničlo, se ta drobna snežna odeja začne sušiti in izgine.

Morda bo kako podobno razlago našel drug zagoneten pojav na Marsu. V poletnem času zlasti veliki predeli ob Marsovem ekvatorju spremene barvo. Prejšnja rjavordečkasta površina se spremeni v zelenkasto sivo in na zimo zopet postane rjava. Da bi spremembo barve povzročalo rastlinje, danes le še malokdo zagovarja. Uganka še ni rešena.

Izvidniki na potu proti Marsu

Vse te uganke in veliko vprašanje, ali je kaj življenja na Marsu, so vzrok, da so letos i Američani i Rusi naskočili Mars z roboti. Ker se ugoden trenutek za strel proti Marsu ponavlja le na 26 mesecev (prihodnji bo julija 1973), so tako Američani kakor Rusi nameravali poslati po dva robota na Mars. 19. maja so pognali Rusi s krožnice okrog Zemlje Mars 2, 28. maja pa Mars 3. Medtem se je Američanom ponesrečil strel, s katerim so hoteli poslati Marinerja 8. Ostal jim je le Mariner 9, ki je 30. maja srečno odletel proti Marsu.

Po stari navadi Rusi niso mnogo povedali. Njihova robota ste težka okrog 5.000 kg, od tega bo odpadlo vsaj polovica teže na raketno gorivo. Ker je Marsovo ozračje tako redko, padca na tla ne bo mogoče zavirati s padali. Oba avtomata bosta morala ublažiti padec na Mars z raketnim zaviranjem, podobno kot se ameriški trinožnik zavira pri pristajanju na Luni. Za pot do Marsa so izbrali Rusi najmanjšo zadostno hitrost zato, da bi odvišne hitrosti ob približevanju Marsu ne bi bilo treba uničevati z raketnim zaviranjem, kar bi zopet zmanjšalo zalogo raketnega goriva.

Prihod do Marsa

Ameriški Mariner 9 je odletel šele dva dni za drugim ruskom robotom, vendar ga je raketa pognala nekoliko hitreje, zato je med potjo prehitel oba ruska tovariša. 10. novembra se je že približal Marsu na 1,200.000 km ter vstopil v območje, kjer Marsova težnost prevladuje težnost sonca. Začel je vedno hitrejši padec proti Marsu. Vsako uro je napravil po eno fotografijo Marsa, spočetka samo zato, da so strokovnjaki na Zemlji videli, če vse naprave delujejo v redu. 11. novembra je leteč od 860.000 km do 570.000 km do Marsa fotografiral postopoma Mars in obe njegovi luni.

12. novembra je leteč med 208.000 in 126.000 km do Marsa zopet slikal Mars in luni. 13. novembra je padal vedno hitreje proti Marsu ter je bil zvečer ob 21 in en četrt le še 3.170 km od Marsa. Tedaj je na brezžično povelje vžgal svoje zaviralne rakete. Imel je hitrost 20.220 km na uro. Četrt ure ga je zavirala raketa, pokurila je 450 kg raketnega goriva in mu zmanjšala hitrost, da je mogel začeti krožiti v podolgovati elipsi okrog Marsa. Potem ko je potoval 167 dni in preletel po elipsi 460 milijonov km, je postal tretja lunica Marsa.

Že septembra so astronomi pri opazovanjih Marsa skozi daljnoglede ugotovili, da se je tam dvignil silovit peščeni vihar, ki je zastiral pogled na površino Marsa. Upali so, da se bo polegel, vendar je ob Marinerjevem prihodu še divjal z nezmanjšano silo. Zato so bile prve slike, razen pobeljene čepice nad južnim tečajem, dokaj medle. Prav zato je tudi zanimanje časopisov popustilo. Vsak dan so prinašali krajša in medlejša poročila. Morda tudi zato, ker je znano, da bo Mariner 9 fotografiral Mars kar 3 mesece. Prav tako časopisi čakajo, kaj bo v teh dnevih dosegel ruski avtomat Mars 2, konec novembra pa računajo že s pristankom dvojčka — Mars 3.

Mariner 9 — čudo tehnike

Ob prihodu Marinerja do Marsa, je bila Zemlja v ravni črti oddaljena od njega 121 milijonov km. Ker Mars zaostaja za Zemljo, se razdalja veča, vsako sekundo za 5 km. Zaradi ogromne razdalje potuje tudi brezžično povelje z Zemlje do Marsa skoraj 7 minut, pri čemer brzi s hitrostjo 300.000 km na segundo!

Mariner je pri odletu tehtal le 1000 kg in polovica teže je bilo raketno gorivo za zaviranje in uravnavanje Marinerjeve lege. Vse njegovo ogrodje, celice, naprave in instrumenti tehtajo le dobrih 500 kg. In izdelava te drobne vsemirske igračke je veljala 65 milijonov dolarjev. Pri graditvi so varčevali z vsakim gramom teže. Podoben je štiriperesni deteljici, a v sredi ima približno okroglo ohišje, v katerem so tanki za gorivo in vsi inštrumenti. Od tega ohišja gredo pravokotno druga na drugo štiri podolgovate lopute, vse pokrite s sončnimi celicami. Te celice spreminjajo sončno svetlobo v električni tok. Vse skupaj dajo toliko toka, da bi ves čas lahko goreli dve srednjemočni električni žarnici. Pa je razpetina loput 7 metrov!

V ohišju ima Mariner dve televizijski kameri, prva ima široko zorno polje, druga pa zamore snemati manjše izreze pokrajin na veliko daljavo. Dalje ima inštumente, ki merijo toplotno sevanje Marsove površine, spektrometer za ultravijoletno sevanje ter interferometer za infrardeče žarke. Seveda ima tudi poseben daljnogled, s katerim se uravna pogled na zvezdo Canopus. Ta mu je vse mesece potovanja bila zvezda vodnica v zvezi z elektronskim računalnikom, ki ga je vodil po naprej preračunani poti. Dalje ima več anten za sprejem povelj in še več anten za prenos sporočil ter prenos televizijskih slik. Prav tako k tem pripadajoči radijski sprejemnik in oddajnik.

V dvanajstih urah enkrat obkroži Mars, okrog katerega se vozi tako, da leti vsakih 17 dni po 35 obkrožitvah natančno nad isto pokrajino ob istem dnevnem času. Na ta način bo mogel ponavljati iste posnetke v presledkih po 17 dni. Zato ni nobena posebna nesreča, če zaradi peščenega viharja prve slike niso jasne, tako da le malo povedo. Vozil in prenašal bo slike 3 mesece, če bo pa šlo vse po sreči, bo morda televizioniral Mars pol leta ali več.

Zadnje dni so objavili, da so znanstveniki na podlagi Marinerjevih meritev ugotovili na Marsu tudi vodne pare. Doslej je prevladovalo mnenje, da je Mars suh kot trska in da tudi v ozračju ni sledu vodnih par. Vodna para v ozračju bi bila znaten prispevek za večjo verjetnost življenja na Marsu. December in januar nam bosta gotovo postregla še z marsikatero zanimivostjo z Marsa.

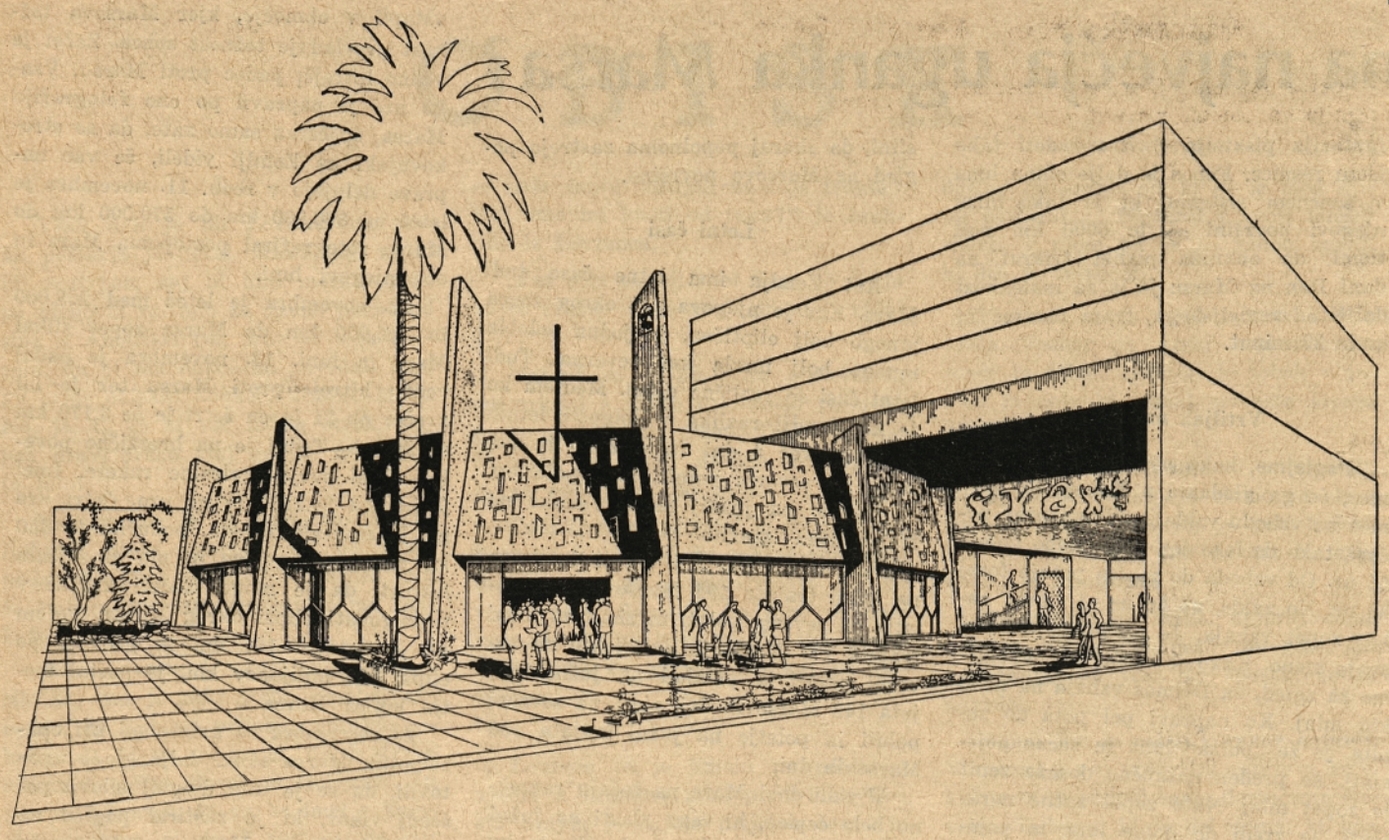

SLOVENSKA CERKEV MARIJE POMAGAJ V BUENOS AIRESU

Slovenski dušni pastirji vabijo svoje rojake

Kot smo se l. 1954 obrnili slovenski dušni pastirji na rojake, preden smo začeli z gradnjo Slovenske hiše v Buenos Airesu, storimo to sedaj, ko stojimo pred začetkom nove in najlepše stopnje tega načrta, ki je zgraditev Slovenske cerkve Marije Pomagaj.

Po veliki večini imate zgrajene svoje hiše, ki so dom vaših družin, imamo zgrajene krajevne domove, ki naj bodo opora krajevnim skupinam, imamo Slovensko hišo v Buenos Airesu kot osrednji simbol naše vere v ohranitev slovenske skupine v Argentini.

Nimamo pa še slovenske cerkve, kjer naj bi Bog imel svoje bivališče med nami v Buenos Airesu.

Naj bo ta cerkev spomenik naše hvaležnosti do Boga, ki nas je v teh letih skrbno varoval v vseh nevarnostih in pa prošnja za blagoslov bodočim rodovom zunaj domovine.

Naj bo skupen spomenik našim žrtvam revolucije in 2. svetovne vojne, ki so za nas žrtvovali vse, kar so imeli na svetu. Večinoma njihovih grobov ne bomo videli v domovini, mnogo jih bo ostalo skritih za vedno.

Nam pa naj bo ta cerkev klic k zvestobi in stanovitnosti.

Težke so razmere, v katerih hočemo začeti, a vse, kar je bilo med Slovenci lepega narejenega, je bilo z žrtvami.

Nismo sami, z nami je Bog, ki pravi v S. Z.: „Jaz sem z vami. In Gospod je obudil duha. Prišli so in so se lotili dela pri hiši Gospoda, svojega Boga". (Agej 1, 13, 14)

Zazidati nameravamo okrog 700 kv. metrov za kapelo in dodatne prostore.

Stroškovnik za zidavo 1 kv. metra bo znašal okrog 600 novih pesov.

Nikomur ne predpisujemo, koliko naj da. Stori naj vsak po svoji uvidevnosti in lepo sprejme nabiralce.

Hočemo graditi Bogu novo svetišče z veseljem, ker ga hočemo imeti v svoji sredi, skupaj z Marijo Pomagaj, ki naj bo naša skupna mati. Kot naša kraljica naj bo vez z brati v izseljenstvu in z brati doma v Sloveniji. Isti naslov, isto srce za nas, v veselju in trpljenju!

Združimo svoje sile, da iz želje postane dejstvo! SLOVENSKA CERKEV MARIJE POMAGAJ v Buenos Airesu — prestol Bogu in Mariji, kraj miru za nas!

Buenos Aires, na praznik Kristusa Kralja, 21. novembra 1971.

Msgr. Anton Orehar, delegat za slovensko dušno pastirstvo v Argentini; Gregor Mali, Capital Federal; Matija Lamovšek, Morón-Castelar; Stanko Skvarča, Luján; Boris Koman, Mar del Plata; Franc Levstek. Córdoba; Petek Janez CM, Lanús; Štefan Novak, San Luis; Jože Horn, Mendoza; p. dr. Alojzij Kukovica SJ, San Miguel; dr. Alojzij Starc, San Justo; Jože Škerbec, Ramos Mejía; Matija Borštnar, Carapachay; Jurij Rode, San Martín; Franc Urbanija, Temperley

T. D. ml.

Zaključek slovenskega srednješolskega tečaja

Zaključna proslava in razdelitev spričeval Slovenskega srednješalskega tečaja ravn. Marka Bajuka je bila v soboto, 13. novembra v Slovenski hiši.

Popoldne so se zbrali vsi dijaki — letos jih je bilo 130 — v svojih razredih, kjer so jim razredniki razdelili spričevala. Nato so skupaj s starši in profesorji odšli v kapelo, kjer je katehet msgr. Anton Orehar daroval zahvalno mašo ob koncu šolskega leta. Pri nagovoru je opozarjal na versko in narodnostno življenje slovenskega študenta v Argentini. Po koncu maše je msgr. Orehar bagoslovil še slovensko zastavo, ki jo je letos dobil srednješolski tečaj. Zastavo je nosila abiturientka Marjetka Stariha, poklonili pa sta jo neumorni odbornici šolskega sveta ga. Marija Eiletzova in ga. Pavlina Dobovškova, ki sta skupno s predstavnikoma kreditne zadruge Sloga — ki že dolga leta mecensko stoji tečaju ob strani — gg. Janezom Amonom in Marijanom Lobodo simbolično botrovali pri blagoslovitvi.

Nato je v dvorani sledila proslava, ki jo je vodil g. Pavle Rant, predsednik šolskega sveta staršev. Najprej je pozdravil ravnatelj tečaja prof. Alojzij Geržinič vse profesorje, predstavnika lanuškega tečaja, starše in dijake (prišli so tudi Adrogejčani). Nato se je zahvalil vsem letošnjim novim učnim močem: gg. Marijanu Šifrerju, Jožetu Žaklju in tajnici tečaja ge. Ignaciji Osterc. Spomnil se je tudi letos umrlih profesorjev gg. Jožeta Pozniča in Borisa Kresnika ter tajnika ing. Avgusta Vivoda. V govoru je tudi priporočal študentom, naj veliko berejo, predvsem jim je predlagal knjigi Lepo je biti mlad in Odprti grobovi.

Takoj nato je razdelil darila najboljšim dijakom tečaja, ki so letos bili: v 1. letniku Monika Pezdirc, v 2. Rezka Groznik, v 3. Mirjam Jereb in v 4. Maruška Batagelj. Vse te so navzoči nagradili tudi s ploskanjem.

Sledila je predaja zastave, ki jo je abiturientka Marjetka Stariha v imenu 5. letnika predala najboljši dijakinji 4. letnika Maruški Batagelj. Odslej bo ta zastava plapolala nad tečajem in prehajala iz generacije v generacijo novih študentov kot simbol narodne tradicije.

Šolski svet je prosil g. Milana Magistra, da je prevzel slavnostni govor, ki ga prinašamo na tretji strani lista. Govorniku so se navzoči zahvalili s ploskanjem. Za njim je prof. Pavle Rant kot predsednik Sveta staršev predočil študentom, kaj jim tečaj vse nudi, in vmes tudi dejal, da se ne bo moglo nikoli reči, kako malo da so starejši storili zanje, saj so med profesorji na tečaju msgr. Anton Orehar, glavni predstavnik naše tukajšnje verske organizacije, in g. Miloš Stare, predsednik najvišje slovenske politične ustanove v izseljenstvu. Zahvalil se je vsem profesorjem, ki se trudijo z vzgojo mladine, predvsem ravnatelju tečaja g. Alojziju Geržiniču.

V imenu enajstih odhajajočih abiturientov se je poslovila od profesorjev Marjetka Stariha. V svojem lepem govoru je med drugim dejala:

Sem smo prišli iz zavednih slovenskih družin z namenom, da si poglobimo znanje slovenskega jezika in naroda. Dobili smo vse to in še več, postali smo si prijatelji.

Velikokrat smo bili postavljeni pred dejstvo: na eni strani naša argentinska šola z vsemi modernimi pripomočki in dinamizmom, na drugi strani sistem, prinešen iz domovine. In prav zato smo v prvih letih čutili nekak odpor do vsega, ki pa se je, hvala Bogu, iz leta v leto spreminjal v ljubezen.

Kjer koli bomo v svetu, ne bomo pozabili, da smo sinovi slovenskega naroda, da se pretaka v nas kri staršev in ljubezen do slovenskega naroda, ki je v neprestani borbi za svoj vsak dan težji obstanek.

Vem, da med nami ne bo odpadnika, ki bi se sramoval tega. Ker vsi vemo, da Slovenija ni samo v domovini, Slovenija je povsod, kjer bivajo Slovenci. In naj svet po nas, novi generaciji, spozna, da je tam daleč v osrčju Evrope majhen narod, ki še vedno čaka kralja Matjaža.

Smo slovenska zdomska mladina, morda ne taka, kot si jo žele starši, vendar s svojimi zdravimi nazori in jasnimi pogledi. Mladi dveh svetov, ki drug drugega ne izključujeta.

Danes ob koncu našega srednješolskega tečaja, tukaj pred vami, našimi vzgojitelji in starši, posebno pa pred vami, slovenski fantje in dekleta, javno obljubljamo, da bomo ostali zvesti v prvi vrsti Bogu, našim narodnim izročilom in slovenskemu narodu.

Po tem govoru, ki je bil pozdravljen s ploskanjem, so petošolci razdelili profesorjem šopke in darila, pa tudi letošnji almanah „Samostojna Svobodna Slovenija" maturiteno delo 5. letnika.

S tem se je končal uradni del proslave. Študentje pa so hoteli pokazati še svoj šaljivi del. Na odru so petošolci skupaj z nekaterimi drugimi študenti na duhovit, a dostojen način oponašali nekatere učne ure in profesorje — msgr. Oreharja, g. Stareta, Ranta, Kremžarja in Geržiniča. Vsi navzoči so s smehom in ploskanjem spremljali te prizorčke.

Za konec je svet staršev pripravil še majhen prigrizek za profesorje, starše in dijake, ki so tako v družabnem krogu zaključili letošnje plodno šolsko leto.

PAVEL FAJDIGA ml.

Čar

Ura je dve čez polnoč.

Temna noč objema zemljo z vsem svojim čarom. Hladen veter se sladko vrti po vsem okraju. Zdi se, kakor da noče spoštovati znanosti narave, ki uči človeški duh resnice življenja. V svojem nemirnem tekanju se spodtika tu in tam, tako na nastane čudovito šumenje lipovih listov. Nočejo se upreti prijetnemu igranju romantičnega nočnega gosta.

Premalo vidi oko, da bi lahko posredovalo celotno doživetje nočnih trenutkov. Zdaj se ozira v nebo. Pa je zares nebo? Ne, ozira se v neskončnost. Rumene in vesele se mi smejijo zvezde, mi govorijo, neprenehoma... o ljubezni. Skušam razumeti, a vsega ne dojamem; pa kaj zato, saj v vsem ozračju čutim mir in svobodo, žalost in veselje... tudi ljubezen.

Mrzlico občutim po svojem telesu, toda obstanem; ni časa na to misliti, čutenje je najdražje, možno je, da se ne vrne.

V notranjosti se nabirajo neznane moči, rad bi jih izbruhal v obupni želji po... ne vem čem.

Novi gost se je približal mojemu občudovanju in razbil nočni mir. Monotono poje, kakor da bi štel minute mojega doživetja.

Ali še on zahteva, naj se povrnem v realnost, kot da bi že preveč izčrpal čar noči?...

VLADA REMEC — Buenos Aires

Nekaj o modi

Pod besedo „moda" razumemo navadno tisti način oblačenja, ki v določenem času prevladuje. V kolikor se ji kdo prilagodi, zavisi od njegove notranjosti, kajti način oblačenja izraža njegovo mišljenje.

V najstarejši dobi so se ljudje oblačili v živalske kože, da jih te obvarujejo mraza. Čim boljši je bil lovec, tem lepša in večja je bila njegova koža. Njegova primitivna obleka je že nekoliko izražala njegovo osebnost.

Tudi danes nam moda govori o osebnosti tistega, ki ji sledi. Govori nam o njegovi osebnosti in o okolju, kjer ta človek živi, h kakšnemu družabnemu sloju pripada. Dekleta in žene iz premožnih družin si izbirajo samo najboljšo kvaliteto blaga, najboliši kroj in se bojijo, da ne bi bile videti vulgarne. Dekleta iz revnejših družin se morajo zadovoliti z imitacijo takih oblek.

Občutek, da si oblečen po modi, da ti obleka dobro pristoja, ti da neko notranjo sigurnost, ki je za marsikatero močnejši kot pa zavest njene kulture in vrlin.

V modi nekatere sledijo vsem skrajnostim. To so navadne osebe, ki se počutijo nesigurne in imajo občutek manivrednosti, ne znajo se zoperstaviti svojemu okolju in slepo drvijo za modo, neprestano kupujejo in menjavajo svoja oblačila, pa jih vse to ne zadovolji. To so neke vrste žrtve snobizma in modne histerije.

Psihologi trdijo, da ima moda erotičen pomen. Treba je dekleta, ženo, samó pogledati, kako je oblečena, in že lahko presodiš njeno erotično stanje. Matere imajo pogosto oster čut in takoj presodijo po obleki, s kake vrste prijateljicami se druži njihova hčerka.

Ženska skuša v obleki poudariti svojo žensko privlačnost, a istočasno skuša varovati svojo sramežljivost. Kadar sta obe te dve težnji v ravnotežju, govorimo o uravnovešenosti osebe. Po tem, za katero stvar se odloči, presojoma notranjost žene — dekleta. Pri takozvanih „sexy" ženskah, vse od pričeske, obleke in gibov izraža njihovo erotično razpoloženje.

V današnji dobi se polagoma izgublja sramežljivost, ker se ravno moda razvija v tem pravcu. Moda pa je samo odsev splošnega sodobnega družbenega mišljenja, ki je prenasičeno z materializmom in spolnostjo.

Naj omenim samo „hot pants", ki so naravnost izzivanje moškega spola, ki naj bi sicer v dekletu — ženi gledal lepo, plemenito bitje, do katerega bi moral imeti največje spoštovanje, a jo radi njenega vedenja in oblačenja gleda samo kot predmet, ki naj služi njegovi zabavi. Veliko mladih nepokvarjenih deklet se sicer tega ne zaveda, a to dejstva ne spremeni. Mislim, da bi si marsikatera premislila nositi taka oblačila, ko bi videla v notranjost moškega sveta ob teh pojavih.

Vendar je še nekaj mladih, ki se upirajo temu izrabljanju velikih trgovskih hiš, ki jih silijo v neprestano kupovanje novih, dostikrat neprimernih in smešnih stvari, da množijo svoje milijonske zaslužke, ko ljudi prepričujejo o potrebi nakupa stvari, za katere so drugi odločili, da naj jih kupujejo... Ta mladina hoče živeti svoje lastno življenje, imeti svojo lestvico vrednot, hoče plavati proti toku, ki nikamor ne pelje. Hočejo prihraniti denar, čas in svoje moči za bolj važne stvari.

Prilagodimo se modi, ki bo vedno obstojala, kajti človeku je lastno iskanje novega in lepega, vendar moda naj zavzema tisto mesto, ki ji odgovarja v lestvici vrednost.

Skrbimo, da bomo lepo oblečene, saj zlasti tu med tujci, se moramo predstaviti predvsem s svojim zunanjim izgledom, ker oni ne vedo za naše vrline in sposobnosti. Same ste gotovo že opazite, kako povsod, bodisi v službi ali trgovini, ko kupujemo, dajejo prednost tistim, ki so lepo napravljene. Pa ne samo radi koristi, ki bi jo imele od tega, temveč tudi zato skrbimo za primerno in lepo obleko, ker s tem napravljamo veselje sebi in svojim bližnjim. Za lepo in elegantno obleko pa ni potrebno ne vem kakšnega bogastva, zadostuje nekaj skrbnosti, časa in okusa, ki si ga lahko privzgojimo z opazovanjem. Eleganca je v preprostosti, dostojni in okusni obleki. Da nam bodo obleke pristojale, pa mora biti vsa naša osebnost urejena. Paziti moramo zlasti na čistočo, urejene lase, roke. Hodimo vzravnane. Pri nakupovanju oblek premislimo, za kakšno priliko bomo obleko rabile, kakšne so naše denarne zmogljivosti, kakšne čevlje in torbico že imamo doma.

Vedno izbirajmo zase in ne to, kar nam je všeč na sosedi ali prijateljici. Obleka mora izražati našo osebnost. Za različne značaje, različno starost — različna obleka. Poznati moramo sebe in vedeti, kateri kroj, katera barva pristoja nam, naši postavi, našemu značaju, naši starosti. Če bomo obleko kupile s premislekom, nam bo dobro pristojala, se bomo v njej dobro počutile in jo bomo dolgo in z veseljem nosile. Taka obleka nam bo vlila občutek samozavesti, ki je zelo važna za naše obnašanje. Slaba obleka nas napravi nezadovoljne in nesrečne.

Z obleko poudarimo tisto, kar imama po naravi lepega, in zakrijemo pomanjkljivosti.

Eden najbolj slavnih pariških modnih ustvarjalcev je bil Dior. Pri njem so naročale obleke žene vladnih predsednikov, kraljevski dvori, filmske zvezdnice in žene bogatašev vsega sveta. V čem je bila tajnost njegovega uspeha? Imel je okus, čut za lepoto, a najbolj važno: znal je pravilno svetovati in poudariti dobre in lepe strani in prikriti pomanjkljivosti svojih strank.

Ostanimo pa vedno zveste same sebi in svoji osebnosti. Ne dajmo se zapeljati od raznih razprodaj v trgovinah, kjer nam ponujajo po znižanih cenah stvari, ki jih potrebujemo in ki nam po vsej verjetnosti ne bodo dobro pristojale. Največkrat je to stran vržen denar.

Kupujmo v dobrih, solidnih trgovinah, po možnosti najboljšo kvalitto. Ne kupujmo razni cenenih modnih stvari, ki napravljajo vtis prave revščine. Oblačimo se primerno za različne priložnosti: za službo, za cerkev, za prireditve, za šport, za šolo.

Najbolj praktične obleke za službo so krila in puloverji ali bluze, poleti pa svetle pralne obleke. Za službo naj bo obleka iz dobrega blaga, da se ne mečka in ne umaže tako hitro.

Ko pridemo domov, se navadimo, da se takoj preoblečemo v domačo obleko. S tem prihranimo obleke, a istočasno se otresemo vsega zunanjega in začnemo svoje privatno življenje. Seveda se nismo preoblekle zato, da si bomo zdaj nataknile kako starinsko, strgano, zamazano obleko, češ za doma je vse dobro. Nikakor ne. Dom nam mora biti nadvse drag, zato tudi na domu nudimo svojo lepoto. Zlasti skrbimo, da bomo vedno čiste, čeprav bolj preprosto oblečene doma.

K sklepu še tole: prilagodimo se modi, vendar v skladu z našo slovensko bitjo, z našim krščanskim nazorom. Bodimo ponosne Slovenke, ki ne drvimo slepo za kakršnokoli modo, ker nočemo biti masa, temveč vsaka zase osebnost ki zna misliti in presojati, kaj je lepo in primerno. Tudi s svojo obleko pokažimo, da pričakujemo in zahtevamo od naših moških tovarišev v službi in družbi, da nas spoštujejo.

Novice iz Slovenije

LJUBLJANA — Član ljubljanske Drame Boris Kralj je sporočil predsedniku odbora Borštnikovega srečanja Branku Gombaču, da odklanja letošnjo Borštnikovo nagrado, ki jo je dobil za vlogo profesorja Higginsa v Shawovem Pygmalionu. Kralj je tudi med drugim zapisal v pismu, da „na videz zveneče nagrade ne morejo biti krinka za nezavidljiv družbeni in naravnost mizerni položaj slovenskega igralca". Odklanja tudi vse eventualne bodoče nagrade, „ker ne želi podpirati takšne kulturne politike".

LJUBLJANA — V koncertnem ateljeju Društva slovenskih skladateljev je razstavil svoje najnovejše slike France Novinc. Novinc sodi med takoimenovane ekspresivne figuralike, razstavil pa je samo krajine.

LJUBLJANA — Trio Lorenz je v koncertnem ateljeju ob razstavi slikarja Franca Novinca izvajal koncertni program, kjer so bratje Lorenz dovršeno zaigrali Ipavčevo Anina četvorka, ki je prva slovenska skladba za tako zasedbo, dalje Arničev trio op. 6 ter tri prve javne izvedbe novih slovenskih del skladateljev Stibilja, Štuhca in Petriča.

LJUBLJANA — Cankarjeva založba je sklenila z založbo Brockhaus o slovenski izdaji splošnega popularnega Brockhausovega Leksikona. Na približno 1.040 straneh bo okrog 50.000 gesel, od katerih bo kakih 10.000 zamenjanih s slovensko in jugoslovansko vsebino. bo predvidoma izšel v jeseni 1973.

LJUBLJANA — Poročila o hudi suši polnijo stolpce slovenskih listov že od januarja dalje. Menda pa je najhujša suša pritisnila v oktobru; gladina največjih slovenskih rek je bila kritično nizka sredi oktobra, struge mnogih manjših rek pa so bile popolnoma suhe. Številni izviri pitne vode so usahnili, vodnjaki so tudi bili brez vode. Brez vode so bili v Idriji, na Vipavskem in na Krasu, v Trbovljah, Zagorju in Vrhniki, pa tudi drugim delom Slovenije suša ni prizanesla. V Murski Soboti so že ocenili zmanjšanje pridelka pšenice, koruze in krompirja zaradi suše.

Pomanjkanje vode je grozilo Sloveniji občutno zmanjšati razdeljevanje električnega toka; kalorične elektrarne ne morejo zadostiti povpraševanju, pa še premoga jim je manjkalo. Bosna in Hercegovina in Srbija, ki pošiljata Sloveniji nekaj toka, sta tudi zaradi istih vzrokov morali skoraj popolnoma ukiniti dobave.

KOPER — V koprski luki so skoraj dokončali prvi del terminala za tekoče kemikalije. Ko bo terminal februarja 72 končan, bo koprska luka precej pridobila. Toda Koprčani so kljub temu zaskrbljeni, predvsem zaradi ustavitev del pri modernizaciji proge Koper—Šentilj, pri kateri je neelektrificiran izredno važen odsek Šentilj—Zidani most; od skupne dolžine 322 km te proge pa sta odseka Maribor—Šentilj in Divača—Koper še enotirna. Če ne bodo kmalu rešili problema nadaljnje modernizacije proge, bo koprska luka postala kaj kmalu nerentabilna, ker bodo blago za srednjo Evropo prevzela druga severnojadranska pristanišča z večjo tranzitno zmogljivostjo.

PORTOROŽ — 80 predstavnikov podjetij in strokovnjakov za varstvo pri delu se je 12. oktobra zbralo na tridneven seminar o tem važnem vprašanju. Seminar je vodil dr. Vilko Rozman s pravne fakultete ljubljanske univerze.

PTUJ — Na gradbišču podjetja Sigma se je 28. oktobra pri gradbenih delih smrtno ponesrečila 51-letna delavka Terezija Ber iz Mestnega vrha pri Ptuju. Delavka je vozila z opeko naloženo samokolnico po zidarskem odru. Deske, iz katerih je bil narejen oder, so bile slabo sestavljene, tako da je bil med njimi prazen prostor, razen tega se je tudi oder majal. Zaradi tega je delavka izgubila ravnotežje in padla z odra na betonska tla in je zaradi poškodb umrla.

Umrli so od 26. okt. do 3. novembra 1971

LJUBLJANA — Valerija Pfeifer r. Ponikvar, Irena Kermavner r. Škrabelj, Angela Kopač (prom. nesreča), Frančiška Zavadlal r. Kavčič, up., Vinko Simončič, str. ključ., Marija Semrajc r. Roblek, Ana Sotošek, dipl. ek., Vera Slokan r. Žižmond (82), Marjeta Rogelj r. Poličar, Ivan Zakrajšek, up., Majda Antauer r. Borštner, Julijan Juhart, str. tehnik, Marija Kovačič (96), Pavlina Kastelec r. Perovšek, Jožica Bezlaj r. Lončarič, Milan Mlekuš, croupied, Franja Adamič r. Eržen (75), Franc Keber, zid. m., Anton Bajt, up., Gabriela Žvab, up., Iva Tušar r. Virant, Franc Pervanje, šofer s p., Cilka Debevc, Anastazija Zidanič, Ivana Magerl r. Jager.

RAZNI KRAJI — Jože Pavli, šofer, Domžale; Alojz Brčan, livar, Polica pri Grosupljem, Franc Štih, šofer, Videm-Dobrepolje; dr. Ivan Škrbec, stomatolog, Vič; Bernard Stanonik, up., Škofja Loka; Janko Rus, up., Rogatec; Ana Kovačič r. Čuš, Dravlje; Franc Černe, up., Zidani most; Martina Šifrer, Suha pri Škofji Loki, Marina Česnik r. Grom, Postojna; Janez Škof (76), Dragomlja vas; Franc Doberšek, trg. v p., Vinski vrh pri Slivnici; Viktor Podgornik, Izola; Stanko Čretnik, rav. žel. prom. šole, Maribor, Špelca Pokoren r. Berce (81), Zagorje ob Savi; Anton Zupančič, pismonoša, Sevnica; Franc Bertoncelj, pos., Kamna gorica; Anton Pleničar, drogerist v p., Novo mesto; Nace Horvat, grab. delov. v p., Murska Sobota; Stanko Pristovšek, up., Slovenji gradec; Darinka Vilicer r. Trampuž, knjivod., Kočevje; Jožefa Korošec r. Hace, Zagorje ob Savi; Edvard Dolorenzo, športnik, Polje; Franc Smole, Žubina; Jelena Lončarevič r. Oblak, Celje; dr. Luciano Ferfoglia, primarij, Koper; Ivan Jančič, plesk. m., Dravlje; Jože Mlakar, up., Celje; Jelka Habjančič, Žabnica.

Obletnica Slov. doma v Berazategui

Letos so imeli Slovenci v Berazateguiju za obletno prireditev v svojem domu takšno vreme, kakor so ga že dolga leta čakali. Krasna pomladna nedelja je seveda privabila veliko slovenskih rojakov na slavnost, ki jo Berazateščani vsakikrat tako skrbno pripravijo.

Ob enajstih dopoldne je mladinski športni referent Rudi Vidmar prižgal olimpijsko plamenico na vrtu doma in s tem začel slavnostni dan. Ob zvokih argentinske in slovenske himne sta argentinsko in slovensko zastavo dvignila na visoki drog predsednica berazateške SDO Marta Kozelnik in predsednik berazateške SFZ Friderik Šterbenc.

Msgr. Anton Orehar je nato daroval sv. opravilo za slovensko srenjo v Berazategui, nakar je vodja celodnevne prireditve Ivan Korošec pozdravil navzoče goste, med njimi posebej predsednika NO za Slovenijo Miloša Stareta z gospo, predstavnike slovenskih domov, društev in organizacij ter slovenskega tiska.

Po okusnem kosilu v prijetni senci pod košatim drevjem, med zabavnimi pomenki in v veseli družbi so gostom, ki so v vedno večjem številu prihajali na prireditev, hitro minile kratke popoldanske ure. Ob štirih popoldne je nato Ivan Korošec začel popoldanski del programa.

Predsednik doma Jože Vidmar je pozdravil občinstvo ter je v svojem govoru med drugim poudarjal:

„Zdi se mi, da na splošno pozabljamo, da nas vse, kljub krajevnim slovenskim domovom, veže neka skupna potreba in dolžnost. Vsak slovenski dom skuša čim več storiti za svojo krajevno skupnost, vendar tako družine kakor mladina radi zahajajo na kulturne, športne in zabavne prireditve našega centralnega društva in v drugih domovih. Z vso pravico zato lahko rečemo, da vsa naša društva in vsi naši slovenski domovi delujejo za našo celotno skupnost in se trudijo, da bi mi vsi ostali zvesti narodnim in verskim idealom, ki smo jih prinesli iz domovine in predvsem za moralno in narodnostno vzgojo in ohranitev naše mladine..."

Po izjavi, da je bila, kakor se spominjamo, mladina takrat, ko smo še bili v domovini, „polna navdušenja za slovenske in verske ideale", je Jože Vidmar nadaljeval:

„Danes pa je v naši domovini vse drugače. Mladi rod živi brez idealov in ciljev. Svojo zemljo, svoj narod in domovino cenijo, kolikor jim nudi materialnih koristi. Naša mladina v domovini je v svoji notranjosti prazna in brez navdušenja, zato išče izživljanja svojih mladih moči v gostilnah in v pijači. Današnji voditelji Slovenije se pritožujejo nad brezbrižnostjo svoje mladine. A kar so dolga leta sejali, to danes žanjejo. Na našo slovensko zastavo so zapisali svoj program: Ni Boga, ni domovine, ni naroda in so ji vtisnili sramoten pečat srpa in kladiva. Mladina pa je v svoji ekspanzivnosti šla še dalje. Zato zanjo ne obstojajo ne Bog, ne narod, ne domovina, pa tudi srp in kladivo ne."

Jože Vidmar je nato poudaril, da tudi naša mladina v izseljenstvu stoji pred težkimi okolnostmi in je od nas odvisno, od „naših plemenitih idej in ciljev", da se ne bo obrnila „in črpala iz tujih, morda nekrščanskih in zgrešenih virov... Zavedajmo se, da bomo tudi mi želi, kar bomo sejali."

Bučen aplavz je potrdil pravilnost govornikovih izvajanj, nakar so se na prostoru pred gledalci razvrstili naši otroci iz slovenske šole Ivana Cankarja, ki so se pod vodstvom ge. Cilke Puckove naučili štiri deklamacije in zapeli tri pesmi. Najmlajši, ki so bili opravljeni v narodnih nošah, so se posebno izkazali, da odobravanja med občinstvom kar ni hotelo biti konec.

Z besedo: oktet Ivan Cankar, ki ga vodi Jože Omahna, je vse povedano. Zato je splošen aplavz pozdravil pevce in dirigenta, čim so se razvrstili pred gosti. Še veter je potihnil v vrhovih bujnega drevja na vrtu doma, ko so se začuli prvi zvoki pesmi Svarjenje, po kateri so pevci odpeli še Žabe, V hribih se dela dan in Prelepa Gorenjska. Solistka je bila Nevenka Vidmar, zadnji dve pesmi pa je spremljal s harmoniko Viktor Jenko. Kakor smo že navajeni, je oktet tudi tokrat razprostrl pred nas prelivajočo se preprogo glasovnih odtenkov v takem razkošju, da nam je bilo zelo žal, ko so se pevci in dirigent poklonili in odšli z odra. Ivan Korošec nas je potolažil, da moremo vse te glasove odnesti s seboj domov na pravkar izdani plošči okteta Ivana Cankar, ki je bila vsem na razpolago na prireditvi. Mnogo rojakov je zvečer odhajalo s ploščo z lepe prireditve.

Rudi in Nevenka Vidmar sta nato v duetu zaigrala na kitaro in zapela Alelujo in Na svidenje ter je tudi njun odhod z odra pohvalil dolg aplavz publike.

Sledila je zadnja točka popoldanskega kulturnega programa: Rajanje slovenskih fantov in deklet v narodnih nošah okoli „blejskega jezera". Lepo rajalno vajo, ki je godila očem, je pripravila ga. Pavla Lovše Koroščeva ter se je pred nami v vsej folklorni razkošnosti razvrstilo šest mladih parov berazateških slovenskih fantov in deklet. Skupina je nastopila enotno, dobro pripravljena in je podala barvite folklorne prizore, tako da je bilo odobravanje navzočih v zadoščenje nastopajočim in njihovi učitljici.

V poznem večeru so rojaki ostali pri kramljanju, ob kozarčku dobrega vina in dobrotah iz bogate kuhinje ter ob spominih na lepe in žalostne dni, na vrtu slovenskega doma v Berazategui in se ob slovesu odločili, da na naslednji prireditvi slovenske berazateške srenje tudi ne bodo manjkali.

PF

Plošča okteta Ivana Cankarja

Spomin — Recuerdo — je naslov plošče, ki jo je izdal oktet Ivan Cankar iz Berazateguija. Je to prva slovenska argentinska plošča. V tehniki in podajanju je izražena vsa ljubezen do slovenske kot argentinske pesmi.

Naslov plošče Spomin — Recuerdo — odgovarja vsebini, kajti tako beseda kot melodija pesmi nam odkrivata, vse tisto daljno in lepo, ki živi za nas le še v spominih.

Za člane okteta in njih dirigenta je pa naslov še pomembnejši. Spominja jih na ves trud, prizadevanje in uspehe na več kot deset let dolgi poti do te plošče.

Ko je pred nekako enajstimi leti Berazateški občinski zbor „Haendel" pod vodstvom G. J. Omahna priredil koncert v veliki dvorani v Berazateguiju, je v odmor med prvim in drugim delom — vtaknil —sedemletno Nevenko Vidmar, ki je kot solistka zapela eno argentinsko in eno slovensko pesem, štiri letna Olgica Omahna pa je na klavirju zaigrala nekaj prijetnih melodij, za kar sta želi burno odobravanje. Mlado solistko so gostje enostavno odnesli z odra, župan jima je čestital in prisotni škof se jima ni mogel načuditi.

Po tej vzpodbudi se je g. J. Omahna odločil, zbral otroke ter začel vaditi in obdelovati. Mali pevci so se vaj resno udeleževali in prvi uspehi so bili kmalu vidni.

Skoro pri vseh nastopih obč. zbora Haendel je imel kot samostojno točko oktet Ivan Cankar. Repertorij naštudiranih pesmi je hitro rastel. Po kakih treh letih so imeli naštudiranih nad 50 pesmi. Oktet je nastopil pri vseh večjih prireditvah v slov. domu v Berazateguiju. S samostojnimi nastopi ali v sestavu drugih prireditev je večkrat pel pred tukajšnjo argentinsko publiko. Povsod je častno predstavil slovensko pesem. Zaradi skopega časa se je moral odpovedati marsikateremu povabilu ter se na splošno posvetiti le slovenskim prireditvam, v domovih, kot npr. nastop na R. Falconu, Ramos Mejía, Lanús in Slov. Zavetišču škofa dr. G. Rožmana. Na vseh mladinskih prireditvah, je dokaj častno predstavljal mladino iz Berazateguija. Na „Radio Provincia", je imel več nastopov. Polurna oddaja, ki je bila posvečena Sloveniji, je bila posneta na trak, ki je bil poslan v Nemčijo, kot kulturna zamenjava med obema državama. Prva miniaturna izdaja plošč, je bila poslana v Slovenijo. Pred nedavnim je oktet poslal trak s pesmimi, ki bi zadoščale za obsežen koncert.

Predolgo bi bilo omenjati vse nastope. Niti ne spominjam se vseh.

Z gotovostio lahko trdimo, da je podajanje melodij te plošče tehnično na višini. Ne enkrat, desetkrat jo je treba poslušati, da more uho res dojeti vse tisto, kar so ta mlada grla položila v te melodije.

R.

Srečanje s kulturniki v Slomškovem domu

Za sklep prireditev ob desetletnici Slomškovega doma v Ramos Mejii je odbor priredil v soboto, 13. t. m. **Srečanje s kulturnimi delavci, pisatelji in pesniki.** Povabil je okrog 20 najvidnejših piscev iz naše skupnosti. Nekateri so se opravičili, udeležilo se jih je pa 12 ter so bili deležni posebnega odlikovanja: slovenskega nagelja, ki sta jim ga pripenjala v narodni noši ga. Brulova in g. Franci Šturm.

Začel je slavnostno večerjo njim v čast kulturni referent Slomškovega doma g. Brula, ki je v svojem govoru poudaril, da zna Ramos Mejía ceniti kulturno delo naših piscev ter jih želi ob koncu svoje desetletnice počastiti in predstaviti osebno občinstvu, da se dobi tesnejši stik med ustvarjalci in bralci. Po pozdravnih besedah predsednika g. Vestra je moški zbor Gallusa zapel tri domorodne pesmi: Zdravico, V tujini, in staro pesem Od Urala do Triglava z novim prav lepim besedilom, ki je enkrat za vselej opravil „z gorostasom velikana", pa je še bolj poudaril ljubezen do domovine. Ta nov tekst je bila novost za nas. Zapete pa so bile vse pesmi z vso močjo prenovljenega Gallusovega zbora pod dirigentom dr. Savellijem.

Nato je g. Marijan Šifrer začel s „srečanji s pisatelji", katere je klical na oder po abecednem redu. Vsakemu je stavil nekaj vprašanj, oz se je vsak som predstavil, ter nato prebral kakšno pesem ali odlomek iz svojega dela. Tako so se predstavili občinstvu prof. dr. Vinko Brumen, T. Debeljak ml., prof. dr. Tine Debeljak, Jože Dejak-Jošt, pesnik Slovenske besede, prof. Alojzij Geržinič, Ruda Jurčec, Ivan Korošec, dr. Jože Krivec, Mirko Kunčič, Adolf Škerjanec-Igor, Jože Vombergar in prof. dr. Filip Žakelj Po recitacijah, branjih, anekdotičnem pripovedovanju ali navajanju lastne bibliografije so pisatelji dobili stik z občinstvom, ki jim je izkazovalo priznanje. Nato se je začela slavnostna večerja, med katero je spregovoril dr. Jože Krivec in se zahvalil prirediteljem za ta večer medsebojnega sporazumevanja.

S tem večerom je Slomškov dom napravil lepo gesto, ko je ustvarjalce povabil na tak intimen prisrčen večer. V gojenju kulturnih večerov in prireditev se dom brez dvoma ravna po geslu, ki si ga je zastavil: V Slomškovem imenu in v njegovem duhu!

Slovenci v Argentini

Umrl je 23. t. m. v Buenos Airesu prof. dr. S. Mečiar, tajnik Slovaške Matice. Bil je eden najmarkantnejših osebnostih med slovaškimi emigranti.

Žalostna vest. Ob zaključku lista smo prejeli vest, da je v torek, 23. t. m. umrla v Buenos Airesu gospa dr. Kolar vdova Kačar. Naj počiva v miru!

Vsak teden ena

POT ŽIVLJENJA

Pavel Fajdiga ml.

Ploščice življenja
bežijo pod menoj,
kamni trpljenja
mučijo me nocoj.

Vročina kesanja
ustavlja mi noge,
pokleknem za vselej,
stisnem roke.

Dež odpuščanja
oblije mi srce,
veter poklanja
darilo sveže.

Poln miru,
ker duše obleke
mokre, toda čiste,
nove so za veke.

Pred dvajsetimi leti v "Svobodni Sloveniji"

29. novembra 1951. — št. 47

POZDRAV BRATOM IN SESTRAM V DOMOVINI

Na nedeljski proslavi desetletnice izhajanja „Svobodne Slovenije" so se Slovenci v Argentini, zastopani po svojih predstavnikih, spominjali tudi trpečih bratov in sester doma ter so nanje naslovili naslednji pozdrav:

Prav ista groza trpljenja in zvrhana mera gorja, ki je bila vam in nam naložena, ko je pred desetimi leti izšla v domovini prva številka „Svobodne Slovenije", vas danes, bratje in sestre, še vedno spremlja. Spremenile so se sile okupatorja, gorje pa je danes postoterjeno...

„Svobodna Slovenija" se je trudila, se trudi in ne bo odnehala v vašem imenu in v imenu vseh v tujini kričati v svet vso golo resnico o terorju doma, ne bo klonila v svoji borbi za resnico in pravico in ne bo niti za trenutek pomišljala podvzeti vse, kar bo vam kot trpečemu narodu doma v korist. Najvišji cilj „Svobodne Slovenije" je svoboda slovenski zemlji, najlepše poslanstvo — lepša bodočnost naroda pod Triglavom...

Z vero v Boga, bratje in sestre, z neumrljivimi silami našega naroda bo zasijalo sonce svobode naši domovini!

Prvi slovenski astronom

Na astronomski fakulteti državne univerze v La Plata je dne 22. novembra t. l. diplomiral naš mladi rojak g. Janez Zorec ter je prejel naslov astronoma. Sedaj se pripravlja še na doktorat iz jedrne (nuklearne) in astronomske fizike. Verjetno je g. Zorec prvi slovenski astronom v zdomstvu. Mlada slovenska povojna generacija žanje uspehe, ki so nam vsem v veselje in ponos.

G. Janez Zorec se je rodil v Argentini v družini zavednega in delavnega slovenskega protikomunističnega borca g. Franca Zorca in njegove žene Marije roj. Kogovšek. V času srednješolskega študija je bil v Rožmanovem zavodu v Adrogueju. Potem se je vpisal na astronomsko fakulteto v La Plata. Kljub težkemu študiju je vedno našel še časa, da se je tudi javno udejstvoval v slovenski skupnosti — npr. pri SFZ in pri SKAD-u. Sodeloval je tudi pri gledališkem odseku SKA. Iz La Plata se redno vsak teden pripelje na pevsko vajo Slovenskega pevskega zbora v San Martinu, kjer nastopa tudi kot solist.

Našemu mlademu astronomu g. Janezu Zorcu iskreno čestitamo.

IZ MENDOZE

Polet na Luno. — Edinstven dogodek smo doživeli v našem Domu oba večera pred Vsemi sveti. Č. g. Horn je že lep čas „grozil", da bo iz Buenos Airesa spravil na obisk v Mendozo g. Janka Hafnerja, ki smo ga že ves čas našega zdomstva poznali iz branja njegovih člankov, da mora biti prav zares „doma" na Luni; saj ve o njej napisati toliko zanimivega in učenega. No, pa se je res odločil in nam prišel kar za dva večera razlagat o tej naši prijazni nočni luči.

V prvem delu smo slišali opis pogojev, tehnik in izvedbe poletov na Luno; v drugem pa nas je predavatelj seznanil z Apolom 8 in Apolom 11, o njunem poletu na Luno ter o najnovejših odkritjih. Videli smo dva dokumentarna filma o teh dogodkih, ki bodo med najpomembnejšimi mejniki vse zgodovine človeštva. Oba večera je govornik svoje razlaganje podpiral z bogatimi in zanimivimi projekcijami.

Če se je g. predavatelj med svojim

(Nad. na 16 str.)

SLOVENCI PO SVETU

PISMO IZ ZDA

Huntington, 8. novemebra 1971

Cenjeno uredništvo Svob. Slovenije!

Najprej Vas lepo pozdravim, prilagam moje proočilo s prošnjo, da isto objavite v Svob. Slov. Poročam Vam nekaj dogodkov, kateri so se dogodili pri nas v zadnjih par mesecih.

V nedeljo, 15. avgusta smo bili v Washingtonu pri posvetitveni slavnosti slovenske kapele, v katedrali narodnega svetišča. Na slovesnost so prišli romarji iz Slovenije, Kanade, iz raznih držav Amerike. O tej slovesnosti smo že dosti čitali v „Ameriški Domovini“ in v „Svobodni Sloveniji“ zato bom kar kratek s tem poročilom. Pripomnim le to, da je bilo veliko doživetje za nas Slovence, da imamo tudi mi v katedrali med drugimi narodnosti svojo kapelo, katera bo poznim rodovom slovenske krvi v čast in ponos na svoje prednike. Velika zahvala in priznanje gre v prvi vrsti ženam, ki so dale pobudo, da se postavi kapela in začele zbirati denar v ta namen. Njih in vseh želje so se uresničile in se je postavila kapela. Po končanih slavnostih nas je bilo na banketu okoli 1800 romarjev. Pevsko društvo Korotan je lepo prepevalo slovenske pesmi, na odru so uprizorili igro Krst pri Savici. Na častnem mestu so bili duhovniki, odborniki kapele. Imeli so več govorov; največ pa nas je zabaval bivši senator Lavše s svojim humorističnim govorom. Pa nas tudi opominjal naj ostanemo zvesti svojemu materinemu jeziku.

Drugi zanimiv dogodek je bil 3. oktobra. Ta dan je prevzv. bridgeportski škof v družbi našega gospoda župnika Alojzija Hribšeka in še par drugih duhovnikov blagoslovil zemljišče bodoče nove cerkve Sv. Križa v Faierfildu. Po končanem blagoslovu smo imeli banket v restavraciji. Bilo nas je čez 300 faranov z ženami in škofom. Po večerji je cerkveni pevski zbor prepeval lepe slovenske pesmi.

Staro cerkev Sv. Križa so zgradili prekmurski Slovenci leta 1915; k cerkvi so se pridružili tudi Hrvati in Slovaki, največ pa je bilo Slovencev, kateri so se naselili v zapadnem delu mesta Bridgeporta. Prvi župnik je bil pokojni č. g. Golob, za njim pa še nekaj drugih. Zadnji je bil pokojni župnik č. g. Farkaš. Z njegovo avtomobilsko nesrečo je fara veliko zgubila. Po zadnji vojni je bila fara že na razpadu, ker je imela zelo malo članov. G. Farkaš je faro ojačil z novimi begunci tako da je odlično uspevala. Sedanji župnik č. g. Alojzij Hribšek ima velike skrbi z gradnjo nove cerkve. Stara cerkev je bila žrtev obnovitve mesta. V ta namen so podrli že več blokov hiš, med temi tudi 2 cerkvi; naša in sosednja mažarska začasno še stojita.

Poletje smo imeli kar dobro. Tudi takozvano indijansko poletje jemlje slovo. Kot vsako leto smo tudi letos naredili daljši izlet v prekrasno naravo v tem času in občudovali božje stvarstvo. Listje na drevesu žari v raznih odtenkih barv in zgleda, da gozd kar gori, še bolj pa majhno grmovje, ki je kot ta ogrnjeno v čarobne barve.

10. oktobra sem izpolnil 82 let življenja. Če se ozrem nazaj v preteklost kaj vse sem v tem času doživel, ne bom opisoval, ker bi se poročilo preveč raztegnilo, le zahvalim se Bogu da sem po vseh težavah in težkih operacijah še ostal pri življenju. Mnogo mojih znancev in prijateljev je že odšlo v večnost, nekateri mnogo mlajši od mene. Mnogi so na potu življenja propadli, so pa tudi taki med nami katerim je bila sreča mila in so se znašli, da na starost mirno živijo in čakajo zaton življenja. Če je bilo življenje plodno, si je človek ustvaril družino, ima otroke in vnuke, kar mu dela življenje bolj znosno.

Z ženo živiva že 12 let pri sinu v ZDA; to je nama nova domovina, z neprecenljivo svobodo. Zelo lepa je Amerika, le prevelika in preobširna je in ni vsakemu dano, da bi si jo bolj natanko ogledal, spoznaval njeno lepoto in jo cenil.

V septembru nas je obiskal prijazni in spoštovani č. g. Wolbang, snidenje je bilo veselo, le škoda da mu je bil čas odmerjen ker je ta dan obiskal še druge prijatelje in znance. Odkar piše članke v petkovi številki “Ameriške Domovine” se misijonski sodelavci bolje spoznavamo in si prizadevamo pomagati misijonarjem po raznih kontinentih.

Na misijonsko nedeljo v oktobru nas je presenetil misijonar č. g. Jože Cukale, ki je prišel iz Indije na obisk k svojemu bratrancu g. Stankotu Cukale v Bridgeport. V naši cerkvi je ob tej priliki maševal in pridigal. Mnogo stvari nam je povedal: kašna beda vlada v Indiji, da ljudje nimajo najpotrebnejšega za življenje in da tudi on sam hodi bos, leži na tleh; ljudem se priljubi ker tudi on trpi z njimi.

S tem je moje poročilo danes končano. Lepo pozdravljam družino Jelovina in Pavkovič, vse prijatelje in znance v Argentini ter čitatelje Sv. Slov.

S spoštovanjem

Frank Žele

OBVESTILA

ČETRTEK, 25. novembra 1971:

V Slovenski hiši redni mesečni sestanek Zveze slovenskih žena in mater ob 16.30. Predaval bo g. Tone Kalan o vzgoji otrok v dobi od 12. do 18. let.

NEDELJA, 28. novembra 1971

V Slovenski hiši prvo sveto obhajilo otrok.

V Slovenskem domu v Carapachayu zaključna šolska proslava in miklavževanje. Začetek ob 18.

SOBOTA, 4 decembra 1971:

V Slovenskem domu v San Martinu sklep slovenske šole s šolsko prireditvijo. — Ob 19 prihod sv. Miklavža.

V Slovenski hiši ob 19 sklepna sv. maša Jegličeve šole, akademija in Miklavžev obisk.

NEDELJA, 5. decembra 1971:

V Slovenskem domu v San Martinu bo po sv. maši redni občni zbor doma.

NEDELJA, 12. decembra 1971:

V Našem domu v San Justu Tombola.

V Slovenski hiši po sv. maši pripravni sestanek za trodnevni seminar učiteljev slovenskih šol.

V Slovenski hiši po mladinski maši, ki je ob 9.30, sestanek fantov in deklet. Govoril bo dr. Franček Prijatelj: „Evropa danes in njena mladina.

DRUŠTVENI OGLASNIK

Kolonija za dekleta od 14.—18. leta pri dr. Hanželiču v cordobskih gorah organizira Zedinjena Slovenija. Kolonija bo v drugi polovici januarja. Ves prispevek za 12 dni (z vožnjo) je 18 tisoč pesov. Prijavite se čimpreje.

Medorganizacijski svet bo 26. nov., na katerem bo ena najvažnejših točk vprašanje glavnih prireditev v letu 1972. Ustanove in društva, ki niso člani, pa želeli povedati svoje predloge, se sveta lahko udeleže po svojih zastopnikih.

Predavanje dr. Berceta „Kajenje in rak“ bo na šestem prosvetnem večeru Zedinjene Slovenije dne 11. decembra.

Rifa za izdajo slovenskih šolskih knjig je v prodaji. Glavni pogobitek je stereofonični kombinado.

Za dobro voljo

Na koncertu

Soseda sosedi:

„Ali ste že kdaj poslušali koncert z zaprtimi očmi?“

„Že.“

Sosed se vtakne vmes:

„Pa z zaprtimi usti tudi že?“

Kaj je

„Zakaj pa ne piješ?“

„I, tako.“

„Si abstinent?“

„Ne, Aleksander.“

Profesorska

„Kako gre vašemu možu, gospa?“

„Saj nisem poročena, gospod profesor.“

„A še ne? Potem je tudi vaš mož še samec?“

Kokošja

Petelin kokoški: „Tudi midva bi lahko več imela od življenja, če bi živela, kot danes živi mnogo ljudi.“

„Kako pa žive?“

„Na koruzi.“

Med starimi prijatelji

„Povej, ali se ti je uresničil kak sen iz rane mladosti?“

„Samo eden. Kadar me je mama česala, ko sem bil otrok, sem sanjal o tem, da bi bil plešast.“

Za spanje

„Če ne morem zaspati, spijem kozarček konjaka in če to ni dovolj, še enega in če še to ni dovolj, še enega.“

„In če še to ni dovolj?“ je vprašal nekdo.

„O, potem mi je pa že čisto vseeno, če zaspim ali ne.“

ZAVETIŠČE

Odbor zavetišča sporoča vsem rojakom, da bo sv. maša v zavetišču v nedeljo, 28. novembra, ob 11.30 ob obletnici smrti našega prvega predsednika Jožeta Musarja in našega dobrotnika Branka Vrčona. — Po maši bo na razpolago kosilo - asado. Prinesite s seboj pribor. Zveza žena in mater bo imela tudi Miklavžev štant.

SLOVENSKI DOM V SAN MARTIN

vabi vse svoje članice in člane na

REDNI OBČNI ZBOR

ki bo v nedeljo, 5. decembra 1971, po sv. maši v prostorih doma

Na dnevnem redu so: poročila odbornikov, nadzornega odbora, volitve ter sklepanje o povišanju pogrebnine smrtninske podpore.

JAVNI NOTAR
FRANCISCO RAUL CASCANTE
Escribano Público
Cangallo 1642 Buenos Aires
Pta. baja, ofic. 2
T. E. 35-8827

TOMBOLA
12. 12. 1971
San Justo

Dr. Tone Žužek
ADVOKAT
Uraduje od 17.30 do 19.30.
Ponedeljek, sredo, petek
Lavalle 2331, p. 5. of. 10
T. E. 47-4852

MIKLAVŽ
v Slovenski hiši
4. decembra ob 20.30

UNIV. PROF.
DR. JUAN BLAZNIK
Zahtevajte določitev ure na telefonu 49-5855
C. José E. Uriburu 285, Cap. Fed
špecialist za ortopedijo in travmatologijo
Ordinira v torek, četrtek in soboto od 17 do 20

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Miloš Stare
Director: Tone Mizerit
Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69-9503
Argentina
Uredniški odbor:
Miloš Stare, Pavel Fajdiga, dr. Tine Debeljak, Slavimir Batagelj in Tone Mizerit

Correo Argentino Central (B)
FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5775
TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 3824
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 1.086.173

Naročnina Svob. Slovenije za leto 1971: za Argentino $ 3.500.—. Pri pošiljanju po pošti $ 3.600.—. — ZDA in Kanada 13 USA dolarjev; za Evropo pa 15 USA dolarjev za pošiljanje z avionsko pošto. — Evropa, ZDA in Kanada za pošiljanje z navadno pošto 9 USA dol.
Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires. T. E. 33-7213

V nedeljo, 28. novembra 1971 ob 11.30

bo sv. maša ob obletnici nesreče pri podjetju: Jože Musar S. A. v zavetišču dr. Gregorija Rožmana, Martín Fierro 4262, Barrio Peluffo, San Justo za večni mir in pokoj mojega moža

JOŽETA MUSARJA

in njegovega zvestega sodelavca

BRANKA VERČONA

Hvaležna bom vsem, da skupno pomolimo k Vsemogočnemu.

Dora A. S. Piegari-Musar

KREDITNA ZADRUGA S. L. O. G. A.
(Cooperativa de Crédito Ltda.)
Bmé Mitre 97 T. E. 658-6574 Ramos Mejía

ZAČETEK POLETNE SEZONE 1971-72 na kinti Sloga, Del Cielito 279, Villa Udaondo, bo v nedeljo, 28. novembra t. l.

Cene: ob delavnikih 2.— pesa;
ob sobotah, nedeljah in praznikih 4.— pese; otroci članov od izpolnjenega 14. do izpolnjenega 18. leta polovična; do izpolnjenega 14. leta zastonj.
Sezonska vstopnica po 40.— pesov, za mladoletne 20. pesov.

Vstop na kinto je dovoljen samo članom Kreditne zadruge SLOGA s posebno izkaznico, katero za 1.— peso lahko dvignete v zadružni pisarni ali ob vstopu na kinto.

Na kinti bo vedno na razpolago hrana in pijača po zmernih cenah.

PO ŠPORTNEM SVETU

Jugoslovanski namiznoteniški igralci so na turneji po Kitajski v prvem in tretjem srečanju merili moči s sedaj najmočnejšo kitajsko ekipo, ki jo sestavljajo Hsi Sin Tin, Li Ging Huang in Liang Ko Liang; prvi dvoboj so izgubili z 1:5, drugega pa z 2:5. Proti nekoliko šibkejšim nasprotnikom so enkrat izgubili z 2:3, dvakrat pa so zmagali s 3:1 in 5:4. Za Jugoslavijo so nastopali Korpa, Stipančič, Šurbek, Karakašević in Mesaroš.

Jeseničani so tudi v povratni tekmi za evropski pokal v Celovcu premagali KAC s 4:3 in se uvrstili v drugo kolo. Ljubljanska Olimpija pa je v prvem finalu srečanja za alpski pokal premagala švicarskega prvaka Chaux de Fonds z 2:1.

Na Sredozemskih igrah v Smirni so slovenski reprezentanti v orodni telovadbi slavili veliko zmago nad Italijani in Španci. Na prva tri mesta med posamezniki so se uvrstili Janez Brodnik, Miloš Vratič in Milenko Kersnič, sedma mesto pa je zasedel Šoštarič, čakajo pa še z velikim upanjem na medalje pri posameznih orodjih. Košarkarji so se uvrstili v finale, težje preizkušnje pa čakajo vaterpoliste, ki so premagali Grke z 8:1, vendar bodo po prikazani igri kaj težko uspeli proti Italijanom in Špancem.

Nova skakalnica-velikanka za smučarske polete v Planici je že nared. Tehnični delegat Mednarodne smučarske zveze Norvežan Arthur Nordle je v prisotnosti tajnika komiteja za smučarske skoke Avstrijca Putzija Pepeuniga uradno pregledal skakalnico 22. oktobra. Nordle, ki je gradbeni inženir in konstruktor skakalnic, je bil navdušen nad novo 165-metrsko skakalnico. Sedaj Planica že čaka na prvo uradno svetovno prvenstvo v smučarskih poletih, ki bo od 24. do 26. marca 1972.

Svetovni rekorder v teku na eno uro in olimpijski zmagovalec iz Tokia na 3000 metrov, Belgijec Roelants, se je že pričel pripravljati za olimpijske igre v Muenchnu, kjer bo nastopil samo v maratonskem teku. Vsak dan preteče 70 km, 35 km dopoldne, 35 km pa popoldne. Trgovske posle — Roelants je zastopnik raznih podjetij z alkoholnimi pijačami — pa je prepustil ženi.

Evropska namiznoteniška zveza je objavila lestvico desetih najboljših evropskih igralcev. Prvi je Šved Bengston; trije igralci iz Jugoslavije pa so med to desetorico: 4. Šurbek, 5. Stipančič in 9. Karakašević.

Namiznoteniška igralka Sonja Milič iz Zgonika pri Trstu, ki nastopa v italijanski reprezentanci, je na mednarodnem prvenstvu Španije v Sevilli skupaj s Španko Lupon zasedla v dvojicah prvo mesto, v mešanih parih pa je bila z Milančanom Pelizzonom druga. Pri posameznicah se je že v prvem kolu srečala s poznejšo zmagovalko Lopez Prado, ki jo je izločila iz nadaljnjega tekmovanja s 3:1.

Nogometni klub Olimpija iz Ljubljane je 22. oktobra v finalni tekmi področju Slovenije za jugoslovanski pokal premagal Maribor s 4:1.

Na 20. jugoslovanskem prvenstvu keglanju, ki je bilo zaključeno 2. novembra na Reki, je zmagal Miro Steržaj iz Ljutomera, ki je bil leta 1968 med drugim tudi svetovni prvak. Steržaj je s tem že petič osvojil naslov državnega prvaka: od leta 1964 do 1966 in leta 1968; v vmesnih letih pa je bil prvak Kranjčan Jože Turk, ki je letos zasedel šele tretje mesto.

Ženski nogomet igrajo že v 22. evropskih državah, toda samo v osmih je ta nogomet uradno vključen v državne nogometne zveze in v Evropsko nogometno zvezo.

Slovenski košarkarski ekipi Olimpija in Vrhnika sta se uvrstili v četrtfinale v tekmah za državni pokal. Olimpija je v Ljubljani premagala 1. novembra Borca iz Čačka s 85:83, Vrhnika pa v Titogradu Akademika z 78:56.

Jugoslovanski telovadci so se takoj po prihodu iz Smirne, kjer so slavili veliko zmago, srečali v Skopju v dvoboju z reprezentanco ZRN, ki jih je premagala s precejšnjo razliko, Nemci so dosegli 545,5 točk, Jugoslovani pa 534,5. Jugoslovani so precej zaostali v obveznih (olimpijskih) vajah, ki jih zaradi sredozemskih iger niso tri tedne vadili, v poljubnih vajah pa so zaostali za Nemci le 0,75.

Po 11. kolu jugoslovanskega nogometnega prvenstva, ki je bilo 1. novembra, je Crvena zvezda iz Beograda povečala za dve točki vodstvo v prvi ligi, imela je tedaj 17 točk, Železničar iz Sarajeva pa 15. Olimpija iz Ljubljane se nevarno bliža zadnjemu mestu; v tem kolu jo je v Mostarju premagal Velež kar s 6:1 ter je s tremi zmagami in dvema remijema na predzadnjem mestu. Maribor je bil s tremi zmagami in štirimi remiji na 13. mestu. V tem kolu je Maribor v Zagrebu tesno izgubil proti Dinamu z 0:1, pa bi bil neodločen rezultat po trditvah kritikov pravičnejši

Slovenci v Argentini

(Nad. s 15 str.)

izvajanjem za hip ustavil, da si je v hudi vročini, ki nas je tiste dno mučila, oplaknil presušeno grlo in se opravičil, da „bo kmalu končal“, je bilo slišati iz vseh koncev dvorane opazke, da se takih stvari človek nikoli ne naveliča. Je pa tudi g. Janko Hafner znal vse tiste zapletene in zamotane učene stvari tako povedati, da si šel domov v srečni zavesti češ, „zdaj vsaj vem, kako vse te stvari gredo“!

G. Hafnerju smo za njegovo žrtev, da je prišel med nas na tako dolgo rajžo, iz srca hvaležni. Res je sicer izrabil tudi priložnost, da se je v jasnem in sončnem dnevu dvignil po romantični gorski poti do Las Cuevas na čilenski meji za „nekaj tisoč metrov“ bliže k Luni. Če pa smo uspeli tudi mi, da se mu je slovenska Mendoza priljubila, je pa to skromen izraz naše hvaležnosti pač pa tudi naše veliko zadoščenje.

Bb

†

Na Vseh svetnikov dan, so se v domovini tiho iztekle ure življenja, ko je v 75. letu starosti za vedno zatisnila svoje mile oči naša zlata mamica, babica, tetka, svakinja in tašča

Franja Adamič roj. Eržen

V Argentni žalujejo globoko prizadeti:
hčeri: **Rada por. Zupanc, Nika por. Iglič;**
sin: **Slavko** in zet **Duško** ter
vnuki: **Marko, Sandra, Peter** in **Irenca.**

V domovini družine **Adamič, Rasperger, Milavec, Eržen.**

Buenos Aires, Esquel, Pico Truncado, Ljubljana

Esquel, 15. novembra 1971.

Pri gradnji Slovenskega zavetišča naj nihče ne stoji ob strani